

VAKIF NEDİR? KİMLER VAKIF KURABİLİR?

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

VAKIF, bir mal topluluğunun ya da bunların gelirlerinin belirli bir amaca özgülenmesi ile oluşan tüzel kişilerdir.

VAKIF, bir hizmet ve yarar sağlamak amacıyla kişilerin kendi arzusu doğrultusunda bağışladıkları para ve mülklerle oluşan bir kuruluşu ifade eder.

VAKIFLAR, tüzel kişiliğe sahiptir ve kâr amacı gütmeyenler. Medeni Kanun'un belirlediği şartlara göre kurulur.

VAKIFLAR süreklilik sağlamalı, anlaşılabilir ve belirli olmalı ve hukuku uygun çerçevede olmalıdır.

VAKFIN amacı; hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir olmalı ve süreklilik arz etmelidir. Yardımlaşma ve dayanışma vakıfların temel amaçlarıdır.

VAKIFLAR yardımlaşma ve dayanışma amacıyla kurulur. Yardıma ihtiyaç olan kişilere mali ve ekonomik olarak destek sağlanır maddi durumları ve güçlendirilir.

VAKIFLAR, sosyal hizmetler, eğitim ve öğretim hizmeti, sanat ve kültür hizmetleri, ulaştırma hizmeti, sağlık hizmeti, aş evi hizmetleri ve iktisadi hizmetleriyle topluma yarar ve fayda sağlarlar.

1-VAKIF TANIMI

Türk Medeni Kanunu'nun 101. Maddesinde VAKFIN TANIMI; "**gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları**" olarak yapılmıştır.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere VAKFI oluşturan en önemli iki unsur aşağıdaki gibidir.

1-Özgülenecek bir malvarlığı

2-Malvarlığının özgüleneceği amaçtır.

2-ÖZGÜLENECEK ASGARİ MALVARLIĞI

5737 sayılı vakıflar kanununun 5. Maddesi ile vakıflar yönetmeliğinin 111. Maddesinin (ğ) bendine istinaden; 2022 yılı için yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına özgülenecek asgari mal varlığı, vakıflar meclisinin 10.12.2021 tarihli ve 510/481 sayılı kararı ile 90.000-TL olarak belirlenmiştir.

Bu tutar 2023 yılı için; Vakıflar Meclisinin 14.11.2022 tarihli ve 546/530 sayılı kararı ile 120.000-TL olarak belirlenmiştir

3-KİMLER VAKIF KURABİLİR

Gerçek ya da tüzel kişiler vakıf kurabilirler.

Ancak kurucu gerçek kişi ise Türk Medeni Kanunu'nda belirlenen fiil ehliyetine sahip olmalı.

Tüzel kişi ise fiil ehliyetine sahip olmakla birlikte, kuruluş statüsünde vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı özgüleyebileceğine dair hüküm olması gerekir.

Fiil ehliyetine sahip olmayan gerçek kişilerin yasal temsilcisi, onları temsilen vakıf kuramaz.

Türk Medeni Kanunu uyarınca vesayet veya velayet altındaki kişi adına vakıf kurmak yasaktır (TMK m. 449). Ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurma işlemi yapılabileceği için ayırt etme gücüne sahip 15 yaşını bitirmiş bir kişi de vasiyetname yolu ile vakıf kurabilir (TMK m. 502).

Cumhuriyet'in anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa'nın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.

Vakfa özgülenecek malvarlığı ise vakfın amacını gerçekleştirmeye yeterli olmalı, vakfın amaç veya devamını imkansız veya yararsız hale getirmemelidir.

4-VAKIF YÖNETİCİSİ OLAMAYACAKLAR

Vakıflar Kanununun 9.cı maddesine göre; Vakıflarda; hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanlar yönetici olamazlar.

Vakıf yöneticisi seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların yöneticiliği sona erer.

5-VAKIF KURULUŞU İZNE TABİDİR

Vakfın kuruluşu izne bağlı değildir; vakıf kurma özgürlüğünün dayanağı Anayasa'dır.

Vakıf kurma özgürlüğünün temelini oluşturan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Dernek Kurma Hürriyeti" başlıklı 33. madde hükmü aşağıdaki gibidir.

A. Dernek kurma hürriyeti

Madde 33 – (Değişik: 3/10/2001-4709/12 md.)

Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu mercei karar, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

5-VAKILARLA İLGİLİ MEVZUAT

Yeni vakıfların kuruluş ve işleyişi ile ilgili TEMEL HÜKÜMLER aşağıdaki gibidir;

1- Anayasa

2- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu,

3-Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıfların tescil ve ilanı hakkında tüzük,

4- 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve

5-Vakıflar Yönetmeliği'nde

Yer almakta olup diđer ilgili mevzuatta da hűkűmler bulunmaktadır.

Vakıflarla İlgili diğer mevzuat ise aşağıdaki gibidir.

1- Dernekler Yönetmeliđi Vakıfların uluslararası faaliyetlerine ve platform kurma olanađına iliřkin hűkűmler

2-Ticaret Sicili Yönetmeliđi Vakıflara ait ticari iřletmeleri düzenleyen hűkűmler

3-2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu Bağış ve aidat dışındaki yardım toplama faaliyetleri

4- 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşlarıyla İlişkilerine Dair Kanun Kamu ile ilişkilerin düzenlenmesi

5-3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (ve Yönetmeliği) Vakıflarda yöneticilerin mal bildiriminde bulunmasına ilişkin düzenlemeler

6-5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Ceza hűkűmleriyle ilgili düzenlemeler

7-5326 sayılı Kabahatler Kanunu Ceza hűkűmleriyle ilgili düzenlemeler

8-5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

9-193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

10-4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun ve Genel Tebliğler

Kaynak:

Vakıflar Genel Müdürlüğü web sayfası

TÜSEV yeni vakıflar rehberi

VAKIF KÜLTÜRÜMÜZ VE TARİHTE VAKIFLAR

Abdullah ÇAVUŞ/Vergi Müfettişi

Türk Medeni Kanunu'na göre VAKIF; gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleri ile oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.

Arapça bir sözcük olan 'vakf'; sözlük anlamı ile durdurma, hareketten alıkoyma, hareketsiz bırakma manalarına gelir. Ayrıca "tamamen verme, büsbütün verme" anlamını da içerir.

İktisadi anlamda vakıf; kişisel çalışma ve gayretle elde edilen imkânların ve mal varlığının gönül rızasıyla paylaşılmasını öngören hukuki bir sistemdir.

1-Tarihte Vakıflar

Vakıf, tarih boyunca süregelen yardımlaşma ve dayanışma duygusunun kurumsallaşmış halidir. O halde vakıf tüm insanlığın mutluluğunu amaçlayan bir sistemler bütünüdür.

Vakıf sistemi, tarihsel süreç içerisinde topluma, zamana ve mekâna bağlı olarak değişiklik göstermiş; çeşitli toplumlarda farklı şekillerde uygulanmıştır.

Vakıf kültürünün başlangıç tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, Babil ve Sümerler'de vakfı andıran bir takım izlere rastlanmıştır. Yine Boğazköy kazılarında ele geçen tabletlerde, M.Ö. 1290-1280 yıllarında Hitit Kralı Hattuşili tarafından düzenlenmiş bir belge vakfı çağrıştırmaktadır.

Eski Yunan'da farklı bir uygulama mevcut olup, vakfa benzer bazı kurumlardan bahsedilmektedir. Roma ve Bizans'ta da vakıf kurumunun bir ölçüde gelişmiş olduğunu görmekteyiz.

Türklerin de, İslamiyet'i kabul etmeden önce Gök Tengri inançlarına uygun vakıflar oluşturdukları anlaşılmaktadır. Toplumun tüm kesimlerine refahın yayılmasını amaçlayan vakıf kurumlarının kökeni, Türklerde Uygurlara kadar gitmektedir.

Çin vakayinamelerinde, Uygur Ülkesinde fakirlik olmadığı ;bir kişinin maddi sıkıntı içine düştüğü takdirde toplumun ona yardım ederek muhtaç durumdan kurtardığı kaydedilmektedir.

Doğu Türkistan'ın Turfan Bölgesi'nde yapılan araştırmalarda, Uygur Budist mabedlerinin duvarlarında hayır yapan vakıfçıların portrelerinin resmedildiği, yanlarına da bu kişilerin adlarının yazılmış olduğu görülmüştür. Asya'da yerleşik bulunan Uygurlar, İslâmiyet'i ancak 15. asırda kabul etmişlerdir. Bu bulgu; Türk kavimlerinde vakıf fikrinin, İslâmiyet'ten önce doğmuş olduğunun fakat olgunlaşmadığının göstergesi olarak kabul edilmektedir.

2- İslam Tarihinde Vakıf

Kur'ân-ı Kerîm'de vakıf kavramını ve kurumunu doğrudan çağrıştıracak bir ifade yer almamakla birlikte Allah yolunda harcama yapmayı, fakir, muhtaç ve kimsesizlere infak ve tasaddukta bulunmayı, iyilik yapmada ve takvâda yardımlaşmayı, hayır ve yararlı işlere yönelmeyi öğütleyen birçok âyet müslüman toplumlarda vakıf anlayış ve uygulamasının temelini oluşturmuştur.

Bunların içinden özellikle, "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça gerçek iyiliğe ulaşamazsınız" âyeti (Âl-i İmrân 3/92) ve mescidlerin Allah'a ait olduğunun, Allah'ın mescidlerini ancak birtakım niteliklere sahip kimselerin imar edebileceğinin bildirilmesi (et-Tevbe 9/18-19; el-Cin 72/18) bazı âlimlerce vakıfla daha sıkı biçimde ilişkilendirilmiştir.

Hız. Peygamber'in ve ashabın söz ve uygulamalarında vakıf kavramı ve kurumu için başlangıç ve dayanak teşkil eden birçok örnek vardır.

İslâm medeniyetinde vakıf, bir malı insanların yararına olmak üzere Allah yoluna adamaktır. "Allah rızası" ve "hayırda evrensellik"; İslâmiyet'in klasik vakıf anlayışına kazandırdığı en önemli kavramlardır. İlahi hoşnutluk temelinde hizmet anlayışı ile; din, mezhep, cinsiyet, ırk veya etnik köken söz konusu edilmeksizin toplumun bütün kesimlerini kapsayacak bir vakıf kültürü geliştirilmiştir. "İnsana hizmet" odaklı bu kültürde, insan kadar hayvan ve doğa da vakfın konusu ve objesi haline getirilmiştir.

İslâm tarihinde vakıf kuran ilk kişi Hz. Peygamber (Hz. Muhammed) (S.A.V.)'dir. Hz. Peygamber, bir taraftan ashabını vakıf yapmaya teşvik ederken, bir yandan da bizzat kendisi vakıf yaparak Müslümanlara bu konuda da örnek olmuştur. Hz. Muhammed (S.A.V.), Fedek ve Hayber'deki arazilerini sağlığında fakirler yararına vakfetmiştir.

Hız. Peygamber, Hz. Ömer'in vakfetmek istediği hurmalık için; "Bu hurmalığın aslını (rakabesini) vakfet! Artık o hibe edilemez, miras bırakılmaz, yalnız onun mahsulü infak edilir, yedirilir" diyerek, vakfın çerçevesini çizmiştir. Hz. Ömer Hayber'deki hurma bahçelerini, Hz. Osman da satın aldığı Medine'deki Rûme Kuyusu'nu vakfetmiştir. Dört halifenin dışında sahabe tarafından da tesis edilen vakıflar artarak devam etmiştir.

İslam devletleri içinde ilk vakıf, Emevi Halifesi Velid Bin Abdülmelik'in, 88/707 tarihinde Şam'da yaptırdığı ve halen ayakta olan Ümeyye Camii'dir. Gerek bakım onarımı, gerekse burada yürütülecek dini hizmetler ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin masraflarını karşılamak için birçok köy ve arazi vakfetmiştir. 786 tarihinde I. Abdurrahman tarafından inşa edilen Kurtuba Ulucamii ve Tuleytula'da inşa edilen Babu Merdum Camii,

dönemin en önemli vakıf eserleri arasındadır. Ayrıca Endülüs'te çok sayıda vakıf kütüphanesi de kurulmuştur.

'Sevdiğiniz şeylerden sarf etmedikçe (sadaka vermedikçe) iyiliğe erişemezsiniz. Her ne harcarsanız şüphesiz Allah onu bilir.' (Âl-i İmran, 92)

'İnsan vefat edince üç şey hariç dünyadaki ameliyle ilişkisi kesilir. Ancak şu üç şey dolayısıyla amel defterine sürekli hayır yazılır. Bunlar; sadaka-i cariye (okul, hastane, cami, yol vb.), kendisinden istifade edilen bir ilim ve kendisine dua eden salih bir evlattır.'(Hadis-i Şerif)

3- Selçuklu Döneminde Vakıflar

Büyük Selçuklular Dönemi'nde vakıf müessesesi devletin yönetim anlayışına uygun olarak kat kat büyüdü. Tuğrul Bey'den itibaren İslâm dünyasının değişik yerlerini cami, medrese, kütüphâne, hastane, imaret, zâviye ve kervansaraylarla dolduran Selçuklular; buralara büyük vakıf gelirleri bağladılar. Hatta bir bilim yuvası olarak medreselerin devlet eliyle teşkilatlanması, ilim tahsilinin ücretsiz olması ve bunun İslâm dünyasına yayılması Selçuklular sayesinde oldu.

Büyük Selçuklular'ın bu uygulamasını Anadolu Selçukluları ile diğer Anadolu beylikleri de aynen sürdürdü. Onlar da inşa ettikleri çok sayıda müesseselere zengin vakıf kaynakları tahsis ettiler.

Anadolu'daki sosyal, iktisadî ve her türlü hayrî yatırımlar büyük ölçüde vakıflar marifetiyle yapılmıştır.

Selçuklu veziri Nizâmülmülk tarafından kurulan Nizâmiye Medreseleri'nin zengin vakıflara sahip olduğu biliniyor. Nizâmiye Medreseleri ile aynı dönemde Karahanlı Hükümdarı Tamgaç Buğra Kara Han tarafından bir

medrese ve bir darüşşifâ kurularak, bunların giderlerini karşılamak üzere zengin vakıflar oluşturulmuştu.

Bugünkü hastanelerle benzer fonksiyonlar gören darüşşifâlar bir vakıf kurumu olarak, her kesimden halkın sağlığıyla ilgileniyor ve hoca-talebe geleneğine göre tıp eğitimi veriyordu.

Selçuklular Dönemi'nde inşa edilen birçok hastane binası Osmanlılar zamanında da faaliyetlerine devam etmiş, Selçuklu hastane ve tıp geleneği Osmanlıları da etkilemişti. Eyyübîler, Harezmsahlar ve Memlûkler döneminde de gelişmesini sürdüren vakıflar, Moğollar'ın istilasıyla türlü sıkıntılara maruz kalmıştır. İslâmiyet'i kabul eden Moğol Hükümdarları tarafından desteklenerek zamanla yeniden yükselişe geçmiştir. Moğollar'dan sonra kurulan Celâyirler, Umurlular, Akkoyunlular, Safevîler, Orta Asya ve Ön Asya'da vakıf sisteminin yayılmasına önemli katkıda bulunmuşlardır.

4- Osmanlı Döneminde Vakıflar

Vakıflar, tarihte altın çağını Osmanlı ile yaşamıştır. Öyle ki; Osmanlı İmparatorluğu "Vakıf Cenneti" ya da "Vakıf Devleti" olarak tanımlanmıştır.

Vakıfların Anadolu'da hızla yaygınlaşıp önemli hale gelmesinde "sadaka, infak ve hayırda yarışma" ya teşvik edici mahiyetteki ayetlerin yanı sıra şu hadis-i şerifler etkili olmuştur.

"Âdemoğlu vefat edince ameli kesilir; ancak üç husus müstesna: Sadaka-i cariye, faydalı ilim ve kendine dua eden hayırlı evlat"

"İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır. Malın en hayırlısı Allah yolunda harcanandır. Vakfın en hayırlısı da insanların en çok duydukları ihtiyacı karşılayandır."

Vakıflar kanalıyla, toplumsal servetin önemli bir bölümü, hukuken bir daha geri dönmesi mümkün olmayacak şekilde toplumun en zengin tabakalarından en alt tabakalarına ulaşacak şekilde; bir başka deyişle özel mülkiyete konu olmaktan çıkartılarak toplumsal mülkiyet kategorisine aktarılmıştır.

Üstelik bu aktarımın, açık bir zorlama olmaksızın, gönüllü bir şekilde yapıldığı düşünüldüğünde, vakıf konusundaki şuurun ve duyarlılığın Osmanlı döneminde bütün medeniyetleri geride bırakan bir çığta ulaştığı görülebilir.

Bundan dolayıdır ki Osmanlı medeniyeti, "vakıf medeniyeti" olarak nitelendirilmiştir.

Evliya Çelebi, XVII. yüzyıldaki Osmanlı vakıf eserler hakkında, "..ben elli yılda 18 padişahlık ve krallık yere seyahat ettim, hiçbir yerde bu kadar hayrat görmedim" diye yazacaktır.

Osmanlı sosyo-ekonomik ve kültürel hayatının neredeyse tamamını kuşatabilecek şekilde konumlanan vakıf sistemi, günümüzde de dünyanın dört bir yanında hâlâ hayatın vazgeçilmez sosyal ve siyaset kurumları arasında olduğu inkâr edilemez bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Türk-İslâm medeniyetinde Karahanlılar ile başlayan vakıf müessesesi, Osmanlılar Dönemi'nin sonuna kadar sürekli gelişerek varlığını sürdürmüştür. Osmanlı Devleti'nde vakıfların hizmet götürmediği ne bir yer, ne de bir sosyal alan kalmıştır.

Vakıf eserlerinin en büyükleri Osmanlı dönemine aittir. Osmanlılar vakıfları, basit birer "yardımlaşma sandığı" hüviyetinden çıkartarak, bu

eserleri iktisadî, sosyal, dinî, kültürel ve siyasî hayatın vazgeçilmez kurumları haline getirmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nde başta padişahlar olmak üzere hanedan üyeleri, yüksek dereceli devlet görevlileri çeşitli vesilelerle vakıflar kurmuşlardır. Bu hizmet yarışına devlet adamları ve halk da katılınca, devletin toprakları kısa zamanda vakıf eserleri ile dolmuş; esasen devletin yüklenmesi gereken birçok hizmet uzun yüzyıllar bu vakıflar vasıtasıyla yerine getirilmiştir.

Osmanlı'dan günümüze orijinal olarak ulaşan en eski vakfiye Orhan Gazi'nin kurduğu vakfa aittir. Orhan Gazi, 1324 yılında Mekece'de kendi mülkünden pay ayırarak, Allah rızası için vakfetmiş ve kurduğu vakfına mütevellî olarak azadlı kölesi Tavaşî Şerafeddin'i tayin etmiştir.

İznik'te ilk Osmanlı medresesini kurmuş, onun idaresi için yeterince gelir getirecek gayrimenkul vakfetmiştir. Bu medresede kısa sürede değerli ilim ve devlet adamları yetiştirilmiştir. Orhan Gazi'nin; Adapazarı, Kandıra ve Bursa'da inşa ettirerek vakfettiği cami, medrese, zâviye, imaret, aşevi ve misafirhaneler ilk Osmanlı vakıfları olarak anılmaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü web sitesindeki veriye göre; Osmanlı ve Selçuklu Döneminden günümüze intikal etmiş; ancak yöneticisi kalmamış vakıf sayısı 52.000 adettir.

5- Tarihte Kurulan İlginç Vakıf İsimleri

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan ve web sitesinde yayınlanmış olan "Tarihinde İlginç Vakıflar" isimli kitap yer alan bazı ilginç vakıf isimleri aşağıdaki gibidir.

- a- Güzel Yazı Öğreten Vakıf
- b- Hastalara İlaç Yapan Vakıf
- c- Sokak Hayvanlarına Ekmek Veren Vakıf
- d- Sakız Ağacı Diken Vakıf
- e- Kızlara Çeyiz Hazırlayan Vakıf
- f- Çocukları Sünnet Ettiren Vakıf
- g- Sıcakta Sebillere Kar Koyan Vakıf
- h- Köleleri Evlendiren Vakıf
- i- Fakir Bekarları Evlendiren Vakıf
- j- Teravilerde Kaçkar Balından Şerbet Dağıtan Vakıf
- k- Helalleşme Vakfı
- l- Köye Gelen Misafirleri Ağırlayan Vakıf
- m- Meyve Yediren Vakıf
- n- Dara Düşenlerin Vergisini Ödeyen Vakıf
- o- Leylekleri Koruyan Vakıf
- p- Savaşa Giden Gazilere At Veren Vakıf
- q- Boğazda Temiz Hava Aldıran Vakıf
- r- Mübarek Gecelerde Mahkumlara İkranda Bulunan Vakıf
- s- Kurucusu Kayserili Olup Erzurumu Çeşmelerle Donatan Vakıf
- t- Yol Güvenliğini Sağlayan Vakıf

Kaynak

- 1- Vakıflar Genel Müdürlüğü web sayfası**
- 2- Bursa Büyükşehir Belediyesi Vakıf Kültürü Müzesi**
- 3- Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını “Tarihinde İlginç Vakıflar”**
- 4- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**

VAKIF ÇEŞİTLERİ

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Türk Medeni Kanunu'nun 101/1. Maddesine göre vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan mal topluluklarıdır. Tanımda da görüldüğü gibi vakfı oluşturan iki önemli unsur vardır ve bunlar; özgülenecek bir malvarlığı ve bu malvarlığının özgüleneceği amaçtır.

Vakfın en önemli özelliği bir mal topluluğu olmasıdır, bu noktada kişi topluluğu olan dernekten ayrılır. Belirli bir amaca özgülenecek malvarlığı yeterli değil ise veya gelecekte bu şekilde sürdürülmesinin zor olacağı düşünüyor ise veya kişi topluluğuna ilişkin düzenlemeler, kurulacak yapının çalışması için daha elverişli koşullar oluşturacak ise örgütlenmenin dernek şeklinde yapılması daha yerinde olacaktır.

İş bu yazımızda Türk Medeni Kanunu ve Yeni Vakıflar Kanunu çerçevesinde VAKIF ÇEŞİTLERİNE ilişkin tasnifleri araştırdık

I- 5737 SAYILI YENİ VAKIFLAR KANUNU

5737 sayılı yeni Vakıflar Kanuna göre vakıf çeşitleri aşağıdaki gibidir

1-Mazbut Vakıf:

5737 sayılı Kanun uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğüne yönetilen vakıflardan oluşmaktadır.

5737 sayılı kanunun 12. Maddesine göre; Genel Müdürlüğe ve mazbut vakıflara ait akar mallar ile hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesine, paraya çevrilmesine veya değerlendirilmesine Vakıf Meclisi yetkilidir.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında kurulan ve halen Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen ve temsil edilen mazbut vakıfların ayrı birer vakfiyeleri bulunmakla birlikte, ayrı birer tüzel kişilikleri olmayıp; bir bütün halinde tüzel kişiliğe sahiptirler.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen mazbut vakıfların gelir ve giderleri Cumhuriyetle birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesi kanalıyla yapılmaya başlanmıştır.

2-Mülhak Vakıf:

Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisinin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflardır.

5737 sayılı yeni Vakıflar Kanunu 6.maddeye göre; Mülhak vakıflar, Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre Meclis tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir. Vakıf yöneticileri kendilerine yardımcı tayin edebilirler.

Mülhak vakıf yöneticilerinde aranacak şartlar ile yardımcılarının nitelikleri yönetmelikle düzenlenir. Vakfiyedeki şartları taşımamaları nedeniyle kendilerine yöneticilik verilemeyenler bu şartları elde edinceye, küçükler ile kısıtlılar fiil ehliyetlerini kazanıncaya ve boş kalan yöneticilik yenisine verilinceye kadar, vakıf işleri Genel Müdürlükçe temsilen yürütülür.

Mülhak vakıflara, başlangıçta özgülenen mal ve haklar, vakıf yönetiminin başvurusu üzerine, haklı kılan sebepler varsa, Vakıflar Meclisi kararına istinaden mahkeme kararı ile sonradan iktisap ettikleri mal ve hakları ise bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca düzenlenecek rapora dayalı olarak vakıf yöneticisinin teklifi üzerine Vakıflar Meclisi kararı ile daha yararlı olanları ile değiştirilebilir veya paraya çevrilebilir.

Mülhak vakıflarda vakıf yönetimine açılan mülkiyet ve intifa hakkı iddiasına ait davalarda, vakıf yönetimi ile Vakıflar Genel Müdürlüğü birlikte hasım gösterilir.

Mülhak vakıfların, vakfiyelerindeki şartların yerine getirilmesine fiilen veya hukuken imkân kalmaması halinde; vakfedenin iradesine aykırı olmamak kaydıyla vakıf yöneticilerinin teklifi üzerine bu şartları değiştirmeye; hayır şartlarındaki parasal değerleri güncel vakıf gelirlerine uyarlamaya Vakıflar Meclisi yetkilidir.

3-Cemaat Vakfı:

Cumhuriyet öncesinde gayrimüslim Türk vatandaşlarının oluşturduğu hayır kurumlarıdır. 1936 yılında; düzenledikleri beyannameler ile Vakıflar Genel Müdürlüğündeki kütüğe tescil ve kayıtları yapılmıştır. Böylece, cemaatlere ait bu hayır kurumları "vakıf" olarak kabul edilmiştir.

5737 sayılı Vakıflar Kanununun 3. maddesine göre cemaat vakfı "Vakfiyeleri olup olmadığına bakılmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince tüzel kişilik kazanmış, mensupları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye'deki gayrimüslim cemaatlere ait vakıflar" olarak tanımlanmıştır.

Bu vakıflar, 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 4. maddesine göre ayrı ayrı özel hukuk tüzel kişisi olup; aynı kanunun 6. maddesine göre de kendi mensuplarının seçtiği yönetim kurulları tarafından yönetilirler.

Türk Medeni Kanununa göre belli bir cemaati desteklemek amacıyla vakıf kurulması mümkün olmadığından; yeni cemaat vakfı kurulması da hukuken mümkün değildir.

Cemaat vakıfları yönetim kurulu kararıyla mal edinebilirler ve malları üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilirler. (Kira, intifa, üst hakkı vb.)

Cemaat vakıflarına başlangıçta özgülenen mal ve haklar, vakıf yönetiminin başvurusu üzerine, haklı kılan sebepler varsa, Denetim Makamının görüşü alınarak mahkeme kararı ile sonradan iktisap ettikleri mal ve hakları ise bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca düzenlenecek rapora dayalı olarak vakıf yetkili organının kararı ile daha yararlı olanları ile değiştirilebilir veya paraya çevrilebilir.

Cemaat vakıflarına ait, kısmen veya tamamen hayrat olarak kullanılmayan taşınmazlar, vakıf yönetiminin talebi halinde Meclis kararıyla; aynı cemaate ait başka bir vakfa tahsis edilebilir veya vakfın akarına dönüştürülebilir.

Cemaat vakıfları Türkiye'deki diğer vakıflar gibi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir.

Cemaat vakıflarının yöneticileri mensuplarınca kendi aralarından seçilir. Vakıf yöneticilerinin seçim usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir.

4-Esnaf Vakfı:

Mülga 2762 sayılı Vakıflar Kanununun yürürlüğünden önce kurulmuş ve esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilen vakıflardır.

Esnaf vakıfları, mülhak vakıfların tabi olduğu hükümlere tabidir. Bu vakıflar, esnafın seçtiği yönetim kurulu tarafından yönetilir.

5-Yeni Vakıf:

Cumhuriyetin kurulmasından sonra, şahısların isteği üzerine, bağımsız mahkemeler tarafından kurulup, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kuruluş senedine uygunluk yönünden denetlenen vakıflardır.

Denetim makamı, vakıf senedi hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini, vakıf mallarının gayeye uygun surette ve tarzda idare ve sarf edilip edilmediğini denetler.

Mülga 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflardır.

Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur ve bu vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye’de yerleşik bulunması gerekir.

II-TÜRK MEDENİ KANUNU'NDAN ÖNCE KURULMUŞ VAKIFLARIN BİLİMSEL TASNİFİ:

1- MAHİYETLERİ BAKIMINDAN:

a) Hayri Vakıflar: Geliri tamamen ve kısmen muhtelif hayır şart ve hizmetlerine tahsis edilmiş bulunan vakıflardır.

b) Zürri Vakıflar: Herhangi bir hayır şartı olmayıp, gelirin tamamı vakfın evlatlarına tahsis edilmiş bulunan vakıflardır. Nesebin yok olması halinde bir hayri hizmete tahsis edilebilir.

2- MÜLKİYETLERİ BAKIMINDAN:

a) Sahih Vakıflar: Her çeşit maddi varlıklarının mülkiyeti vakfın hükmü şahsiyetine ait olan vakıflardır. Bu tür vakıflarda vakfedilen menkul ve gayri menkuller vakfın malvarlığını oluşturur. Arazi Kanununun 2. maddesinde belirtilen arazi vakfedilmişse buna sahih vakıf denir.

Bunlar vakfiyede belirtilen şekilde mütevelliler tarafından idare olunur.

Ancak, Arazi Kanununun 2 maddesinde belirtildiği gibi, rakabesi (kuru mülkiyeti) ve bütün tasarruf hakkı vakfın tüzel kişiliğine aittir. Bu tür vakıflara arazi kanunu hükümleri uygulanmaz.

b) Sahih Olmayan Vakıflar: Devlet Başkanı veya onun izniyle, Devlet arazisi üzerinde meydana getirilen vakıflardır.

Miri (Devlete ait) araziden olan bir yerin aşar veya rüsumu gibi yararlanma hakkı vakfedilirse, buna da sahih olmayan vakıf (Gayri Sahih Vakıf) ismi verilir. Burada arazinin rakabesi (kuru mülkiyeti) Devlete aittir.

Buna vakıf denmesinin nedeni devamlı bir tahsis olmasından ileri gelmektedir. Bunlara "Tahsisat Kabilinden Vakıf" veya "İrsadi Vakıf" ismi de verilmektedir.

3- KULLANIM ŞEKİLLERİ BAKIMINDAN:

a) İcare-i Vahideli Vakıflar: Belli bir değer veya süreyle kiraya verilen vakıflar.

b) İcare-i Vahide-i Kademeli Vakıflar: Tespit edilen belli bir icar bedelinin daimi olarak verilmesi halinde meccanen müstecirden hiç alınmayan ve müstecirinin ölümünde icarelik hakkı mirasçılara intikal eden vakıflar olup Cumhuriyet devrinde bu uygulama kalkmıştır.

4- İDARELERİ BAKIMINDAN:

a) Mazbut Vakıflar:

b) Mülhak Vakıflar

c) Cemaat ve Esnafa Mahsus Vakıflar

İdareleri bakımından vakıflar yukardaki gibi üçe ayrılmış olup önceki bölümde bu vakıflar ile ilgili detay bilgi verilmiştir.

Kaynak

1-vakıflar Kanunu

2-Vakıf Yönetmeliği

3-Vakıflar Genel Müdürlüğü Web sitesi

VAKFİYE NEDİR?

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişı

Türk Medeni Kanunu'nun 101. Maddesinde VAKFIN TANIMI; "**gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgüllemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları**" olarak yapılmıştır.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere VAKFI oluşturan en önemli iki unsur aşağıdaki gibidir.

1-Özgülenecek bir malvarlığı

2-Malvarlığının özgüleneceği amaçtır.

Esas itibariyle özgülenecek olan bu malvarlığına ve kullanım şartlarına vakfiye denilmektedir.

Günümüzde; 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 5. maddesi ile Vakıflar Yönetmeliğinin 111. maddesinin (ğ) bendi gereğince yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına özgülenecek asgari mal varlığı, Vakıflar Meclisinin 14.11.2022 tarihli ve 546/530 sayılı kararı ile 2023 yılı için 120.000-TL (YüzYirmibinTürkLirası) olarak belirlenmiştir.

Bu yazımızda Vakıflar Genel Müdürlüğü web sitesindeki bilgiler ile Diyanet İşleri başkanlığı İslam ansiklopedisindeki bilgilerden hareketle vakfiye tanımı, çeşitleri ve örnekleri konusundaki derlediğimiz bilgilere yer vereceğiz.

I-VAKFİYE NEDİR?

5737 Sayılı Yeni Vakıflar Kanununda Vakfiye; "**Mazbut, mülhak ve cemaat vakıflarının malvarlığını, vakıf şartlarını ve vakfedenin isteklerini içeren belgeleri**" şeklinde tanımlanmıştır.

Vakfedilen bir malın nereye nasıl verildiği, hayır işlerinde nerede ve nasıl kullanılacağını ve ne şekilde yönetileceğini gösteren belgeye Vakfiye denilmektedir.

“Vakfedilen bir malın hangi hayır işlerinde kullanılacağını, ne şekilde yönetileceğini gösteren senet” anlamındaki vakfiyenin (vakıfnâme) İslâm medeniyeti tarihinde önemli bir yeri vardır.

Vakıfların başlangıçta sözlü olarak yapıldığı anlaşılmaktadır.

Daha sonra bazı aksaklıklar yüzünden vakıf şartlarının yazılarak belirlenmesine ihtiyaç duyulmuş, bu durum vakfiyelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Böylece vakfiyeler tesis edilen vakfın nasıl idare edileceği, nerelere ne gibi harcamalar yapılacağı, kaç kişinin çalışacağı, bunlara ne kadar maaş ödeneceği, harcamaların hangi gelirlerle karşılanacağı, vakıftan kimlerin ne şekilde faydalanacağı gibi hususların vâkıf tarafından ayrıntılı biçimde belirlendiği belgeler haline gelmiştir.

Vakfiye; burmak durdurmak anlamına gelen vakıf kelimesinden türemiştir. Genel manası ise kişinin malından Allah rızasını kazanmak maksadıyla malını yoksul ve yardıma ihtiyacı olanlara tasadduk (sadaka) etmesidir.

Vakfiye aynı zamanda tarihi bir vesikadır. Kültür tarihini araştıranlar için önemli bilgiler barındırır. Kervansaray, mescit, medrese vb. eserlere ait vakfiyeler ile eğitim, tıp, sanat ve mimari gibi vakfiyelerde araştırmalar için diğer kaynaklarda bulunamayan birçok önemli bilgiler vardır.

Tarihi seyir içinde bakıldığında vakfiyeler, taş, deri ve kağıt gibi yazılabilecek şeyler üzerine yazıldığını görüyoruz. Örneğim eğer vakfın konusu bir bina ise vakfiyenin özeti, binanın duvarlarından birine kazılarak yazılırdı.

On beşinci yüzyıla kadar olan vakfiyelerin rulo şeklinde yazıldığını görüyoruz. Vakfiyeler bir sayfa olabildiği gibi 400 sayfaya kadar olanlar da vardı. Bu yüzyıldan sonra ise kitap şeklinde ve tezhipli olarak yazılmıştır.

II-VAKFIYE ÇEŞİTLERİ

Ortaçağ İslâm devletlerine ait vakfiyeler üç şekilde günümüze ulaşmıştır.

1. Orijinal vakfiyeler:

Vâkîf tarafından düzenlenen orijinal metni bugüne kadar gelen vakfiyelerdir. Zamanımıza intikal eden XIII ve XIV. yüzyıllara ait orijinal metinler vakfiyelerin umumiyetle tomar şeklindeki kâğıtlar üzerine yazıldığını göstermektedir

2. Vakıf Kitâbeleri:

Orijinal vakfiye metinlerinin özetlerini içerir. Bu tür kitâbeler umumiyetle vakfın tesisinden kısa süre sonra tertip edilir ve ait oldukları binalar üzerine konurdu. Ortaçağ'a ait vakfiyelerin çoğunun zaman içerisinde yok olmasından dolayı günümüze ulaşan vakıf kitâbeleri büyük bir öneme sahiptir.

3. Vakfiye suretleri:

Vakfiyelerin zamanla eskiyip yıpranması yüzünden sonraki dönemlerde vakfiye suretlerinin hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Yine bu dönemlerde denetim ve kontrol amacıyla defterlere kaydedilen bazı vakfiye sûretleri de günümüze ulaşmıştır. Selçuklu ve Beylikler devrine ait vakfiye sûretlerinin kaydedildiği defterlerin önemli bir kısmı bugün Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde muhafaza edilmektedir.

III- VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN VAKFİYE SINIFLANDIRMASI

Vakıflar Genel Müdürlüğü web sayfasında vakfiyeler ile ilgili bölüme göre vakfiyeler aşağıdaki şekilde sınıflanmış ve arşivlenmiştir.

Arşivlerde bulunan vakfiyeler günümüze; orijinal vakfiyeler, istinsah vakfiyeler, taş veya ahşap üzerine yazılmış vakfiyeler olmak üzere üç şekilde ulaşmıştır. Bununla beraber, vakfiyesi mevcut olmayan vakıfların bazı hayrât eserlerinin kitabelerinde vâkıf ile ilgili detaylı bilgiler de vardır. Orijinal vakfiyeler, vâkıf tarafından düzenlenen ve kadı huzurunda onaylanan asıl metinlerdir. Ahşap, taş veya mermer üzerine işlenen vakfiyeler ise tam vakfiye olmayıp, vakfiyenin kısa bir özeti suretindedir. Arşivde bulunan vakfiyeleri ise şu dört grup şeklinde tasnif edebiliriz.

- 1- Osmanlı devrinden önceki vakfiyeler,
- 2- Osmanlı devrine ait vakfiyeler,
- 3- TBMM Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti devri vakfiyeleri,
- 4- 1926-1967 tarihleri arasında Medeni Kanun'a göre kurulan tesis senetleri ile 1967 tarihinde kabul edilen 903 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan vakıflara ait vakıf senetleri.
- 5- 2008 yılından itibaren 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu kapsamında kurulan vakıflara ait vakıf senetleri.

IV- TARİHTEN VAKFİYE ÖRNEKLERİ

Vakıflar Genel Müdürlüğü web sayfasındaki vakfiye örneklerine ilişkin bilgiler aynen aşağıdaki gibidir.

Fatih Sultan Mehmed Han'ın 875 H. (1470 M.) tarihli vakfiyesinde:

Yatağa düşmüş, evine doktor getirme imkânı olmayan hastalara, başvurmaları halinde doktor gönderilmesi,

Hastanede ölenlerin cenaze masraflarını karşılamak üzere her gün beş akçenin bir fonda biriktirilmesi,

İmarete gelen misafirler, görevliler tarafından güler yüzle karşılanıp, misafir olarak kalmak isterlerse, üç günden çok olmamak üzere misafir edilip, yeme-içme ihtiyaçlarının karşılanması,

İmaretten, dul kalmış Saliha hanımlar için yemek verilip, namus ve iffetlerinin muhafaza edilmesi.

Yavuz Sultan Selim Han'ın 947 H. (1540 M.) tarihli vakfiyesinde:

Her gün iyi cins undan 100 ekmeğin pişirilip fakir halka dağıtılması.

Sultan III. Murat Han'ın annesi Nurbanu Valide Sultan'ın 990 H. (1582 M.) tarihli vakfiyesinde:

Hastanede görev yapacak hastabakıcı, temizlikçi, bekçi gibi görevlilerin yanında, hastalara namaz kıldırabilecek bir imam tayin edilmesi ve bu imama yardımcı olacak, namaz vakitlerinde hoş seda ile ezan okuyup insanları Allah'a ibadete çağırarak bir müezzin tayin edilmesi,

Kendini bilmez kişilerin duvarları karalayıp, kirletmesini engellemek ve yapılan karalamaları silmek için bir görevli tayin edilmesi,

Cuma, bayram ve mübarek gecelerde imarete her gün pişirilen yemeğe ilave olarak çeşitli bol yemekler pişirilip yoksullara dağıtılması ve yoksul-zengin ayırmaksızın imarete gelen misafirlere yedirilmesi.

Sivas'ta "Daru'r reha Vakfı"nın 1268 H. (1851 M.) tarihli vakfiyesinde:

Hastalık ve benzeri afet ve olaylar nedeni ile geçim sıkıntısına düşerek ihtiyaç ve zaruret içinde bulunan yoksulların, yetimlerin ve dul hanımların ihtiyaçlarının giderilmesi.

İstanbul'da "Kara Çelebizade Mehmet Efendi Vakfı"nın 1026 H. (1617 M.) tarihli vakfiyesinde:

Ramazan Bayramında yetim Müslüman çocuklara mevsim şartlarına göre elbise ve ayakkabı satın alınıp giydirilmesi.

Amasya'da "Abdullah oğlu Sinan Paşa Vakfı"nın 917 H. (1511 M.) tarihli vakfiyesinde:

Hana gelen tüccardan başka misafirlere duruma göre bal, peynir ve pekmez ikram edilmesi, akşam vakti tüccar ve diğer misafirler için yemek verilmesi, kış günlerinde bir gün buğday çorbası, bir gün bulgur pilavı ve diğer bir gün de tarhana pişirilmesi, handa misafir olanlara odun verilmesi,

Yaz mevsiminde hana gelen misafirlere bir gün buğday çorbası, bir gün ürün çorbası ve uygun mevsimlik sebze yemekleri pişirilmesi,

Handa misafirler için yaklaşık 40 gramlık ekmek pişirilmesi,

Cuma ve bayram gecelerinde ekşili çorba ile biberli ürün aşı, Regaip, Berat ve Kadir gecelerinde helva pişirilmesi,

Halkın ileri gelenleri, alimler ve eşraftan misafirler için senede yaklaşık 350 kg. sade yağ sarf edilmesi.

Bursa'da "İbrahim Bey Kızı Hatice Hatun Vakfı"nın 906 H. (1500 M.) tarihli vakfiyesinde: Bursa'da Emir Buharî Hazretleri Türbesi civarında yetim çocukların okuması ve okutulması için yaptırdığı okulun her türlü masraflarının görülmesi.

Erzurum'da "Cennetzade Abdullah Edip Efendi bin-i Mehmet Ragıp Efendi Vakfı"nın 1263 H. (1846 M.) tarihli vakfiyesinde:

Kurban Bayramında kurban kesilerek, vâkıf ve vâkıfın akrabaları için dağıtılması, yaptırdığı kaldırımların ve köprünün tamirinin yapılması.

Gaziantep'de "Abdusselam Nasirî Vakfı"nın 1254 H. (1838 M.) tarihli vakfiyesinde:

Her sene fazla gelirden vakfın tamiri, ısıtılması, aydınlatması icra edildikten sonra 10 pamuk gömlek ve 10 donun (iç çamaşırı) nazırın seçtiği muhtaç fakirlere dağıtılması ve kalan gelirin yasal hak sahiplerine sarf edilmesi.

Manisa'da "Çakıroğlu Mehmet bin Hasan bin Mehmet Vakfı"nın 1316 H. (1908 M.) tarihli vakfiyesinde:

İlköğretim Okullarına ders kitapları alınıp adı geçen köyün fakir, küçük öğrencilerine verilmesi,

Bu okulda okuyan yetim çocukların yiyecek ihtiyacının karşılanması,
Bayram arefelerinde bu okulda okuyan yetim çocukların giydirilmesi.

Tokat'ta "İkinci Bayezid"ın Validesi Gülbahar Hatun için Medrese Vakfı"nın 898 H. (1492 M.) tarihli vakfiyesinde:

Tokat Beldesindeki imaretinde bulunan eşyaların ihtiyaç duyuldukça kaplarının kalaylanması veya yenilenmesi, mefruşatın yenilenmesi, malzeme temin edilirken güzel, yeni ve eskisinin aynı olmasına dikkat edilmesi, imaretinde kalan topluluk için salih ve ehli kıraet namazın şartları ve rükunlarına ait hususları iyi bilen bir imamın bulundurulması ve bu görevlice imarete bulunanlara beş vakit namazın, teravih namazının ve cemaatle kılınan nafile namazlarının kaldırılması,

Gelen misafirlerin hayvanlarının yemlerinin temin edilmesi ve verilmesi,

Talebeleri, fakirlere ve misafirlere sabah ve akşamları yemek verilmesi,

İmarete, ısıtılması için yakacak, aydınlatılması için çerağ ve kandil yağı, hasır alınması, yine imaretin mutfağında kullanılmak üzere güzel ve yağlı et, mevsime göre kabak, ıspanak, biber soğan, nohut ve sarı pirinç satın alınması.

Sivas'ta "Hattab İbni Saib Ahmet İbni Rahat Vakfı"nın 721 H. (1321 M.) tarihli vakfiyesinde:

Herhangi bir kaza veya bela sebebi ile borçlanma durumunda kalanlara kefil göstermek şartıyla borç verilmesi, ancak maddî varlığını haram olan işler ve amellerde harcayarak muhtaç duruma düşenlere borç verilmemesi,

Muhtaç olan dul ve yaşlı hanımlara her ay iyi atılmış pamuktan birer okka pamuk, ihtiyar olan erkeklere birer dirhem para verilmesi,

Âmalardan muhtaç olup da mahalle ve sokaklarda, çalışmayacak durumda olanlara yıllık 2050 dirhem tahsis edilmesi,

Cüzzamlılar için yıllık 60 dirhem, Kadı ve Valinin hapsettiği kişiler için 120 dirhem ayrılarak bu paradan her ay hissesine düşen 10 dirhem ile ekmek alınıp mahpuslara dağıtılması,

Fakir yetimlere bakmayı üstlenen, eğitim ve öğretimlerine dikkat edeceğini taahhüd edenlere bu yetimler teslim edilerek müteveli ve yetkililerce zamanın icabına göre tespit edilecek ihtiyaçlarının karşılanması.

Ödemiş'te de "Mürselli Hacı İbrahim Ağa Vakfı"nın 1330 H. (1912 M.) tarihli vakfiyesinde:

Haziran ayı başından Ağustos ayı sonuna kadar yaptırdığı sebile yetecek kadar kâr konulup Allah'ın kullarının istifade etmesinin sağlanması,

Ödemiş hapishanesinde mahpus bulunanlara her hafta birer yük kâr verilmesi,

Yine Ödemiş'te bulunan Yeni Cami-i Şerifi etrafında yaşayan leyleklerin yiyecekleri için yıllık 100 kuruş harcanması.

İstanbul'da "Merhum Mevlâna Şah Ali Çelebi Kızı Fatma Hatun Vakfı"nın 993 H. (1585 M.) tarihli vakfiyesinde:

Vakfelediği evlerde fakirlerin ve dul hanımların oturması, adı geçenler otururken binada onarım gerekmesi halinde vakıfça bu onarımın yapılması.

Tokat'ta "Yahşi oğlu Bayezid Paşa Vakfı"nın 820 H. (1474 M.) tarihli vakfiyesinde:

İmarette misafirleri hallerine uygun derece ve mertebelerine göre karşılanmasını bilen dindar ve olgun bir kişinin imaret şeyhi olarak tayin edilmesi,

Kur'ân-Kerim'i ezbere bilen, namazın şartlarına ve en güzel şekilde namaz kıldırma adabına vâkıf Hafız bir kişinin imarette beş vakit namaz ve teravih kıldırma üzere atanması,

Vakfın kurucusuna ve Müslümanların geçmişlerinin ruhlarına hediye edilmek üzere günde birer cüz okuyacak, beş hafızın görevlendirilmesi,

Vakıf mütevellisinin gelirden beşte birini alması, vakıf binaların onarımı için her gün on dirhem ayrılması,

Adı geçen imarete gelip giden fakirler için imaretin mutfağında pişecek etin bedeli olarak günlük dört dirhem sarf olunması,

Cuma gecelerinde mutfakta yaklaşık 13 kilo pirinçten pilav pişirilmesi,

Gelir fazlasının mütevellî olan evlada şart olunması, evlâdın nesli kesildikten sonra gelir fazlasının zaviyeye gelip giden fakirlere sarf olunması.

Konya'da "Abdullah oğlu Şazibey Ağa Vakfı"nın 828 H. (1424 M.) tarihli vakfiyesinde:

Gelip giden Müslüman fakirlerin konaklama ihtiyacını karşılamak üzere, sofa, mutfak, odunluk, birçok oda ve avludan oluşan bir konak yaptırarak, yalnız Allah rızasını kazanmak ve ahirette sadakasının gölgesinde gölgelenmek niyetiyle vakfedilmesi, Hayrat ve akarının bakım ve onarımına öncelik veren vakıf gelir fazlasından, söz konusu konağa gelip giden Müslüman fakirlerin ihtiyaçlarına kusursuz ve adaletli bir şekilde harcama yapılması, Vakfedilen yerlerin bir seneden fazla bir müddetle kiraya verilmemesi, eğer ihtiyaç olursa bu sürenin en fazla üç yıla çıkarılması.

Tokat'ta "Sadrüddin Süleyman oğlu Hacı Ahmed Vakfı"nın 774 H. (1372 M.) tarihli vakfiyesinde:

Vakfettiği gayri menkuller gelirlendirilerek elde edilen hasıllardan; ihtiyaç duyuldukça zaviyenin bakım ve onarımları yapılması, Zaviye ve mescit yıkılır, hizmetlerini ifâ edemez olursa, elde edilen gelirin Tokat beldesinde oturan Müslüman fakirlere ve kimsesiz çaresizlere harcanması.

Kayseri'de "Abdullah oğlu Emir Alemüddin Vakfı"nın 500 H. (1106 M.) tarihli vakfiyesinde:

Kayseri'de bulunan fakirlere ve kimsesiz çaresizlere sarf edilmesi. (Şayet şartı yerine getirilmez ve değiştirilecek olursa bu davranış uygun olmaz. "Cenab-ı Hak o kimsenin orucunu, namazını, hac, zekat ve nafîle ibadetini kabul etmez" diye bedduada bulunmuştur.)

Konya'da "Karatay-i bin-i Abdullah Vakfı"nın 660 H. (1261 M.) tarihli vakfiyesinde:

Vâkîf bu vakfiyesinde hasıl olan mahsulünden medreseye devam edenlerden sabah ve akşam Allah'ın kitabını okuyan 2 nefer hafıza aylık 60 dirhem ki her birine 30 ar dirhem sarf olunması,

Medrese bina edilen musluğa ve abdesthaneye bakan ve bunları yıkayıp temizleyen kimseye 30 dirhem sarf olunması,

Medresede bina edilen musluğa ve abdesthaneye bakan ve bunları yıkayıp temizleyen kimseye 30 dirhem verilmesi.

Konya'da "Şeyh Muslihiddin Ebülvefa Çelebi Vakfı"nın 864 H. (1463 M.) tarihli müşterek vakfiyesinde:

Vakfın gelirini fazla kısmayıp israf de etmeyip masraflar çıktıktan sonra Mescidin ve imaretin ihtiyaçlarına sarf olunması, şayet Mescit yıkılır ve yeniden yapılması da mümkün olmaz ise, zikredilen vakıf tertip dairesinde, fukara ve miskinlere tahsis olunması.

Bitlis'te "Hüsrev Paşa Vakfı"nın 996 H. (1581 M.) tarihli vakfiyesinde:

Rahva'daki kervansaraya gelen misafirlere yedirilmek üzere günlük beş batman koyun eti alınması, sabah buğday çorbası, akşam pirinç çorbası yapılması, Yemekten sonra gelen misafirlere bal, pekmez, peynir ve yoğurt ikram edilmesi,

Mübarek gecelerde misafirlere çorba, pilav, zerde veya ekşi aş ile ziyafet verilmesi,

Kış günlerinde adam sayısınca her ocak başına bir kucak odun ve yirmişer dirhemden birer mum verilmesi,

Üç kandilin sabaha kadar yanması, Mütevelliyeye günlük on iki akçe verilmesi.

Sinop'ta "Seyyid Mehmed oğlu Tohmaş-zâde Ali Efendi Vakfı"nın 1330 H. (1911 M.) tarihli vakfiyesinde:

Vâkıfın, vakfettiği dükkânı emsallerine uygun olarak kiraya verilip, senelik kira gelirinin yarısıyla her sene Ramazan ayında mukabele okutulması, Kalan kirasının yüzde on beşi ile Mescidi aydınlatmak için kandil alınması ve müezzine verilmesi,

Baki kalan kira gelirinin toplanarak dükkan ve mescidin ihtiyaç hasıl olduğu zaman onarılması.

Edirne'de "Sinan Paşa Vakfı"na ait 933 H. (1526 M.) tarihli vakfiyede:

Gelirin beş kısma bölünmesini, bir kısmının vakfın mütevellisine verilmesi, Diğer dört kısımdan vâkıfın yaptırmış olduğu medresede görevli müderrise günlük yirmi beş dirhem, medrese talebelerinden her birine ikişer dirhemden az olmamak kaydıyla gerekirse onar dirhem verilmesi,

Vâkıfın yaptırmış olduğu mescidin imamına günlük dört dirhem, müezzine üç dirhem, kayyumuna iki dirhem verilmesi,

Kur'ân-ı Kerim cüzü okuyan on kişinin her birine birer dirhem verilmesi,

Vakfiyede geçen imaretin idarecisine günlük iki dirhem, yardımcısına bir dirhem, vakfın kâtibine iki dirhem, tahsildarına üç dirhem, aşçıya iki dirhem, kiler görevlisine bir dirhem, vakfın tamircisine iki dirhem, köyün tahsildarına iki dirhem verilmesi,

İmarette et pişmesi için günlük on dirhem, ekmek için on iki dirhem verilmesini her yıl için seksen kile pirinç, doksan iki kile buğday ve on iki kile tuz harcanmasını ve artan para ile imaretin tamiratının yapılması.

Van'da "Emir İzzettin Vakfı"nın 726 H. (1325 M.) tarihli vakfiyesinde:

Vakfın kira geliri, lüzumlu ihtiyaçlara sarf yapıldıktan sonra artan miktarı Hasan Efendi Camii şerifinde hatip olanlara hizmeti karşılığı olarak seneden seneye verile, hatiplik hizmeti icra edilemez ise, kira geliri Müslüman fakirlere sarf olunması.

Konya'da "Çelebi oğlu Selâhaddin Efendi Vakfı"nın 1322 H. (1904 M.) tarihli vakfiyesinde:

Gelir getiren emlâkin müteveli eliyle kiraya verilip yılda hasıl olan gelirin dört kısma ayrılması,

Bir kısmının yeniden inşasına muvaffak olduğum yukarıda adı geçen Yorgancı yöresinde cami şerifin tamir ve ısıtılıp-aydınlatılmasına sarf olunması,

Bir kısmının camii şerifi de hatip olana verilmesi,

Bir kısmının cami-i şerifte imam olana verilmesi,

Bir kısmının cami şerifi mezkurde Kur'ân okuyan kimseye verilmesi şart kılınmıştır.

KAYNAK

1-VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ WEB SİTESİ

2-DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI İSLAM ANSİKLOPEDİSİ

VAKIF KURULUŞ İŞLEMLERİ

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Yeni vakıfların kuruluş ve işleyişi ile ilgili hükümler 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil Ve İlanı Hakkında Tüzük, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliğinde yer almakta olup diğer ilgili mevzuatta da hükümler bulunmaktadır.

Türk Medeni Kanununun 101. maddesinde vakfın tanımı "gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları" olarak yapılmıştır.

Vakfın tanımından anlaşılacağı üzere vakfı oluşturan en önemli iki unsur; özgülenecek bir malvarlığı ve malvarlığının özgüleneceği amaçtır.

2023 yılı için Vakıflar Meclisi tarafından belirlenmiş olan malvarlığı

Vakıf kuruluşu iki şekilde gerçekleşmektedir.

1- Noterde vakfeden ya da temsilcisi tarafından resmi senet düzenlenmesi suretiyle vakıf kurulması

2- Ölüme bağlı tasarruf yolu ile vakıf kurulması

Vakıf kurmak isteyenlerin öncelikle asgari sermaye tutarını ve kanun kapsamındaki gerekli şartları yerine getirmesi gerekir.

1-Resmi Senetle Kuruluş

Gerçek veya tüzel kişilerin vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle açıklanır. Noter, resmi senedin bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderir.

Mahkemeye başvurma, resmi senedin düzenlenmesinden sonra vakfeden tarafından yapılır.

Resmi senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması halinde, temsil yetkisinin noter tarafından düzenlenmiş temsilcilik belgesi ile verilmiş olması, bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmesi zorunludur.

Kurucular arasında tüzel kişi bulunması halinde; bu tüzel kişinin vakıf kurabileceğine ve vakfa mal varlığı tahsis edebileceğine dair hüküm bulunan kuruluş statüsünü veya yetkili organ kararını da vakıf senedi ile mahkemeye verirler.

Resmi senetle kurulan vakıflarda vakfedenin ölmesi halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulabilir.

Vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup da bu süre içinde sona ermiş ise vakfın tescili hususundaki başvurma Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.

Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar, ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından karşılanır.

Vakıflar Yönetmeliği 5.maddesinde resmi senet ile kuruluş konusu düzenlenmiş olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Resmi senetle kuruluş

MADDE 5 – (1) Gerçek veya tüzel kişilerin vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle açıklanır. Noter, resmi senedin bir örneğini yedi gün içinde Genel Müdürlüğe gönderir.

(2) Mahkemeye başvurma, resmi senedin düzenlenmesinden sonra vakfeden tarafından yapılır. Resmi senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması halinde, temsil yetkisinin noter tarafından düzenlenmiş temsilcilik belgesi ile verilmiş olması, bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmesi zorunludur. Kurucular arasında tüzel kişi bulunması halinde; bu tüzel kişinin vakıf kurabileceğine ve vakfa mal varlığı tahsis edebileceğine dair hüküm bulunan kuruluş statüsünü veya yetkili organ kararını da vakıf senedi ile mahkemeye verirler.

(3) Resmi senetle kurulan vakıflarda vakfedenin ölmesi halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulabilir. Vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup ta bu süre içinde sona ermiş ise vakfın tescili hususundaki başvurma Genel Müdürlük tarafından yapılır. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar, ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Genel Müdürlükçe karşılanır.

2-Ölüme Bağlı Tasarruf İle Kuruluş

Ölüme bağlı tasarruf yoluyla vakıf, vakfedenin ölümünden sonra tescil edilmek üzere kurulabilir. Bu yolla kurulan vakıflarda sulh hâkimi vakıf kurulmasına esas belgenin bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderir.

Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıflarda mahkemeye başvuru, ilgililerin veya sulh hâkiminin bildirimini üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğünce resen yapılır.

Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Vakıflar Genel Müdürlüğünce karşılanır.

Ölüme bağı tasarrufla kurulan vakfın miras bırakanın borçlarından sorumluluğu, özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır.

Vakfedenin mirasçuları ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır.

Vakıflar yönetmeliği 6. Maddesinde ölüme bağı tasarruf ile vakıf kuruluşu konusu düzenlenmiş olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Ölüme bağı tasarruf ile kuruluş

MADDE 6 – (1) Ölüme bağı tasarruf yoluyla vakıf, vakfedenin ölümünden sonra tescil edilmek üzere kurulabilir. Bu yolla kurulan vakıflarda sulh hâkimi vakıf kurulmasına esas belgenin bir örneğini yedi gün içinde Genel Müdürlüğe gönderir.

(2) Ölüme bağı tasarrufla kurulan vakıflarda mahkemeye başvuru, ilgililerin veya sulh hâkiminin bildirimine üzerine ya da Genel Müdürlükçe resen yapılır. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Genel Müdürlükçe karşılanır.

(3) Ölüme bağı tasarrufla kurulan vakfın miras bırakanın borçlarından sorumluluğu, özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır. Vakfedenin mirasçuları ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır.

3-Vakfın Tescili ve Mahkeme İşlemleri (Yönetmelik Mad.7)

Mahkeme, dosya üzerinde Genel Müdürlüğün görüşünü almak, gerekirse vakfedeni dinlemek ve bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle vakfın tesciline karar verir.

Mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri resen alır.

Mahkeme, tescile veya tescil isteminin reddine ilişkin olarak verdiği kararı, resmi senetle birlikte Genel Müdürlüğe resen tebliğ eder.

Tüzel kişilik kazanan vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan, vakfeden ile vakıf adının, yerleşim yerinin, organlarının, amaç ve bu amaca özgülenen mal ve haklarının gösterildiği sicil defterine tescil edilir.

Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir

4-Merkezi Sicile Tescil Ve İlan (Yönetmelik Madde 10)

Vakıf, yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Genel Müdürlükte tutulan merkezi sicile kaydolunur.

Merkezi sicile kaydedilen vakıf, Resmî Gazete'de ilan edilir. İlanda; vakfedenin ve vakfın adı, yerleşim yeri, amacı, mal ve haklarının neler olduğu, varsa taşınmazlarının tapu bilgileri, vakfın organları ile kuruluş senedinin tarih ve sayısı, tescil kararının tarih ve sayısı ile hangi mahkemece verildiği belirtilir. İlan için yapılacak harcamalar vakıftan alınmak üzere Genel Müdürlük tarafından karşılanır.

5- Noksanlıklar (Yönetmelik Madde 10)

Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez.

Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilceği gibi kuruluştan sonra denetim makamının başvurusu üzerine, imkan varsa vakfedenin görüşü de alınarak, vakfın yerleşim yeri mahkemesi tarafından tamamlattırılır.

Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülenen mal ve haklar amacın gerçekleşmesine yeterli değilse; vakfeden aksine bir irade

açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hakim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir.

6- Yeni Vakıfların Mal Varlığı, Şube Ve Temsilcilikleri

Yeni vakıflar; Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre kurulur ve faaliyet gösterirler.

Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına göre özgülenecek asgarî mal varlığı her yıl Meclisçe belirlenir.

Yeni vakıflar, vakıf senetlerinde yazılı amaçlarını gerçekleştirmek üzere Genel Müdürlüğe beyanda bulunmak şartıyla şube ve temsilcilik açabilirler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Yabancılar, Türkiye’de, hukukî ve fiilî mütekabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler. (Vakıflar kanunu madde 5)

Kaynak

1-Vakıflar Kanunu

2-Vakıflar Yönetmeliği

3-Vakıflar Genel Müdürlüğü web sitesi

VAKIF KURUCUSU/YÖNETİCİSİ OLMAYACAKLAR

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Bu makalemizde 5737 sayılı Vakıflar kanunu ile Vakıflar Yönetmeliği hükümleri uyarınca kurulmakta olan yeni vakıflarda yönetici olamayacak kişilerin kimler olduğu konusunu araştırdık.

Vakıflar, tarih boyunca hangi amaçlarla kurulmuş olurlarsa olsunlar, İslâm ve Türk dünyasında birbirinden önemli çok çeşitli hizmetleri üstlenerek, günümüzde modern devletin yapmakta olduğu çok sayıda kamusal görevi yüzyıllarca başarıyla yerine getirmişlerdir.

Vakıflar, aynı zamanda, servetin zengin kesimlerden toplumun daha fakir kesimlerine doğru akışını önemli ölçüde gerçekleştirerek sosyal dengelerin kurulmasında ve sosyal bütünleşmenin sağlanmasında, içtimaî barışın sürekliliğinde, sınıf çatışmalarının önlenmesinde, kamunun hizmet taleplerinin yerinde karşılanmasında, siyasî ve ekonomik istikrarın sağlanmasında da merkezî yönetimlerin en büyük yardımcıları olmuşlardır.

Vakfın özünde bulunan yardımlaşma ve dayanışma duygusu, Türkler'in İslamiyet öncesindeki geleneklerinde de görülen bir sosyal özellik olduğundan Müslüman olduktan sonraki dönemde de vakıf ve yardımlaşma anlayışı "Allah Rızasını Kazanma İsteği" ile çok daha güçlenerek, genişlemiştir.

Bu durum; vakfın belirli toplulukları kapsamasından çok, bütün insanları, hatta hayvanları ve doğayı da içine alacak şekilde genişleyerek enginleşmesine vesile olmuştur.

Tarihe baktığımızda her dönemde Türk insanı organize ve teşkilatlı bir şekilde yaşama gayreti içerisinde olmuş, bu yaşama şekli Türk İnsanın benliğine sirayet ederek adeta onun karakteri haline gelmiştir.

Benliğimize sirayet eden teşkilatlı yaşama bizi güçlü görmek isteyenler tarafından zaman zaman suni rüzgarlar estirilerek dağıtılmaya çalışılmaktadır.

Bu nedenle VAKIF/DERNEK gibi tüm STK' ların yöneticilerinin nitelikleri, kitlelerin yönlendirilmesi ve çoğulcu demokrasiye olumlu katkılar sunulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle vakıflar kanunu ve vakıflar yönetmeliğinde vakıf yöneticisi olacak kişiler ile ilgili son derece önemli ve yerinde düzenlemeler yapılmıştır.

Vakıflar kanununda vakıf yönetimi ve yöneticisi tanımlar kısmında aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır.

1-VAKIFLAR KANUNU UYARINCA YÖNETİCİ OLAMAYACAKLAR

VAKIF YÖNETİMİ: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve bu Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili organı,

VAKIF YÖNETİCİSİ: Mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda; vakfiye, 1936 Beyannamesi, vakıf senedi, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ve bu Kanuna göre vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi veya yetkili organlarda görev alan kişileri,

5737 sayılı Vakıflar Kanununun 9. Maddesinde vakıf yöneticisi olamayacak kişiler sayılmıştır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Vakıf yöneticisi olamayacaklar

MADDE 9 – Vakıflarda; hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye

kullanma, kaçakçılık suçları ile Devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanlar yönetici olamazlar.

Vakıf yöneticisi seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların yöneticiliği sona erer.

2-CEMAATAKIFLARI SEÇİM YÖNETMELİĞİNDEKİ HÜKÜMLER

Seçileceklerde aranılan şartlar MADDE 9-

(1) Yönetim kurulu adaylarının; 8 inci maddede belirtilen şartlara ek olarak;

a) Milli Eğitim Bakanlığınca onaylı okur-yazarlık belgesine ya da öğrenim belgesine sahip olmak,

b) Kanunun 9 uncu maddesinde belirtilen suçların birinden mahkûm edilmemiş olmak şartlarını taşıması gerekir.

(2) Bir kişi en fazla üç cemaat vakfında yönetim kurulu üyesi olabilir.

(3) Yönetim kurulunda birinci derece kan bağı olan en fazla iki kişi görev yapabilir.

3- TÜRK MEDENİ KANUNU UYARINCA VAKIF KURUCUSU OLAMAYACAK KİŞİLER

Fiil ehliyetine sahip olmayan gerçek kişilerin yasal temsilcisi, onları temsilen vakıf kuramaz.

Türk Medeni Kanunu uyarınca vesayet veya velayet altındaki kişi adına vakıf kurmak yasaktır (TMK m. 449)

Fiil ehliyetine sahip (18 yaşından büyük, ayırt etme gücüne sahip ve bir mahkeme tarafından hakkında kısıtlılık kararı verilmemiş) her gerçek kişi vakıf kurma hakkına sahiptir.

Tüzel kişinin vakıf kurması için de fiil ehliyetine sahip olması ve kuruluş belgesinde vakıf kurabileceğine ilişkin hüküm olması gerekir.

VAKIF SENEDİNİN İÇERİĞİNDE BULUNMASI GEREKEN ZORUNLU UNSURLAR NELERDİR?

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Vakıf Senedinin İçeriği Türk Medeni Kanunu'nun 106.maddesinde düzenlenmiştir.

Buna göre; “*Vakıf senedinde vakfın adı, amacı, bu amaca övgülenen mal ve haklar, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yeri gösterilir.*” sayılan bu unsurların vakıf senedinin içeriğinde bulunması zorunludur.

Madde hükmünden hareketle vakıf senedinde vakfın adının, amacının, bu amaca övgülenen mal ve hakların, vakfın örgütlenme ve yönetim şekli ile yerleşim yerinin gösterilmesi zorunludur.

1. Vakfın Adı

Kanuna ahlaka adaba aykırı olmamalı ve vakfın amaçları ile uyumlu olmalıdır.

Vakfa ad verilirken bu ad yasalara, ahlaka uygun olmalı ve vakfın amaçları ile de aynı doğrultuda verilmesi gerekmektedir. Ahlaka ve hukuk kurallarına uygun olarak verilecek bu adın vakıfla alakası olmayan üçüncü kişilerin iradesini sakatlığa uğratabilecek şekilde konulmaması gerekmektedir. Bir başka deyişle anlaşılması güç adların konulması üçüncü kişileri aldatabileceğinden bu şekilde adlar konulamayacaktır. Yine verilecek olan bu adda herhangi bir kamu kurum veya kuruluşunun isminin kullanılması yasaklanmıştır.

2. Vakfın Amacı

Hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir olmalı ve süreklilik arz etmelidir.

3. Özgülenen Mal ve Haklar

Kurucuya ait olmalı ve amacı en azından başlangıç itibari ile gerçekleştirilmeye yetmelidir.

Özgülenen mal varlığı nakit ise paranın vakıf adına Türkiye’de kurulu bir bankaya, kuruculardan birinin hesabına yatırılıp, vakıf adına bloke edilerek dekontunun tescil başvurusu yapılan mahkemeye ibrazı, taşınmaz ya da taşınır bir mal varlığı ise değer tespitinin mahkemece yaptırılması ve ilgili sicillerine (tapu sicili, trafik sicili gibi) vakıf adına tescili sağlanmalıdır.

Vakfın kurulması ile özgülenen mal ve haklar vakıf tüzel kişiliğine geçer.

Yeni vakıfların kuruluşunda amaçlarına özgülenecek asgari mal varlığı, Vakıflar Meclisinin 14.11.2022 tarihli ve 546/530 sayılı kararı ile 120.000-TL olarak belirlenmiştir.

4. Organları

Türk Medeni Kanunu 109. Maddesinde “Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.” Hükmü bulunmaktadır.

Madde hükmüne göre; Vakıflar da yalnızca bir zorunlu organ öngörülmüştür. Söze konu olan organ yönetim organıdır.

Dikkat edilmelidir ki bu organın adı “yönetim kurulu” olmak zorunda değildir. Yönetimi görev edinen, yönetimi sağlayan her organ zorunlu organ olarak düzenlenebilecektir.

Yönetim organı bir ya da daha fazla kişiden oluşabilecektir.

Buna binaen bakılacak olursa Türk Medeni Kanunu 106. Maddesine göre yönetim organının vakıf senedinde gösterilmesinin zorunlu olduğu belirtildiğinden dolayı yönetim organının kim ya da kimlerden oluşacağını vakıf senedinde gösterilmesi de gerekmektedir.

Bu anlamda bir eksiklik bulunması durumunda eksiklik Türk Medeni Kanunu 107/2 maddesine göre sonradan tamamlattırılabilir.

Vakfın organlarında ölüm, istifa vb. nedenlerle eksilme olursa Vakıflar Kanunu 8.maddesine göre eksiklik; *vakıf senedindeki hükümlere göre Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşü alınarak mahkemece giderilecektir.*

Burada dikkat edilmelidir ki Vakıfta tek zorunlu organın bulunması başkaca organların kurulmasının yasak olduğu anlamına gelmeyecek olup yönetim organı dışında vakfeden eliyle farklı türde seçimlik organ kurulabilecektir. Bahsedilen bu seçimlik organlara; genel kurul denetleme kurulu, danışma kurulu gibi organlar örnek gösterilebilecektir.

Vakfın işleyişinin kolaylaşması açısından, amacının kapsamına ve faaliyetlerine uygun olarak mütevelli heyeti, yönetim organı ve bir denetim birimi olması uygun olur.

Bu sayılan organlar dışında onur kurulu, araştırma kurulu, çalışma kurulu gibi vakfın yönetimi ile ilgili olmayan kurulların vakıf organları arasında gösterilmemesi gerekir.

Vakfın organlarının kaç kişiden oluşacağı, toplantı ve karar yeter sayılarının senet metninde gösterilmesi, organların görev ve yetki sınırlarının yeterince belirtilmesi halinde, vakfın işleyişinde sıkıntıya düşülmesinin önüne geçilmiş olur.

Vakıf organlarında kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak görev alamazlar.

5. Vakfın Yerleşim Yeri

Vakfın faaliyetlerini yürüttüğü merkezin bulunduğu yerdir. Vakıf senedinde gösterilecek adresin açık olarak ayrıntılı şekilde yazılması zorunludur.

VAKFIN TESCİLİ VE MAHKEME İŞLEMLERİ

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Türk Medeni Kanununun 102. maddesine istinaden; Mahkeme, dosya üzerinde Genel Müdürlüğün görüşünü almak, gerekirse vakfedeni dinlemek ve bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle vakfın tesciline karar verir.

Kuruluş şekli Madde 102- Vakıf kurma iradesi, resmî senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

Resmî senetle vakıf kurma işleminin temsilci aracılığıyla yapılması, temsil yetkisinin noterlikçe düzenlenmiş bir belgeyle verilmiş olmasına ve bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmiş bulunmasına bağlıdır.

Mahkemeye başvurma, resmî senet düzenlenmiş ise vakfeden tarafından; vakıf ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hâkiminin bildirimine üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğünce re'sen yapılır.

Başvurulan mahkeme, mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır

Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir.

1. Temyiz ve İptal

Türk Medeni Kanununun 103. maddesine istinaden; Mahkemenin vakfın tesciline veya tescil isteminin reddine ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran ya da Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temyiz yoluna gidilebilir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı halinde iptal davası açabilirler.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Temyiz ve iptal Madde 103- Mahkemenin verdiği karar, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilebilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde iptal davası açabilirler

Konuya ilişkin olarak vakıflar yönetmeliği 8.maddesinde de düzenleme yapılmış olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Temyiz ve iptal MADDE 8 – (1) Mahkemenin vakfın tesciline veya tescil isteminin reddine ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran ya da Genel Müdürlük tarafından temyiz yoluna gidilebilir.

(2) Genel Müdürlük veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı halinde iptal davası açabilirler.

2. Noksanlıklar

Türk Medeni Kanununun 107. maddesine istinaden; Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülünen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise, diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez.

Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilceği gibi kuruluştan sonra denetim makamının başvurusu üzerine, imkan varsa vakfedenin görüşü de alınarak, vakfın yerleşim yeri mahkemesi tarafından tamamlattırılır.

Tescili istenen vakfa ölüme bağlı tasarrufla özgülünen mal ve haklar amacın gerçekleşmesine yeterli değilse; vakfeden aksine bir irade

açıklamasında bulunmuş olmadıkça bu mal ve haklar, denetim makamının görüşü alınarak hakim tarafından benzer amaçlı bir vakfa özgülenir.(Vakıflar yönetmeliği mad.10)

3. Merkezi Sicile Tescil Ve İlan

Türk Medeni Kanununun 104. maddesine istinaden; Vakıf, yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğünce tutulan merkezi sicile kaydolunur.

Merkezi sicile kaydedilen vakıf, Resmî Gazetede ilan edilir. İlanda; vakfedenin ve vakfın adı, yerleşim yeri, amacı, mal ve haklarının neler olduğu, varsa taşınmazlarının tapu bilgileri, vakfın organları ile kuruluş senedinin tarih ve sayısı, tescil kararının tarih ve sayısı ile hangi mahkemece verildiği belirtilir. İlan için yapılacak harcamalar vakıftan alınmak üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından karşılanır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Tescil ve ilân Madde 104- Tesciline karar verilen vakıf, vakfın yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil edilir; ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezî sicile kaydolunur. Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise, ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir. Yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğünce merkezî sicile kaydolunan vakıf Resmî Gazete ile ilân olunur. Tescil ve ilân Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre yapılır

Konuya ilişkin Vakıflar Yönetmeliğinin 9. Maddesinde de düzenlemeler bulunmakta olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Merkezi sicile tescil ve ilan

MADDE 9 – (1) Vakıf, yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Genel Müdürlükte tutulan merkezi sicile kaydolunur.

(2) Merkezi sicile kaydedilen vakıf, Resmî Gazete’de ilan edilir. İlanda; vakfedenin ve vakfın adı, yerleşim yeri, amacı, mal ve haklarının neler olduğu, varsa taşınmazlarının tapu bilgileri, vakfın organları ile kuruluş senedinin tarih ve sayısı, tescil kararının tarih ve sayısı ile hangi mahkemece verildiği belirtilir. İlan için yapılacak harcamalar vakıftan alınmak üzere Genel Müdürlük tarafından karşılanır.

4-Taşınmazların Tapuya Tescili

Türk Medeni Kanununun 105. maddesine istinaden; Tescile karar veren mahkeme, vakıf senedinin bir örneğini de ekleyerek vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir.

Tapu idaresi bu bildirim üzerine, vakıf adına tescili yapar. Bu tescil işleminden de vakıf yöneticileri sorumludur.

5- YENİ VAKIFLARIN ŞUBE VE TEMSİLCİLİK AÇMASI

5737 sayılı Vakıflar Kanununun 5. maddesine istinaden yeni vakıflar, vakıf senedinde hüküm bulunmak kaydıyla amaçlarını gerçekleştirmek üzere şube veya temsilcilik açabilirler.

YABANCILARIN VAKIF KURMASI VE YABANCI VAKIFLARIN TÜRKiYE'DE ŞUBE/TEMSİLCİLİK AÇMASI

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Vakıflar Kanununun 5 ve 6. maddelerinde belirtildiği üzere, Yabancılar Türkiye'de hukuki ve fiili mütekabiliyet esasına göre yeni vakıf kurabilirler.

Ancak yeni vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik bulunması gerekir.

Vakıf kurucu/kurucularının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Bununla birlikte; yabancı vakıfların Türkiye'de şube/temsilcilik açmasına ilişkin temel düzenlemeler 5253 sayılı Dernek Kanunu ve Dernekler Yönetmeliğinde düzenlenmiştir.

Bu konudaki başvurunun İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğüne yapılması gerekmektedir.

Şube/temsilcilik, İçişleri Bakanlığının Makam Oluru ile faaliyetine başlar ve yine İçişleri Bakanlığının Makam Oluru ile faaliyeti sona erer.

Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı vakıfların şube/temsilciliklerinin amaç ve yasalara uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılmaktadır.

1- DERNEKLER KANUNUNDA YABANCI VAKIFLARA İLİŞKİN HÜKÜMLER

Konuya ilişkin dernekler kanununun 5. Maddesi hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

Uluslararası faaliyet Madde 5- Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, yurt dışında temsilcilik veya şube açabilir, yurt dışında dernek veya üst kuruluş kurabilir veya yurt dışında kurulmuş dernek veya kuruluşlara katılabilirler.

Yabancı dernekler, Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye'de faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, temsilcilik veya şube açabilir, dernek veya üst kuruluş kurabilir veya kurulmuş dernek veya üst kuruluşlara katılabilirler.

Dernekler kanunun cezalar başlıklı 32 maddesinin (n) bendi ise aynen aşağıdaki gibidir.

g) Yetkili mercilerin izni olmaksızın yabancı dernekler ve merkezi yurt dışında bulunan kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'de temsilciliklerini veya şubelerini açanlar, faaliyetlerini yürütenler, bunlarla işbirliğinde bulunanlar veya bunları üye kabul edenlere bin Türk Lirası idarî para cezası verilir ve izinsiz açılan şube veya temsilciliğin de kapatılmasına karar verilir.

2- DERNEKLER YÖNETMELİĞİNDE YABANCI VAKIFLARA İLİŞKİN HÜKÜMLER

Dernekler yönetmeliğinin 22 ila 25.ci maddelerinde yabancı vakıfları Türkiye'de şube, temsilcilik açma ve beyannamelerine ilişkin detaylı düzenlemeler yapılmıştır. Madde hükümleri aynen aşağıda olduğu gibidir.

Yabancı vakıfların izin alma yükümlülüğü Madde 22 –

Yabancı vakıflar, uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hallerde, karşılıklı olmak koşulu ile Dışişleri Bakanlığının ve gerektiğinde ilgili diğer kurumların da görüşü alınmak suretiyle, Bakanlığın izniyle Türkiye'de faaliyette veya işbirliğinde bulunabilir, temsilcilik veya şube

açabilir, üst kuruluşlar kurabilir, kurulmuş üst kuruluşlara katılabilir veya kurulmuş vakıflarla işbirliği yapabilirler.

Bu vakıflar, Türkiye'deki faaliyetlerinde derneklerin tabi olduğu mevzuat hükümlerine tabidir.

Yabancı vakıfların başvurusu Madde 23 –

Yabancı vakıflar, temsilcilik veya şube açma, üst kuruluş kurma, kurulan üst kuruluşlara katılma, kurulmuş vakıflarla işbirliği yapma ve Türkiye'de faaliyette bulunma ile ilgili başvurularını Bakanlığa (EK-6)'da belirtilen Yabancı Tüzel Kişilerin Türkiye'de Faaliyette Bulanabilmelerine İlişkin Başvuru Formu ve eklerini vererek yaparlar. Ayrıca, temsilcilik veya şube açma başvurularında EK-9/A'da, faaliyette veya işbirliğinde bulunma başvurularında ise EK-9/B'de bulunan örnek statüdeki bilgileri ihtiva eden ana statünün de verilmesi zorunludur.

İşbirliği yapma başvurusu, yabancı vakıf adına ülkemizde işbirliği yapılacak vakıf tarafından da gerçekleştirilebilir. Başvuru, Bakanlığa doğrudan yapılabileceği gibi posta aracılığıyla da yapılabilir.

Yabancı vakıfların Türkiye'deki faaliyetleri ile ilgili olarak yeni başvurularında, daha önce verilen ve geçerliliğini koruyan belgeler bir daha istenmez.

Yabancı vakıf başvurularının incelenmesi ve izin Madde 24 –

Yabancı vakıfların Türkiye'deki faaliyetleriyle ilgili başvuru formu ve ekleri Bakanlıkça incelenir ve varsa eksiklikleri tamamlatılır. Dışişleri Bakanlığının(Ek ibare:RG-9/7/2020-31180) ve gerektiğinde ilgili diğer kurumların da konu ile ilgili görüşü alındıktan sonra, Bakanlıkça gerekli değerlendirme yapılır ve değerlendirmenin olumlu olması halinde, iznin türü, kapsamı ve süresi de kararda belirtilir. Temsilcilik ve şube açma, üst kuruluş kurma veya üst kuruluşlara katılma durumlarında izin süresiz

verilir. Başvuru sonuçlandıktan sonra, başvuru sahibine ve form ve ekleri ile birlikte de ilgili valiliğe on gün içinde bildirilir.

Sürelî izinler azami beş yıldır. Ancak, Bakanlık sürenin yetersiz olması halinde bu süreyi uzatabilir. Süre uzatımı talebi, sürenin dolmasından en az üç ay önce ve gerekçeli bir yazı ile yapılır. Süre uzatımının değerlendirilmesi ve sonuç için yukarıda belirtilen usul uygulanır.

Yabancı vakıfların yıllık beyannameleri Madde 25 –

Kanunun 5 inci maddesi kapsamında faaliyet izni verilen yabancı vakıflar, her yılsonu itibariyle o yıl içerisindeki faaliyet ve harcamalarına ilişkin bu Yönetmeliğe ekli EK-8’de belirtilen beyannameyi takip eden yılın Nisan ayı sonuna kadar vermekle mükelleftirler. Bu beyanname yabancı vakıfların temsilcilikleri veya şubeleri tarafından kütük numarasının kayıtlı olduğu valiliğe, faaliyet veya işbirliği izni verilen yabancı vakıfların yetkilileri tarafından ise yerleşim yerinin bulunduğu valiliğe verilir. Faaliyet veya işbirliği izinleri yıl içerisinde sona eren yabancı vakıflar ise bu Yönetmeliğe ekli EK-8’de belirtilen beyannameyi izin süresi bitiminden itibaren iki ay içerisinde yerleşim yerinin bulunduğu valiliğe verirler.

Bu beyannameler elektronik ortamda da verilebilir. Bu beyannameyi vermekle yükümlü olanlar Türkiye’deki her türlü faaliyetlerine ilişkin yazılı ve görsel yayınlarının bir örneğini, istenmesi durumunda kütük numarasının kayıtlı olduğu mülki idare amirliğine gönderirler.

3- YABANCI VAKIFLARDAN TEMSİLCİLİK AÇMA ANINDA İSTENİLEN BELGELER

İçişleri Bakanlığı Sivil Toplum İle İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılmış buluna “**YABANCI STK’LARIN (DERNEK, VAKIF, KAR AMACI GÜTMİYEN KURULUŞLAR) TÜRKİYE’DEKİ FAALİYETLERİ**” isimli

kitapçığa göre yabancı vakıflardan Türkiye’de temsilcilik açma talebinde bulunacak olanlardan aşağıdaki belge ve bilgiler istenilmektedir.

Yabancı STK’lar, amaçları doğrultusunda Türkiye’de faaliyet gösterebilmek için “Temsilcilik Açma” izni alabilirler.

Temsilcilik açılabilmesi için 1 (bir) kişi yeterli olmaktadır. (Kurucular arasında yabancı kişi olması durumunda, bu yabancı kişinin Türkiye’de ikamet tezkeresi (çalışma izni) bulunması gerekmektedir.)

Temsilciliklerin organları (yönetim kurulu, denetim kurulu, genel kurul) bulunmamakta olup, üye kaydı yapamazlar.

Temsilcilik açmak isteyen kuruluşların, aşağıda belirtilen belgelerle İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğüne doğrudan ya da posta yolu ile başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

Başvuru ekinde aşağıdaki belgelerin bulunması zorunludur.

1. Yabancı STK’nın, apostil şerhi bulunan (İlgili ülkedeki Türk Konsoloslğunun onayı kabul edilmektedir.) orijinal dilindeki statüsü ve statünün tamamının noter onaylı Türkçe tercümesi,
2. Yabancı STK’nın yetkili organı tarafından oy birliği veya oy çoğunluğu ile alınmış, temsilcilik kurucusu olarak görevlendirilen kişinin/kişilerin de belirtildiği, Türkiye’de temsilcilik açılmasına dair karar örneğinin ıslak imzalı orijinali ile noter onaylı Türkçe tercümesi,
3. Temsilcilik kurucusu olarak görevlendirilen kişi/kişiler tarafından veya yabancı STK’nın yetkilisi tarafından her sayfası imzalanmış Dernekler Yönetmeliği (EK-6) da belirtilen başvuru formu,
4. Temsilcilik kurucusu olarak görevlendirilen kişi/kişiler tarafından her sayfası imzalanmış, Dernekler Yönetmeliğinde bulunan örneğe (EK-9/A) uygun hazırlanmış Türkiye Temsilciliği Statüsü (EK-9/A),

5. Temsilcilik kurucusu olarak görevlendirilen kişi/kişiler arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir ikamet tezkeresinin (çalışma izni) aslı.

4- YABANCI VAKIFLARDAN ŞUBE AÇMA ANINDA İSTENİLEN BELGELER

Yabancı STK'lar, amaçları doğrultusunda Türkiye'de faaliyet gösterebilmek için "Şube Açma" izni alabilirler.

Şube açılabilmesi için en az **3 (üç) kişi** gerekmektedir. (Kurucular arasında yabancı kişi olması durumunda, bu yabancı kişinin Türkiye'de ikamet tezkeresi (çalışma izni) bulunması gerekmektedir.)

Açılmasına izin verilen şubeler ilk 6 (altı ay) içerisinde üye kaydı yaparak organlarını (Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetim Kurulu) oluşturmak zorundadırlar.

Şube açmak isteyen kuruluşların, aşağıda belirtilen belgelerle İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğüne doğrudan ya da posta yoluyla başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

Başvuru ekinde aşağıdaki belgelerin bulunması zorunludur.

1. Yabancı STK'nın, apostil şerhi bulunan (İlgili ülkedeki Türk Konsoloslüğünün onayı kabul edilmektedir.) orijinal dilindeki statüsü ve statünün tamamının noter onaylı Türkçe çevirisi.

2. Yabancı STK'nın yetkili organı tarafından oy birliğı veya oy çoğunluğu ile alınmış, şube kurucusu olarak görevlendirilen kişinin/kişilerin de belirtildiğı, Türkiye'de şube açılmasına dair karar örneğinin ıslak imzalı orijinali ile noter onaylı Türkçe tercümesi,

3. Şube kurucusu olarak görevlendirilen kişiler veya yabancı STK'nın yetkilisi tarafından her sayfası imzalanmış Dernekler Yönetmeliği (EK-6) da belirtilen başvuru formu,

4. Şube kurucusu olarak görevlendirilen kişiler tarafından her sayfası imzalanmış, Dernekler Yönetmeliği'nde bulunan örneğe (EK-9/A) uygun hazırlanmış Türkiye Őubesi Statüsü (EK-9/A),

5. Şube kurucusu olarak görevlendirilen kişiler arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir ikamet tezkeresinin (alıŐma izni) aslı.

VAKFIN KURULUŞUNDAN SONRA YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER

Abdullah ÇAVUŐ/E.Vergi MűfetiŐi

Vakıf kuruluŐu oldukça teknik ve derneklere gűre biraz daha uzun sűren bir sűretir. Vakıf kuruluŐu için öncelikle gerçek ya da tűzel kiŐi ya da temsilcisi aracılıėı ile noterde resmi senet dűzenlenerek, vakıf kurma iradesi beyan edilir.

Noterde hazırlanan resmi senedin bir rneėi, 7 gűn içerisinde Vakıflar Genel Műdűrlűėine gűnderilir.

Ardından kurulacak olan vakıf merkezinin bulunduğu yerdeki en yakın Asliye Hukuk Mahkemesine, vakfın sicile tescili için başvuruda bulunulur.

Mahkeme tarafından herhangi bir vakıf kuruluŐunu engelleyecek bir eksiklik olmaması durumunda, Vakıflar Genel Műdűrlűėünün gűrűŐű alınarak ve gerekirse vakfeden ve bilirkiŐi dinlenilerek, vakfın sicile tesciline karar verir.

Vakıflar Genel Műdűrlűėű de mahkeme tarafından tebliė edilen karar ile, resmi gazete gerekli ilanın yapılması sonucunda vakfın kurulduėunu açıklar.

KuruluŐtan sonraki sűreler aŐaėıdaki gibi iŐlemektedir.

1. Vakıflar Bűlge Műdűrlűėűnce Yapılacak İŐlemler

Vakıflar Genel Műdűrlűėű tarafından vakıf kuruluŐu ilgili Vakıflar Bűlge Műdűrlűėűne bildirilmektedir.

Bunun űzerine Vakıflar Bűlge Műdűrlűėű, Vakıf yűnetimine hitaben yazdıėı yazıda;

- a. Vakfın tüzel kişilik kazandığını,
- b. Resmi Gazete ilan bedelinin belirtilen süre içerisinde ilgili Banka hesap numarasına ödenmesi ve banka dekontunun Vakıflar Bölge Müdürlüğüne verilmesini;
- c. Kuruluş malvarlığı taşınmaz ise vakıf adına tescil edilmesi, nakit ise blokenin kaldırılarak vakfın hesabına aktarılmasını,
- d. Vakıf yöneticilerinin mal bildirimlerinin kapalı zarf içerisinde gönderilmesini belirterek,
- e. Vakıf Bilgi Yönetim Sisteminde (VBYS 2.0) işlem yapmak üzere Vakıflar Genel Müdürlüğünce verilen şifrenin bulunduğu kapalı zarf da yazı ekinde vakfın adresine gönderilir.

2. Vakıf Yetkililerince Yapılacak İşlemler

Yeni vakıf tüzel kişilik kazandıktan sonra vakıf senedinde belirtilen geçici yönetim, geçici yönetim bulunmaması halinde vakıf senedinde belirtilen organ tarafından ilk toplantı yapılarak, vakıf senedinde belirtilen organları vakıf senedi hükümleri doğrultusunda oluşturulur.

Vakıf yöneticileri, (Vakfın yönetim organı Yönetim Kurulu ise "Yönetim Kurulu" üye bilgileri, yönetim organı Mütevelli Heyet ise "Mütevelli Heyet" üye bilgileri girilecektir.) göreve geldiği tarihten itibaren 15 gün içerisinde Vakıflar Yönetmeliği Ek:24 form ekler ile birlikte Vakıf Bilgi Yönetim Sistemi (VBYS 2.0) üzerinden gönderilecektir.

Vakıf Yöneticileri 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu gereği, (Devlet memuru olanlar, çalıştıkları kamu kurumlarına mal bildiriminde bulduklarından ayrıca Kurumumuza mal bildiriminde bulunmayacaklardır.) göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde, görevin sona ermesi halinde ayrılma tarihini

izleyen bir ay içinde vakfın bağılı bulunduğu Vakıflar Bölge Müdürlüğüne kapalı zarf içerisinde mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Vakıflar Yönetmeliğinin 50 ve 51. maddelerinde belirtilen muhasebe defterleri (Vakıf hangi hesaba (Bilanço/işletme) göre defter tutacaksa) ile vakıf senedinde belirtilen Mütevelli Heyeti ve Yönetim Kurulu Karar Defterleri noterden tasdik ettirilecektir.

Ayrıca; Bağılı olduğu Vakıflar Bölge Müdürlüğünden Ayni ve Nakdi Bağış Makbuzu ile Makbuz Kayıt Defteri alınacaktır.

Vakfa tahsis edilen mal varlığı taşınmaz ise vakıf adına tescili, nakit ise blokenin kaldırılarak vakfın hesabına aktarılması sağlanacaktır.

Vakfın yerleşim yerindeki Vergi Dairesinden Vakfa vergi kimlik numarası (VKN) alınacaktır.

3- Yeni Vakıfların Yönetimi

Yeni vakıfların yönetimine ilişkin detaylı düzenlemeler vakıflar yönetmeliğinin 13. Maddesinde yapılmıştır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir

MADDE 13 – (1) Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur. Yöneticilerin çoğunluğunun Türkiye’de yerleşik bulunması zorunludur.

(2) Bu vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde vakıf senedindeki hükümlere göre eksiklik tamamlanır. Vakıf senedinde hüküm bulunmaması halinde; öncelikle senet değişikliği yapılmak suretiyle eksiklik giderilir. Ancak;

a) Vakıf senedi değişikliğine yetkili organında eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde vakıf senedi değişikliğine yetkili organın karar yeter sayısı gözetilmeden aldığı karar,

b) Vakıf senedi değişikliğine yetkili organın bulunmaması veya hiçbir üyesinin kalmaması halinde ise icraya yetkili organın kararı,

c) İcraya yetkili organdaki eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde ise karar yeter sayısı gözetilmeden alınan karar,

ile mahkemeye başvurulur. Mahkemece, Genel Müdürlüğün yazılı görüşü alınarak organlardaki eksiklik tamamlanır.

(3) Mahkeme kararını müteakip, organlardaki eksilmelerin tamamlanması hususunda gerekli senet değişikliği yapılır.

YENİ VAKIFLARIN YÖNETİMİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur. Yöneticilerin çoğunluğunun Türkiye’de yerleşik bulunması zorunludur.

Bu vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde vakıf senedindeki hükümlere göre eksiklik tamamlanır.

Vakıf senedinde hüküm bulunmaması halinde; öncelikle senet değişikliği yapılmak suretiyle eksiklik giderilir.

Yeni vakıfların yönetimine ilişkin vakıflar yönetmeliğinin 13. Maddesinde detaylı düzenlemeler yapılmıştır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Yeni vakıfların yönetimi

MADDE 13 – (1) Yeni vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur. Yöneticilerin çoğunluğunun Türkiye’de yerleşik bulunması zorunludur.

(2) Bu vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde vakıf senedindeki hükümlere göre eksiklik tamamlanır. Vakıf senedinde hüküm bulunmaması halinde; öncelikle senet değişikliği yapılmak suretiyle eksiklik giderilir. Ancak;

a) Vakıf senedi değişikliğine yetkili organında eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde vakıf senedi değişikliğine yetkili organın karar yeter sayısı gözetilmeden aldığı karar,

b) Vakıf senedi değişikliğine yetkili organın bulunmaması veya hiçbir üyesinin kalmaması halinde ise icraya yetkili organın kararı,

c) İcraya yetkili organdaki eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde ise karar yeter sayısı gözetilmeden alınan karar, ile mahkemeye başvurulur. Mahkemece, Genel Müdürlüğün yazılı görüşü alınarak organlardaki eksiklik tamamlanır.

(3) Mahkeme kararını müteakip, organlardaki eksilmelerin tamamlanması hususunda gerekli senet değişikliği yapılır.

I-VAKIF ORGANLARI

Yeni Vakıflara ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü web sitesinde bulunan örnek vakıf senedine göre ülkemizdeki yeni vakıfların yönetim yapısında aşağıdaki organlar bulunmaktadır.

- 1) Mütevelli Heyet
- 2) Yönetim Kurulu
- 3) Denetim Kurulu

1-MÜTEVELLİ HEYETİ:

Vakfın mütevelli heyeti, işbu vakıf senedi altında imzaları bulunan gerçek kişiler ile (varsa) tüzel kişilik temsilcilerinden oluşan kişilerdir

Mütevelli heyet üyeleri, kendilerinden sonra görev yapmak üzere yerlerini almasını istedikleri üç kişinin adını önceden belirleyerek yazılı olarak mütevelli heyete verirler. Ölüm, istifa ya da başka bir nedenle üyeliklerde eksilme olduğunda, mütevelli heyet üyeliği listedeki sıraya göre ilk sıradan başlamak üzere adaylara teklif edilir.

Mütevelli heyet üyelerinin aday bırakmamaları veya adaylardan hiçbirinin görevi kabul etmemeleri halinde, boşalan mütevelli heyet üyeliğine seçim, kalan mütevelli heyet üyelerinin ortak kararı ile yapılır.

Mütevelli heyet vakfın en yüksek karar organıdır. Mütevelli heyetin yetkileri aşağıda gösterilmiştir:

- a) Yönetim kurulunu seçmek,
- b) Denetim kurulunu seçmek,
- c) Vakıf yönetim kurulunca hazırlanan faaliyet raporu ile denetim kurulu raporlarını görüşüp incelemek, yönetim kurulunun ibrası konusunda karar vermek,
- d) Yönetim kurulunca hazırlanacak vakıf iç mevzuat tasarılarını aynen veya değiştirerek kabul etmek,
- e) Yönetim kurulunca hazırlanacak yıllık bütçe tasarılarını aynen veya değiştirerek kabul etmek,
- f) Kamu görevlileri dışındaki yönetim ve denetim kurulu üyelerine huzur hakkı verilip verilmeyeceğini, verilecekse miktarını belirlemek,
- g) Gerektiğinde vakıf senedinde ilave ve değişiklikler yapmak,
- h) Vakıf faaliyetleri konusunda genel politikaları belirlemek.

2-YÖNETİM KURULU:

Vakıf yönetim kurulu, mütevelli heyetçe iki yıllığına seçilecek asil ve yedek üyelerden oluşur. Yönetim kurulu üyelerinden çoğunluğunun mütevelli heyet üyesi olması zorunludur. Çoğunluk oluşturmamak şartıyla vakıf dışından kişilerin seçilmesi mümkündür. Yönetim kurulunun ilk toplantısında başkan, başkan yardımcısı ve muhasip üye seçilerek görev taksimi yapılır. Görev süresi bitmeden herhangi bir sebeple yönetim kurulu üyeliği sona eren üyenin yerine, sırasına göre yedek üyelerden biri göreve çağrılır. Yönetim kurulu ayda en az bir kere toplanır.

Kararlar mevcudun çoğunluğu ile alınır. Oyların eşit olması halinde başkanın oyu iki oy sayılır. Alınan kararlar noter tasdikli karar defterine yazılarak imzalanır.

Yönetim Kurulunun Görev, Yetki Ve Sorumlulukları Aşağıdaki Hibidir.

Yönetim kurulu, vakfın idare ve icra organıdır.

Bu sıfatla yönetim kurulu:

- a) Vakıf gayesi doğrultusunda her türlü kararı alır ve uygular.
- b) Mütevelli heyetçe belirlenen genel politikalar ışığında, vakıf faaliyetlerinin düzenli ve verimli olarak yürütülmesini sağlar. Bu bağlamda gerekli iç mevzuat tasarılarını hazırlar ve mütevelli heyetin onayına sunar.
- c) Vakıf malvarlığının değerlendirilmesi ve yeni mali kaynaklara kavuşturulması hususunda gereken çalışmaları yapar.
- d) Vakıf tüzel kişiliği adına, bütün gerçek ve tüzel kişilerle hukuki, mali ve sair konularda gerekli girişimlerde bulunur ve işlemler yapar.
- e) Görev, yetki ve sorumlulukları açıkça önceden belirlenmek kaydıyla vakfa müdür atar, vakıf genel sekreterliği veya benzeri yardımcı birimler oluşturabilir, gerektiğinde görevlerine son verir.
- f) Vakıfta istihdam edilecek personeli belirler, atamasını yapar, ücretlerini tayin eder, gerektiğinde işlerine son verir.
- g) İlgili mevzuat hükümleri çerçevesinde, yurtiçinde ve yurtdışında şube ve temsilcilik açılmasına ve kapatılmasına karar verir, bu hususta gereken işlemleri yapar.
- h) Vakfın muhasebe işlerini takip ve kontrol eder, hesap dönemi sonunda gelir-gider cetveli ve bilançoların düzenlenerek ilgili idareye gönderilmesini ve ilanını sağlar.

i) Mütevelli heyetin kabul ettiği yıllık bütçeyi uygular.

j) Mütevelli heyet toplantıları ile ilgili hazırlık işlemlerini yerine getirir.

k) Mütevelli heyet toplantılarında, döneme ait vakıf faaliyet raporunu ibraya sunar.

l) İlgili mevzuat ile vakıf senedi ve vakıf iç mevzuatının gerektirdiği diğer görevleri yapar.

Vakfı yönetim kurulu temsil eder. Yönetim kurulu bu temsil yetkisini yönetim kurulu başkanı ve başkan yardımcısına devredebilir. Yönetim kurulu, genel veya belli hal ve konularda, belirteceği esaslar dahilinde kendi üyelerinden bir veya birkaçını, yetkili memur ve memurlarından herhangi bir veya birkaçını, temsilci veya temsilciliklerini, herhangi bir sözleşmeyi akdetmeye, mukavele, hukuki belge veya senedi vakıf nam ve hesabına tanzim ve devretmeye de yetkili kılabilir.

3-DENETİM KURULU:

Denetim kurulu mütevelli heyet adına vakfın faaliyet ve hesaplarını denetlemek için kurulmuş bir organdır. Denetim kurulu, mütevelli heyetçe kendi içinden veya çoğunluk oluşturmamak üzere dışarıdan iki yıl için seçilecek 3 İLA 5 kişiden oluşur.

Ayrıca tüzükte yazılan sayıda yedek üye seçilir. Herhangi bir sebeple ayrılan asıl üye yerine yedek üye göreve çağrılır.

Denetim kurulu, incelemelerini tüm defter, kayıt ve belgeler üzerinde yapar.

Hesap dönemi itibari ile düzenlenecek rapor, mütevelli heyet toplantısından en az 15 (on beş) gün önce mütevelli heyete gönderilmek üzere yönetim kuruluna verilir.

II-YÖNETİMDE EKSİLME OLDUĞUNDA VAKIF SENET DEĞİŞİKLİĞİ

Vakıf senedi değişikliğine yetkili organında eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde vakıf senedi değişikliğine yetkili organın karar yeter sayısı gözetilmeden aldığı karar,

Vakıf senedi değişikliğine yetkili organın bulunmaması veya hiçbir üyesinin kalmaması halinde ise icraya yetkili organın kararı,

İcraya yetkili organdaki eksilmeler nedeniyle karar yeter sayısının sağlanamaması halinde ise karar yeter sayısı gözetilmeden alınan karar,

İle mahkemeye başvurulur. Mahkemece, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yazılı görüşü alınarak organlardaki eksiklik tamamlanır.

III-VAKIF İDARE ŞEKLİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir.

İstihdam edilenlere ve işçilere yardım vakıflarında, vakıf senedinin, faydalananların vakıftan faydalanma şartlarına ve idareye iştiraklerine dair hükümlerinde yapılacak değişikliklerin vakıf senedinde bu hususta yetkili olduğu belirtilen organın kararı üzerine, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yazılı düşüncesi alındıktan sonra mahkeme tarafından kararlaştırılır.

Konuya ilişkin detaylı düzenleme vakıflar yönetmeliği 14. Maddesinde yapılmıştır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

İdare şeklinin değiştirilmesi

MADDE 14 – (1) Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya Genel Müdürlüğün istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir.

(2) İstihdam edilenlere ve işçilere yardım vakıflarında, vakıf senedinin, faydalananların vakıftan faydalanma şartlarına ve idareye iştiraklerine dair hükümlerinde yapılacak değişikliklerin vakıf senedinde bu hususta yetkili olduğu belirtilen organın kararı üzerine, Genel Müdürlüğün yazılı düşüncesi alındıktan sonra mahkeme tarafından kararlaştırılır.

(3) Türk Ticaret Kanununun 468 inci maddesi gereğince kurulan vakıflardan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesi hükümlerine tabi olanların vakıf senetlerinde yapılacak değişiklik, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının uygun görüşünden sonra, Genel Müdürlüğün yazılı görüşü alınarak yerleşim yeri mahkemesi tarafından kararlaştırılır.

Türk Ticaret Kanununun 468 inci maddesi gereğince kurulan vakıflardan 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 nci maddesi hükümlerine tabi olanların vakıf senetlerinde yapılacak değişiklik, Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının uygun görüşünden sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğünün yazılı görüşü alınarak yerleşim yeri mahkemesi tarafından kararlaştırılır.

IV-ADRES VE VAKIF YÖNETİCİLERİNİN DEĞİŞİKLİĞİ

Vakıflar; Senet değişikliğini gerektirmeyen aynı yerleşim yeri içerisinde yapacakları adres değişikliklerini, değişiklik tarihinden itibaren Ek-23'teki formu doldurarak 15 gün içinde,

Yönetim organına seçilenlerin isimleri ile tebligata esas adreslerini, seçim tarihinden itibaren Ek-24'teki formu doldurarak 15 gün içinde,

İlgili Vakıflar Bölge Müdürlüğüne vermek zorundadırlar. Konuya ilişkin detaylı düzenleme vakıflar yönetmeliği 14. Maddesinde yapılmıştır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Adres ve vakıf yöneticilerinin değişikliği

MADDE 15 –

(1) Vakıflar; senet değişikliğini gerektirmeyen aynı yerleşim yeri içerisinde yapacakları adres değişikliklerini, değişiklik tarihinden itibaren Ek-23'teki formu doldurarak 15 gün içinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar.

(2) Vakıflar; yönetim organına seçilenlerin isimleri ile tebligata esas adreslerini, seçim tarihinden itibaren Ek-24'teki formu doldurarak 15 gün içinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar.

VI-VAKIF VARLIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Vakıflar, varlıklarını, ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirirler, paralarını Türkiye'de kurulu bankalara yatırır. İlgili Vakıflar Bölge Müdürlüğüne vermek zorundadırlar. Konuya ilişkin detaylı düzenleme vakıflar yönetmeliği 14. Maddesinde yapılmıştır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Vakıf varlıklarının değerlendirilmesi

MADDE 16 – (1) Vakıflar, varlıklarını, ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirirler, paralarını Türkiye'de kurulu bankalara yatırır.

VAKIFLAR KANUNUNDA İÇ DENETİM

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Vakıflar kanununda denetim İÇ DENETİM VE DIŞ DENETİM olarak ikiye ayrılmıştır. Bu makalemizde kanunda ve yönetmelikte **İÇ DENETİM** ile ilgili düzenlemeler hakkında bilgiler vermeye çalışacağız.

Vakıf senetlerinde denetim organına yer veren vakıflarda iç denetim bizzat bu organları eliyle yapılabileceği gibi bağımsız denetim kuruluşlarına da yaptırılabilir.

Konuya ilişkin olarak kanun ve yönetmelikteki düzenlemeler aşağıda detaylı olarak açıklanmaktadır.

I- KANUNİ DÜZENLEMELER

1- Vakıflar Kanunu

Vakıflar kanununda iç Denetim ile ilgili düzenleme 33. Maddede yapılmıştır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Vakıfların Denetimi

Madde 33- Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda İÇ DENETİM esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir.

Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir.

Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır.

2-Vakıflar Yönetmeliği

Vakıfların denetimi

MADDE 39 – (1) Vakıf yöneticileri, yıl sonundan itibaren altı ay içerisinde yapılacak iç denetim rapor ve sonuçlarını Ek-7'deki forma uygun olarak düzenleyerek rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne göndermekle yükümlüdürler.

(2) Yeni vakıflar şube ve temsilciliklerini de denetleyerek her yıl verecekleri raporlarda bu alt birimlerle ilgili bilgilere yer verirler.

(3) Vakıfların, şube ve temsilciliklerinin amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletme ve iştiraklerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır. Genel Müdürlük Rehberlik ve Teftiş Başkanlığınca vakıfların;

a) Vakfiye ve vakıf senedinde yazılı amaç doğrultusunda faaliyette bulunup bulunmadıkları,

b) Yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmedikleri,

c) Mallarını ve gelirlerini vakfiye, 1936 beyannamesi ve vakıf senedindeki şartlara uygun kullanıp kullanmadıkları,

ç) Vakıf iktisadi işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemleri,

Denetlenir.

II-İÇ DENETİMİN AMACI VE KAPSAMI

İç denetim, vakıf faaliyetlerinin mevzuata ve vakfın stratejik planına uygun olarak yürütülmesini; kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını; bilgilerin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve zamanında elde edilebilirliğini sağlamayı amaçlar.

İç denetim vakfın risk yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirerek sistemli ve disiplinli bir yaklaşımla vakfın amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur.

Vakfın tüm iş ve işlemleri iç denetim kapsamındadır.

Konuya ilişkin Vakıflar Yönetmeliğinin maddesinde detaylı düzenleme yapılmış olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

İç denetimin kapsamı

MADDE 42 – (1) Vakfın tüm iş ve işlemleri iç denetim kapsamındadır.

(2) İç denetim faaliyeti;

a) Vakfın vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde yazılı şartlara ve yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği,

b) Vakfın mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde belirtilen şartlara uygun bir şekilde etkin ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığı,

c) İşletme ve iştiraklere sahip olan vakıflarda bu işletme ve iştiraklerin sınıai, iktisadi ve ticari esas ve gereklere uygun tarzda idare edilip edilmedikleri, rasyonel bir şekilde işletilip işletilmedikleri,

ç) Vakfın denetime tabi tüm birimlerinin işlem, hesap ve mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile Genel Müdürlükçe belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığı,

Hususları dikkate alınarak defter, kayıt ve belgeleri üzerinden ve gerektiğinde işlem yapılan üçüncü şahıslarla hesap mutabakatı sağlanarak yürütülür.

III- İÇ DENETİM RAPORU

İç denetim raporu, denetim sonucunda denetçinin de görüşünün açıklandığı metindir. Bu raporun ekinde mali tablolar da yer alır.

Rapor; doğruluk, açıklık, ölçülebilirlik, yapıcılık, uygunluk, tamlık ve kararlılık temel ilkeleri çerçevesinde;

- a) Denetçi kanaatini taşıyacak,
- b) Doğru, tarafsız, açık, özlü ifadelere yer verilecek,
- c) Daha önce rapor edilmiş tespit ve önerileri kapsayacak,
- ç) Yapılan denetimler esnasında tespit edilen iyi uygulama örneklerini gösterecek,

Şekilde düzenlenir.

Denetçi kanaatinin oluşmasına dayanak teşkil eden belgeleri rapora ekler.

Bunların yanında; İç Denetim Raporlarında aşağıdaki hususlara yer verilmesi gerekmektedir.

- a. Vakfın vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde yazılı şartlara ve yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği,
- b. Vakfın mallarının ve gelirlerinin vakfiye, 1936 Beyannamesi ve vakıf senedinde belirtilen şartlara uygun bir şekilde etkin ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığı,
- c. İşletme ve iştiraklere sahip olan vakıflarda bu işletme ve iştiraklerin sınai, iktisadi ve ticari esas ve gereklere uygun tarzda idare edilip edilmedikleri, rasyonel bir şekilde işletilip işletilmedikleri,
- d. Vakfın denetime tabi tüm birimlerinin işlem, hesap ve mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığı,

- e. Hususları dikkate alınarak defter, kayıt ve belgeleri üzerinden ve gerektiğinde işlem yapılan üçüncü şahıslarla hesap mutabakatı sağlanarak yürütülür.

IV-İÇ DENETİM RAPORUNDA SÜRE

Vakıf yöneticileri, yıl sonundan itibaren altı ay içerisinde yapılacak iç denetim rapor ve sonuçlarını Vakıflar Yönetmeliğinin Ek-7'deki forma uygun olarak düzenleyerek rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili Vakıflar Bölge Müdürlüğüne göndermekle yükümlüdürler.

Yeni vakıflar şube ve temsilciliklerini de denetleyerek her yıl verecekleri raporlarda bu alt birimlerle ilgili bilgilere yer verirler.

V- EK 7 RAPOR İÇERİĞİNDEKİ HUSUSLAR

Vakıflar yönetmeliği ek-7 de bulunan İç Denetim Formatı içeriğinde aşağıdaki soruların cevapları aranmaktadır

- 1.Vakıf mali tabloları yürürlükteki muhasebe standart ve kurallarına göre tutulmuş mudur?
- 2.Vakıf gelir ve giderleri belgelendirilmiş midir?
- 3.Vakıf, senesinde yazılı amaçlar doğrultusunda faaliyette bulunmuş mudur?
- 4.Vakıf, yürürlükteki mevzuata uygun yönetilmiş midir?
- 5.Vakfın mal ve gelirleri vakıf senesindeki şartlara uygun olarak etkin ve verimli kullanılmış mıdır?
- 6.Vakfın işletme ve iştirakleri verimli ve rasyonel bir şekilde işletiliyor
- 7.Varsa önceki yıl iç denetim raporunda tespit edilen eksiklik ve noksanlıklar giderilmiş midir?

VI-ŞUBE VE TEMSİLCİLİKLERİN DENETİMİ

Şube ve temsilciliklerce yürütülen faaliyetlerden vakıf yönetimi ile birlikte şube yönetimi ve temsilci de sorumludur.

Şube ve temsilciliklerin denetimi sonucunda; vakıf amacının gerçekleştirilmesine yeterince katkı sağlamadığı, vakıf senedine aykırı işlem yaptığı tespit edilenler ile beyanda bulunulmadan şube ve temsilciliğin faaliyete geçirilmesi halinde şube ve temsilciliğin kapatılması vakıf merkezine bildirilir.

Konuya ilişkin düzenleme vakıflar yönetmeliği 40.cı maddesinde yapılmış olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Şube ve temsilciliklerin denetimi

MADDE 40 – (1) Şube ve temsilciliklerce yürütülen faaliyetlerden vakıf yönetimi ile birlikte şube yönetimi ve temsilci de sorumludur.

(2) Şube ve temsilciliklerin denetimi sonucunda; vakıf amacının gerçekleştirilmesine yeterince katkı sağlamadığı, vakıf senedine aykırı işlem yaptığı tespit edilenler ile beyanda bulunulmadan şube ve temsilciliğin faaliyete geçirilmesi halinde şube ve temsilciliğin kapatılması vakıf merkezine bildirilir.

VAKIFLARIN TUTACAĞI DEFTERLER

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Vakıfların tutacağı defterler ile ilgili birincil mevzuat düzenlemesi vakıflar kanunu ve bu kanunun uygulaması ile ilgili olarak çıkarılan vakıflar yönetmeliği ile yapılmıştır.

Bunun dışında 213 sayılı vergi usul kanununda vergi mükelleflerinin tutacağı defterlere ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Bu düzenlemeler vakıfların kuracağı iktisadi işletmeler ile sermaye şirketlerinin tutacağı defterler ile ilgili hususlar açısından önemlidir.

Konuya ilişkin mevzuat hükümleri ve değerlendirmelerimiz aşağıdaki gibidir

1-VAKIFLAR KANUNU

5737 sayılı vakıflar kanununun 37. Maddesi aynen aşağıdaki gibidir.

Vakıf muhasebesi

MADDE 31 – Vakıflar, muhasebe kayıtlarını Genel Müdürlükçe belirlenecek usûl ve esaslar dahilinde tutmak zorundadırlar. Tutulacak defter ve kayıtlar ile ilgili usûl ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Mazbut vakıfların her birinin gelir ve giderleri ayrı ayrı takip edilir.

Vakıflar, varlıklarını, ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirirler.

2-VAKIFLAR YÖNETMELİĞİ

27.09.2008 tarih ve 27010 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Vakıflar Yönetmeliğinin Vakıfların Muhasebesi başlıklı Altıncı bölümde konuya açıklık getirilmektedir.

Vakıfların muhasebesi

MADDE 50 – (1) Yeni vakıflar ile mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları, muhasebe kayıtlarını Genel Müdürlüğün resmi internet sitesinde yayımlanacak Vakıflar Tek Düzen Hesap Planına uygun olarak tutarlar, bilânço ve gelir tablolarını da bu plan ekindeki örnek tablolara göre düzenlerler.

(2) Yıllık brüt geliri 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 177 inci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan ve her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarının üzerinde bulunan vakıflar ile vergi muafiyeti, işletmesi, iştiraki, şube ve temsilciliği olan vakıfların bilanço esasına göre defter tutmaları zorunludur.

(3) Bilanço esasına göre defter tutmayı gerektirmeyen vakıflar, işletme esasına göre defter tutabilirler.

(4) Vakıflar muhasebe kayıtlarını ve belgelerinin tevsikini 213 sayılı Vergi Usul Kanununda belirtilen hükümlere uygun olarak yaparlar.

(5) Mülhak vakıflar, ayrıca Ek-8'deki yıllık hesap cetvellerini düzenleyerek her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar. Mülhak vakıf yöneticisinin ibraz ettiği belgeler ve vakfiyede belirtilen hayır şartları esas alınarak, kesin hesap bölge müdürlüğüne kontrol edildikten sonra onaylanmak üzere Genel Müdürlüğe gönderilir

Tutulacak defterler

MADDE 51 – (1) Vakıflar;

a) İşletme hesabı esasında; karar defteri, işletme hesabı defteri ile bağış makbuzu kayıt defterini,

b) Bilanço esasında ise; karar defteri, yevmiye defteri, büyük defter, envanter defteri ile bağış makbuzu kayıt defterini, tutmak zorundadırlar.

3-VERGİ USUL KANUNU

Vergi Usul kanununda defter tutma açısından tüccarlar 1. Sınıf tüccarlar ve 2.ci sınıf tüccarlar olarak ikiye ayrılmışlardır.

1.sınıf tüccarlar Bilanço Esasında Defter tutmak zorundadırlar

2.Sınıf Tüccarlar ise İletme Hesabı Esasında Defter tutmak zorundadırlar.

Konuya ilişkin maddeler aynen aşağıdaki gibidir.

Defter Tutma Bakımından Tüccarlar;

Tüccar sınıfları:

Madde 176 – Tüccarlar, defter tutma bakımından iki sınıfa ayrılır:

I inci sınıf tüccarlar, bilanço esasına göre;

II nci sınıf tüccarlar, işletme hesabı esasına göre; defter tutarlar.

VUK 177 madde de ise Defter Tutma Hadleri belirlenmiş olup her yıl yeniden değerlendirilme oranında bu hadler artmaktadır.

4-SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1- Vakıf Tüzel Kişiliği kural olarak işletme hesabı esasında defter tutmak durumundadır.(Yönetmelik 50/3)

2-Bununla birlikte VUK 177/2. madde deki defter tutma hadlerini aşan Vakıflar Bilanço Usulünde defter tutmak zorundadırlar.

3- Vakıf İktisadi İşletmeleri Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca Kurumlar vergisi Mükellefi olmak zorunda olup BİLANÇO ESASINDA defter tutmak zorundadırlar.(VUK 177/5)

4-Şube veya temsilciliği olan vakıflar yönetmelik hükümleri gereği her halükarda bilanço usulünde defter tutmak zorundadırlar.(Yönetmelik 50/2.mad)

5-Bakanlar Kurulundan Vakıf Muafiyet belgesi almış olan vakıflarda yönetmelik hükümleri gereği her halükarda bilanço usulünde defter tutmak zorundadırlar (Yönetmelik 50/2)

7- İşletme hesabı esasında tutulacak defterler aşağıdaki gibidir.

a- Karar defteri,

b- İşletme hesabı defteri

c- Bağış makbuzu kayıt defteri,

8-Bilanço esasında tutulacak defterler aşağıdaki gibidir

a- Karar defteri,

b-Yevmiye defteri,

c-Büyük defter,

d-Envanter defteri

d-Bağış makbuzu kayıt defteri

VAKIFLARDA YILLIK BEYANNAME VE BİLDİRİMLER

Abdullah ÇAVUŞ/ E. Vergi Müfettişi

VAKIFLAR Kanunu 32. Maddesine göre; Vakıf Yönetimi, vakfın yönetici veya yönetim kurulu üyeleri listesini, bir önceki yıla ait faaliyet raporlarını, bütçe ve bilançolarını, gayrimenkullerini, malî tablolarını ve bu tabloların uygun araçlarla yayınlandığına dair belgeyi, işletme ve iştiraklerinin malî tabloları ile yönetmelikle belirlenecek diğer bilgileri içeren beyannameyi her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde Genel Müdürlüğe verir.

Vakıflar yönetmeliğinde de Beyanname ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

Yönetmelik 34. Madde hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

Beyanname verme yükümlülüğü

MADDE 34 – (1) Vakıf yöneticileri, Ek-2'deki beyannameyi eksiksiz doldurup her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde bölge müdürlüğüne vermek ve elektronik ortamda göndermek zorundadırlar.

(2) Yeni vakıflar; şubelerinin muhasebe hesap planının vakıf merkezinin hesap planına uygun olmasını, yıl içindeki gelir ve giderlerini, yeni yıla devredecek makbuz bilgilerini ve mevcut paralarını gösteren yılsonu hesap durumlarını her yıl vakıf merkezine gönderilmesini, yıl sonunda şubenin mali tabloları ile vakıf merkezinin mali tablolarının konsolide edilmesini sağlarlar.

Sonuç olarak; 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliği ile yeni, mülhak, esnaf ve cemaat vakıflarına beyanname verme ve bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir.

Konuya ilişkin Genel Müdürlükçe yapılan duyuruda;

“Söz konusu vakıflar, beyanname ve bildirimleri içeriği genel müdürlükçe belirlenmiş ve web sayfalarında bulunan tabloda yer alan açıklama sütununda belirtildiği üzere, ekleriyle beraber eksiksiz olarak sadece VBYS 2.0 üzerinden doldurulup göndereceklerdir.

Vakıf Bilgi Yönetim Sistemi (VBYS 2.0) üzerinden gönderilen beyanname ve bildirimlerde doldurma işlemi tamamlandıktan sonra ekleri de VBYS 2.0’da yer alan “Yükle” butonu ile sisteme yüklenecek daha sonra “GÖNDER” butonuna basılarak beyanname ve bildirimlerin ekleriyle beraber Kurumumuza gönderilme işlemi tamamlanacaktır.

Teslimi yasal bir zorunluluk olan bu belgeler, aşağıda belirtilen süre ve usullerde gönderilmemesi halinde vakıf yönetimine 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 11. maddesi doğrultusunda idarî para cezası uygulanacaktır.”

Hükümleri bulunmaktadır.

Yıllık beyanname dışında vakıflar tarafından yapılacak olan bildirimler aşağıdaki gibidir

1-Bağış ve yardımlarda bildirim yükümlülüğü

2-Taşınmaz mal bildirimleri yükümlülüğü

3-İktisadi işletme -şirket kurulması kapatılması

4-Mal Bildirimi Yükümlülüğü

5-Adres Ve Vakıf Yönetici Değişikliği Bildirimi

6-İç Denetim Raporu Bildirimi

Bu bildirimler konusunda Vakıflar Yönetmeliğinin ilgili maddeleri aynen aşağıdaki gibidir.

1-Bağış ve yardımlarda bildirim yükümlülüğü

Konuya ilişkin düzenleme yönetmeliğin 35. maddesinde yapılmıştır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

MADDE 35 – (1) Vakıflar; yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan alacakları nakdi bağış ve yardımlar ile yurtdışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere yapacakları nakdi bağış ve yardımları banka aracılığı ile yaparak bir ay içerisinde bölge müdürlüğüne bildirirler.

(2) Yurtdışından bağış ve yardım alan vakıflar Ek-3'teki formu, yurtdışına bağış ve yardım yapan vakıflar ise Ek-4'deki formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne verirler.

(3) Bildirim formuna yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgelerin örnekleri de eklenir.

(4) Bildirimin bölge müdürlüğü tarafından onaylı bir örneği ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

2-Taşınmaz mal bildirimleri yükümlülüğü

Konuya ilişkin düzenleme yönetmeliğin 36. maddesinde yapılmıştır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Taşınmaz mal bildirimleri

MADDE 36 – (1) Vakıflar, iktisap ettikleri veya değiştirdikleri taşınmazlarla ilgili bilgileri tapuya tescilden itibaren bir ay içerisinde Ek-5'deki formu doldurarak bölge müdürlüğüne vermekle yükümlüdürler.

3-İktisadi işletme -şirket kurulması kapatılması

Konuya ilişkin düzenleme yönetmeliğin 37. maddesinde yapılmıştır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

İktisadi işletme ve şirket kurulması

MADDE 37 – (1) İktisadi işletme ya da şirket kuran veya kurulmuş herhangi bir şirkete iştirak eden vakıflar, Ek-6'daki formu doldurarak bir ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne gönderirler. Herhangi bir şirket hissesini satan ve şirket ortaklığından ayrılan veya şirketini tasfiye eden vakıflar, bölge müdürlüğüne bildirimde bulunurlar.

4- Vakıf Yöneticilerin Mal Bildiriminde Bulunması

3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun "Mal Bildiriminde Bulunacaklar" başlıklı 2. maddesi (f) fıkrasında vakıfların idare organlarında görev alanların mal bildiriminde bulunmak zorunda oldukları belirtilmiş olup, mal bildiriminin ne zaman teslim edileceği hususu madde 6'da açıklanmıştır.

Buna göre;

Vakıf Yöneticileri Yönetim kurulu üyeleri göreve başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

Görevin sona ermesi halinde, ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde, Mal Bildiriminin verilmesi zorunludur.

Mal varlığında önemli bir değişiklik olduğunda bir ay içinde,

Mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar

Diğer taraftan, 3628 Sayılı Kanun'un "Bildirim Yenilenmesi" başlıklı 7. maddesinde "Bu kanun kapsamındaki göreve devam edenler, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilerler." hükmü yer almaktadır.

Vakıfların yönetim organlarında görev yapan kişilerden devlet memuru olanlar, çalıştıkları kamu kurumlarına mal bildiriminde bulduklarından ayrıca Kurumumuza mal bildiriminde bulunmayacaklardır.

Mal Bildirimi ile ilgili olarak yukarıda belirtilen hükümlere uyulmaması halinde, aynı kanunun “Ceza Hükümleri” başlıklı 10. maddesinde “...mal bildiriminde bulunmayanlara üç aya kadar hapis cezası verilir.” hükmü yer almaktadır.

5- Adres Ve Vakıf Yönetici Değişikliği Bildirimi

Vakıflar; senet değişikliğini gerektirmeyen aynı yerleşim yeri içerisinde yapacakları adres değişikliklerini ve yöneteci değişikliklerini değişiklik tarihinden itibaren 15 gün içinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar.

Konuya ilişkin düzenleme vakıflar yönetmeliği madde 15.te yapılmıştır.

Adres ve vakıf yöneticilerinin değişikliği

MADDE 15 – (Değişik:RG-28/2/2018-30346)

(1) Vakıflar; senet değişikliğini gerektirmeyen aynı yerleşim yeri içerisinde yapacakları adres değişikliklerini, değişiklik tarihinden itibaren Ek-23'teki formu doldurarak 15 gün içinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar.

(2)Vakıflar; yönetim organına seçilenlerin isimleri ile tebligata esas adreslerini, seçim tarihinden itibaren Ek-24'teki formu doldurarak 15 gün içinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar.

6-İç Denetim Raporu Bildirimi

Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir. (Yönetmelik Madde 33)

VAKIF BİLGİ YÖNETİM SİSTEMİ (VBYS) NEDİR?

Abdullah ÇAVUŞ/E/Vergi Müfettişi

Vakıflar Yönetmeliği ekinde yer alan beyanname, bildirim ve formların yaşadığımız bilgi çağına uygun bir yapılanmayla vakıflar tarafından internet üzerinden doldurularak gönderilebilmesi, idari para cezaları ile ilgili uygulamaların sistematik olarak takip edilebilmesi, mülhak, esnaf, cemaat ve yeni vakıflarla ilgili tüm bilgilerin e-devlet projeleri kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlarla sanal ortamda paylaşılabilmesi amacıyla **VAKIF BİLGİ YÖNETİM SİSTEMİ (VBYS)** hizmete alınmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, VBYS'de bazı düzenlemeleri içeren bir genelge yayımlamıştır. Bu genelge 1 Ocak 2014 tarihinden bu yana yürürlüktedir.

Genelge, VBYS üzerinden gerçekleştirilecek işlemlere yönelik açıklamalar içermektedir. Buna göre;

Vakıf yetkilileri sisteme girmek için Vakıflar Bölge Müdürlüğünden şifre almak ve bildirimlerini sistem aracılığıyla yapmak zorundadırlar.

4 Şubat 2020 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 11. maddesi doğrultusunda hazırlanan tebligat niteliğindeki duyuruyu yayımlamıştır.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliği ile yeni, mülhak, esnaf ve cemaat vakıflarına beyanname verme ve bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir .

Söz konusu vakıfların, beyanname ve bildirimlerini ekleriyle beraber eksiksiz olarak sadece VBYS 2.0 üzerinden doldurup göndermeleri gerekmektedir. Verilmesi yasal bir zorunluluk olan bu belgelerin, öngörülen süre ve usullerde gönderilmemesi halinde vakıf yönetimine 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 11. maddesi doğrultusunda idarî para cezası uygulanacaktır.

VAKIFLARA VERGİ MUAFİYETİ TANINMASININ ŞARTLARI VE VERGİSEL AVANTAJLARI

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 101. maddesinde vakfın tanımı **“gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları”** olarak yapılmıştır.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere vakfı oluşturan en önemli iki unsur; özgülenecek bir malvarlığı ve malvarlığının özgüleneceği amaçtır.

Vakfın amacı; Hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir olmalı ve süreklilik arz etmelidir.

Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.

Vakfa özgülenecek malvarlığı ise vakfın amacını gerçekleştirmeye yeterli olmalı, vakfın amaç veya devamını imkansız veya yararsız hale getirmemelidir.

Gerçek ya da tüzel kişiler vakıf kurabilirler. Ancak kurucu gerçek kişi ise Türk Medeni Kanunu’nda belirlenen fiil ehliyetine sahip olmalı, tüzelkişi ise fiil ehliyetine sahip olmakla birlikte, kuruluş statüsünde vakıf kurabileceğine ve vakfa malvarlığı özgüleyebileceğine dair hüküm olması gerekir.

Vakıflar özel hukuk tüzelkişisi olup, Türk Medeni Kanunu’nun 48. maddesinde belirtilen tüm hak ve yetkilere sahiptir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü denetim makamı olup, vesayet makamı değildir.

İş bu yazımızda Vakıflara vergi muafiyeti tanınması konusundaki mevzuat düzenlemeleri hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

I- VAKIFLARA VERGİ MUAFİYETİNİN YASAL DAYANAĞI:

7/8/2003 tarih ve 25192 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 30/7/2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanunun 20 nci maddesinde;

“Gelirlerinin en az üçte ikisini nevi itibarıyla genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmek üzere kurulan vakıflara, Maliye Bakanlığının önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmaktadır.

Bunların vergi muafiyetinden yararlanması ve muafiyetlerinin kaybedilmesine ilişkin şartlar, usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenir.

Olağan denetimler sırasında veya yaptırılacak özel denetimler sonucunda vergi muafiyeti tanınmasına ilişkin şartları kaybettikleri tespit edilen vakıfların vergi muafiyetleri, birinci fıkrada öngörülen yöntemle kaldırılabilir.”

Hükmüne yer verilmiştir.

Kanun maddesi gereği vakıfların vergi muafiyetinden yararlanması ve muafiyetlerinin kaybedilmesine ilişkin şartlar, usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenmektedir.

Konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığınca Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında 1 Seri nolu Tebliğ çıkarılmıştır.

Anılan tebliğde zaman zaman başka tebliğler ile değişiklikler yapılmış olup güncel halinden hareketle yaptığımız tespit ve değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

II- VERGİ MUAFİYETİ TALEBİ USUL ESASLARI VE ARANAN ŞARTLAR:

1-Anılan tebliğ uyarınca başvuruda aranılacak olan şartlar aşağıdaki gibidir.

Vergi Muafiyetinden Yararlanmada Usul Bakanlar Kurulunca 4962 sayılı Kanununun 20 nci maddesine göre tanınacak vergi muafiyetinden yararlanmak isteyen vakıflar, taleplerini içeren bir yazı ile Maliye Bakanlığına başvuruda bulunurlar.

Bu vakıflar başvuru yazısının ekinde;

a- Vakıf resmi senedinin 5 örneğini,

b- Gelir getirici malvarlığı ve yıllık gelire ilişkin bilgi ve belgeleri,

c- Son beş yıl içindeki faaliyet raporlarını Maliye Bakanlığına gönderirler.

Bakanlıkça, belirlenen şartların talepte bulunan vakıfça yerine getirilip getirilmediğinin tespiti bakımından ibraz edilen belgeler üzerinde ön inceleme yapıldıktan ve uygunluğu sağlandıktan sonra vakfa vergi muafiyeti tanınıp tanınmayacağı konusunda Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer ilgili kuruluşların görüşleri alınır.

Kuruluşlar tarafından olumlu görüş verilirse veya vergi muafiyeti verilmesinde sakınca bulunmadığı bildirilirse, vakfın faaliyetleri ve hesapları Maliye Bakanlığınca incelenir.

İnceleme sonucu düzenlenen inceleme raporunun da olumlu olması halinde bu rapor, vakıf resmi senedinin ve başvuru dilekçesinin birer örneği ve Bakanlığın bu konudaki görüşünü içeren bir yazı ile Bakanlar

Kurulundan vergi muafiyeti kararı alınmak üzere Başbakanlığa (Cumhurbaşkanlığına) gönderilir.

2- Muafiyet Talebinde Bulunan Vakfın Amacı:

Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınacak vakfın; sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma konularında faaliyette bulunmayı amaç edinmiş olması gerekir.

Vakfın faaliyet konusu bu sayılanlardan birisi veya birden fazlası ile ilgili olabilir.

Ancak, vergi muafiyeti talebinde bulunacak vakfın bu faaliyetlerinin kamuya açık ve Devletin kamu hizmeti yükünü azaltıcı etki yapacak düzeyde olması gerekir.

Belli bir yöre veya belli bir kitleye hizmeti amaçlayan vakıflara vergi muafiyeti tanınması mümkün değildir.

3- Faaliyette Bulunma Süresi Şartı:

Vakıfların, vergi muafiyeti talebinde bulunmadan önce kuruldukları tarihten itibaren en az bir yıl süre ile faaliyette bulunuyor olması ve bu süre içindeki faaliyetleri ile Devletin kamu hizmeti yükünü azaltıcı etki sağlamış olmaları gerekmektedir.

Ancak, mal varlığı ve gelir tutarı başvurunun yapıldığı yıl için geçerli olan hadlerin iki katını aşan vakıfların vergi muafiyetine ilişkin başvurularında asgari bir yıl faaliyette bulunmuş olma şartının yerine asgari altı ay faaliyette bulunma şartı aranır.

Bu şekilde yapılacak vergi muafiyeti başvurularının değerlendirilmesinde, asgari altı aylık dönem sürecinde elde edilen gelir tutarının içinde bulunulan yıl için belirlenmiş olan gelir tutarının iki katını aşıp aşmadığı ve

gelirin amaçlara harcanma şartının yerine getirilip getirilemediği ile vergi muafiyetinin verilebilmesi için gerekli olan diğer şartların varlığı araştırılır.

4- Mal Varlığı Ve Yıllık Gelir Şartı

a-Faaliyet Süresi Asgari Bir Yıl Olan Vakıflar İçin

Yıl	2023
Gelir Getirici Malvarlığı	5.686.000,00 TL
Yıllık Gelir	512.000,00 TL

b-Faaliyet Süresi Asgari Altı Ay Olan Vakıflar İçin

Yıl	2023
Gelir Getirici Malvarlığı	11.372.000,00 TL
Yıllık Gelir	1.024.000,00 TL

Muafiyet başvurusunda yıllık gelirin tespitinde; genel ve özel bütçeli idareler bütçelerinden yapılan yardımlar ile bağış niteliğindeki gelirler dikkate alınmaz.

5-Bilanço Esasında Defter Tutma Şartı:

Vergi muafiyeti tanınacak vakıfların bilanço esasına göre defter tutmaları gerekir. Bu vakıfların, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre birinci sınıf tüccarlar tarafından tutulması gereken defterleri aynı Kanunda belirtilen süreler içinde tasdik ettirerek kullanmaları ve muhasebe kayıtlarının Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine uygun olması, vakfa ait iktisadi işletmeler bulunması halinde bunlar için de ayrıca defter tasdik ettirmeleri ve vakfın muhasebe kayıtları ile iktisadi

işletmesinin muhasebe kayıtlarını birbiriyle karışmasını önleyecek şekilde ayrı ayrı izlemeleri gerekmektedir.

6- Vakıf Gelirlerinin Harcanma Şekli:

Vakıf resmi senedinde, 4962 sayılı Kanununun 20 nci maddesi hükmüne uygun olarak yıl içinde elde edilen brüt gelirlerin en az üçte ikisinin sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma faaliyetlerinden oluşan amaçlara harcanacağı yazılı olması ve son bir yılda (2 seri no.lu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğin 2. maddesiyle eklenen ibare) veya son iki yılın ortalaması bazında bu koşulu fiilen yerine getirmiş olması ve vergi muafiyetinin devamı süresince de bu şarta uyulması gerekir.

Vakfın amaçlarına ayrılması ve harcanması gereken miktarlar hiçbir şekilde başka bir amaçla kullanılamaz.

Ancak, yönetim ve idame giderleri ile ihtiyata ve vakıf malvarlığını artırıcı yatırımlara ayrılan miktarların, tamamının veya bir kısmının vakfın amaçlarına yönelik hizmetlere harcanması mümkündür.

2547 sayılı Kanununun 56 ncı maddesi kapsamında kurulan vakıfların ise yıllık brüt gelirlerinin en az dörtte üçünün, üniversitede sunulan eğitim kalitesinin yükseltilmesine matuf yapılacak fiziki ve teknik yatırımlar ile üniversitede görevli eğitim görevlilerine harcanması gerekmektedir. Zikredilen alanların haricinde yapılacak harcamalar ile eğitim görevlisi olmayan personele yapılan ödemeler amaca yönelik harcama sayılmaz.

Harcama şartının yerine getirilmesinde dikkate alınacak yıllık brüt gelir, vakfa yapılan bağışlar ile vakfın iktisadi işletmesinden elde edilen gelirler de dahil vakfın tüm gelirlerini ifade etmektedir.

7- İlgili Kuruluşların Görüşünün Alınması:

Vakıfların vergi muafiyetleri taleplerinin Maliye Bakanlığınca ilk değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, vakfa vergi muafiyeti tanınıp tanınmayacağı konusunda Vakıflar Genel Müdürlüğünün ve vakıf resmi senedinde amaç edinilen konulara göre ilgili diğer kuruluşların görüşleri alınır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü ve ilgili kuruluşların bu konudaki görüşlerini vergi muafiyeti talebinde bulunan vakfın kurulduğu tarihten itibaren vergi muafiyeti talebinde bulunduğu tarihe kadarki faaliyetleri ile Devletin kamu hizmeti yükünü ne ölçüde azalttığını kendi denetim elemanlarına (denetim birimi bulunmayan kuruluşların yetkili organlarınca) yaptıracakları incelemelere dayanarak bildirmeleri ve yazıları ekinde inceleme raporu ve tutanağın bir örneğini de Maliye Bakanlığına göndermeleri gerekmektedir.

Herhangi bir incelemeye dayanmayan görüşler, ilgili vakfa vergi muafiyeti tanınmasında göz önünde bulundurulmaz

II- VERGİ MUAFİYETİ TANINAN VAKIFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1- Resmi Senet Değişikliklerinde İzin Alınması:

Vergi muafiyeti tanınan vakıfların yönetimlerince resmi senette değişiklik yapılmasının düşünülmesi halinde, değişiklik gerçekleştirilmeden önce bu konuda Maliye Bakanlığından izin alınması zorunludur.

İzin alınmaksızın yapılan değişikliğin bu Genel Tebliğ ve ilgili diğer mevzuat hükümlerine aykırı olması halinde Bakanlıkça tanınan süre içinde resmi senet vakıf yönetimince eski haline getirilmez ya da değişiklik Bakanlıkça öngörülen şekilde düzeltilmez ise vakfın vergi muafiyetinin kaldırılmasına ilişkin hükümler uygulamaya konulur.

2- Gönderilecek Mali Tablolar Ve Raporlar:

Bakanlar Kurulu Kararı ile vergi muafiyeti tanınan vakıflarca, dönem sonunda düzenlenecek bilanço ve gelir gider tablosu ile bir yıllık faaliyetlerinin sonuçlarını gösteren kesin bütçelerin birer örneği, yıllık faaliyet raporu ve yeminli mali müşavirce düzenlenmiş tasdik raporu ile birlikte yılın ilk üç ayı içinde Bakanlığa gönderilir. (2 seri no.lu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğin 6. maddesiyle eklenen cümle)Vakfa ait iktisadi işletme bulunması halinde bunlara ait bilanço ve gelir tablolarının da gönderilmesi zorunludur.

Ancak, yıllık faaliyet raporu dışındaki belgelerin 3568 sayılı Kanun ve ilgili Genel Tebliğ esaslarına uygun olarak yeminli mali müşavire onaylattırılmış olması gerekir. Yeminli mali müşavire onaylattırılmadan gönderilen belgeler hiç gönderilmemiş sayılır.

3- Fon Oluşturulması:

Bakanlar Kurulu Kararı ile vergi muafiyeti tanınan vakıfların, yıllık gelirlerinin en az üçte ikisini elde edildiği yıl içinde amaçlarına harcamaları esastır. **(2 seri no.lu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğin 7. maddesiyle eklenen cümle) Münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesi amacıyla kurulan vakıflarda 2547 sayılı Kanununun 56 ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan şartların sağlanması açısından yıllık brüt gelirin en az dörtte üçünün elde edildiği yıl içinde amaçlara harcanması gerektiği tabidir.**

Elde edildiği yıl içinde amaçlara harcanması gerektiği halde vakıf yönetiminin iradesi dışında harcanamayan gelirler, sonraki yılın tahmini bütçesine konulur ve bu miktardan yönetim ve idame giderleri ile ihtiyata

ve vakıf malvarlığını artırıcı yatırımlara pay ayrılmadan, tamamı o yıl içinde vakfın amaçlarına harcanır.

Bu durumun geçerli bir nedene dayanmaksızın süreklilik göstermesi (üst üste iki yıl gibi) vergi muafiyeti şartlarının ihlali anlamına gelir.

Ancak, sözü edilen gelir fazlaları, vakıf resmi senesinde yazılı sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma faaliyetleriyle ilgili amaçların gerçekleştirilmesine yönelik yatırımlar için üç yıl süre ile bir fon hesabında tutulabilir. Bunun için ilgili vakıfça, yatırıma ilişkin yönetim kurulu kararıyla yatırım projesinin ana hatlarını (maliyetini, finansman kaynaklarını, gerçekleştirme süresini vb.) içeren bir yazı ile Maliye Bakanlığına başvurularak izin alınması gerekir. Bu suretle finansmanı için fon oluşturulmasına izin alınan yatırımın üç yıllık süre içinde tamamlanamaması halinde, gecikme gerekçeleri Bakanlıkça uygun görülürse sözü edilen süre iki yıl daha uzatılabilir.

4- Vergi Muafiyeti İçin Maliye Bakanlığınca Yaptırılacak Denetim:

Yukarıda sayılan şartların yerine getirilmesi halinde, vergi muafiyeti talebinde bulunan vakfın faaliyet süresine bağlı olarak beş yılı aşmamak ve bir yıldan az olmamak üzere denetime başlama tarihine tekaddüm eden faaliyet ve çalışmaları Bakanlık tarafından vergi müfettişlerine denetletirilir.

Bakanlık tarafından yaptırılan denetimde; vakfın faaliyetleri ile Devletin kamu hizmeti yükünü ne ölçüde azalttığı ve bu Genel Tebliğ ile belirlenen diğer şartları taşıyıp taşımadığı tespit edilir.

Denetim elemanının ilgili vakfa vergi muafiyeti verilip verilmemesi konusundaki görüşü raporda açık olarak belirtilir.

Münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesi amacıyla kurulan ve fiilen bu çerçevede faaliyette bulunan vakıfların yukarıda sayılan şartlara ilave olarak aşağıdaki şartları da taşımaları halinde bu vakıflara makbuz karşılığında yapılan bağışlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları hükümlerine göre yıllık beyanname ile bildirilecek gelirden ve kurum kazancından indirilebilecektir.

1. Resmi senetlerinde, amaçlarının münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesi olduğunun açık bir şekilde yazılı olması ve başka amaca yer verilmemiş olması,
2. Resmi senetlerinde, yıllık brüt gelirlerinin en az dörtte üçünün amacına yönelik olarak harcanacağı yazılı olması ve son bir yılda veya son iki yılın ortalaması bazında bu koşulun fiilen yerine getirilmiş olması,
3. Maliye Bakanlığınca yaptırılan denetimde bu şartların sağlandığının tespit edilmiş olması

Gerekmektedir.

III- DİĞER HUSUSLAR

1- Şartlı Bağışlarla İlgili İşlemler:

Vakfın amaçları arasında yazılı bir hizmetin gerçekleştirilmesi şartıyla yapılan bağışların, hizmetin gerçekleştirildiği yıllarda harcanması öngörülen kısmının o yılın gelirleri arasında gösterilmesi gerekir.

Vakfın malvarlığına eklenmesi ve gelirlerinin vakfın amaçları içinde yer alan bir hizmet veya hizmetlerin yerine getirilmesinde kullanılması şartıyla yapılan bağışlarda, ana para vakfın mal varlığı sayılacak, ancak bu paranın getireceği gelir, vakfın gelirleri arasına dahil edilecektir.

Muhasebe işlemleri yönünden de şartlı bağışlar vakfın defterlerinde ayrı hesaplarda izlenir. Şartlı bağış para olarak yapılmış ise bu para fon olarak yine ayrı bir hesapta gösterilir.

2- Vakfa Bağlı İktisadi İşletmelerde Muhasebe İşlemleri Ve İşletme Gelirlerinin Vakıf Bütçesinde Gösterilmesi:

Vakfa bağlı veya ait iktisadi işletme bulunması halinde vakıfla işletmenin muhasebe işlemlerinin ayrı defterlerde izlenmesi ve vakfın işlemleriyle iktisadi işletmenin işlemlerinin birbirinden ayrılması gerekir. İktisadi işletmenin dönem sonunda oluşan kârından ödenmesi gereken vergiler ve diğer yasal yükümlülükler ayrıldıktan sonra kalan net kâr, vakıf bütçesine gelir olarak aktarılır.

3- Vakfa Tahsis Edilen Mal Varlığının Satışı Veya Kamulaştırılması:

Vakfa tahsis edilen mal varlığının satışı ya da kamulaştırılmasından elde edilen gelirler yıllık giderlere harcanmayıp, vakfa gelir sağlayacak yatırımlara tahsis edilebilir. Ancak bu paraların yatırımlara harcanmadan önceki dönem içinde değerlendirilmesinden elde edilen faizin vakfın yıllık gelirlerine dahil edilmesi zorunludur.

IV- MUAFİYET SONUCU ELDE EDİLEN VERGİSEL AVANTAJLARI:

Vakıflar tüzel kişilikleri itibarıyla kurumlar vergisi kapsamına girmediklerinden, vergiden muaf vakıf statüsü kazanan vakıfların kurumlar vergisinden muafiyetleri de söz konusu olmamaktadır.

Vergiden muaf vakıf statüsünü kazanan vakıflar halen mevcut düzenlemelere göre vergisel avantajları aşağıdaki gibidir.

1- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin 1 ve 2 numaralı fıkraları kapsamına giren teslim ve hizmetleri için katma değer vergisi istisnasından,

2- 8/6/1959 tarihli ve 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin (k) bendine göre, bu vakıflara kuruluşu için veya kurulduktan sonra tahsis olunan malların intikalinde veraset ve intikal vergisi istisnasından,

3- 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 59 uncu maddesinin (b) bendine göre, bu vakıflar tarafından iktisap edilecek gayrimenkullerin ve sair aynı hakların tescilleri ve şerhi gerektiren işlemleri ile bunlara ait tesislerin ve bu tesislerin sonradan iktisap edecekleri gayrimenkullerin ve sair aynı hakların tescilleri ve şerhi gerektiren işlemleri ve bunların terkinlerinde harç istisnasından,

(2 seri no.lu Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğin 8. maddesiyle değişen bent)4- 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin (m) fıkrasına göre, kiraya verilmemek ve resmi senedinde yazılı amaçlara tahsis edilmek şartıyla vakfa ait binalar için emlak vergisi muafiyetinden yararlanmaktadır.

Diğer taraftan, yukarıda sayılan muafiyet ve istisnalar vakfın tüzel kişiliğine yönelik olup vakfa ait iktisadi işletmelerin bu muafiyet ve istisnalardan yararlanması mümkün bulunmamaktadır.

V- VERGİ MUAFİYETİNİN KALDIRILMASI:

Bakanlar Kurulu Kararı ile vergi muafiyeti tanınan vakıfların, Bakanlıkta oluşan dosyalarının incelenmesi veya olağan denetimler ya da yaptırılacak özel denetimler sonucunda;

1. Yasal yükümlülükler uymadıklarının,
2. Resmi senetlerinde yazılı sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırmaya yönelik amaçları dışında faaliyette bulduklarının,

3. Son yıllardaki faaliyetleri dikkate alındığında resmi senette yazılı amaçlarını gerçekleştirmelerinin mümkün olmadığı,
4. Genel Tebliğ ile belirlenen yükümlülükleri yerine getirmediğinin,

Tespiti halinde, tespit edilen hususlar hakkında ilgili vakıftan açıklama istenir. Vakıf yönetimince Bakanlıkça verilen süre içinde açıklama yapılmaz veya yapılan açıklamalar yeterli görülmezse veya açıklamalar yeterli görülmeyle beraber vakıf Bakanlıkça yapılan uyarıya rağmen benzeri ihlalleri tekrarlırsa, Maliye Bakanlığınca Vakıflar Genel Müdürlüğünün de görüşü alınarak Bakanlar Kurulundan vakfın vergi muafiyetinin kaldırılması istenir.

Vergi muafiyeti kaldırılan vakıflar, muafiyetin kaldırıldığı tarihten itibaren beş yıl geçmedikçe yeniden vergi muafiyeti talebinde bulunamazlar. Bu sürenin bitiminden sonra vergi muafiyeti talebinde bulunan vakıflara bu Genel Tebliğde yazılı şartları taşımaları koşulu ile yeniden vergi muafiyeti tanınabilir.

AİLE VAKIFLARI

Abdullah ÇAVUŞ/Vergi Müfettişi

Aileyi oluşturan bireyler dönemlere, bölgelere, sosyal ve ekonomik yapıya göre değişmektedir. Geniş aile, bir aile reisinin başkanlığında eş, çocuk, torun, gelin, damat, amca, dayı, hala ve teyzelerden oluşmaktadır.

Dar ya da çekirdek aile ise karı-koca ile çocuklardan meydana gelmektedir.

Aile Vakıfları ile ilgili düzenlemeler ise medeni kanunun 372. Maddesiyle yapılmıştır.

Anılan madde aynen aşağıdaki gibidir.

“Aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kişiler hukuku ve miras hukuku hükümleri uyarınca aile vakfı kurulabilir.

Bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi yasaktır. Böyle bir özgülenme, vakıf kurma yoluyla da yapılamaz.”

Genel vakıf hukuku prensibi aksine Kanun Koyucu, aile vakıfları açısından belirlenebilecek amaçları sınırlandırmıştır. Bir diğer ifadeyle aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri veya bunlara benzer bir amaç dışında aile vakfının kurulabilmesi mümkün değildir.

Amaç yönünden sınırlamanın yanı sıra aile vakfından yararlanacak kişiler de sınırlı olarak Kanun’da belirlenmiştir. Buna göre ancak aile bireyi olarak görülen kan ve kayın akrabaları ile evlatlık lehine aile vakfı kurulabilmektedir.

Aile vakıfları Kanun'da tanımlanmış olmakla birlikte bu vakıfların kurulması, sona ermesi, sona erme durumunda mallarının tasfiyesi gibi hususlara ilişkin düzenlemelere yer verilmemiştir. Bu sebeple Türk Medeni Kanunu'ndaki genel vakıf hükümleri, aile vakıflarının niteliğine uyduğu müddetçe uygulama bulacaktır. Söz gelimi alelade bir vakfın sona erme sebepleri ile aile vakfının sona erme sebepleri aynıdır.

Türk Medeni Kanununun 526. maddesine göre; Miras bırakan, terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabilir. Vakıf, ancak kanun hükümlerine uyulmak koşuluyla tüzel kişilik kazanır.

Ayrıca özel kanun ile de Aile Vakfı kurulabilir. Ancak Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.

Aile Vakıfları özel hukuk tüzel kişisi olup Türk Medeni Kanunu'nun 48. maddesinde belirtilen tüm hak ve yetkilere sahiptir. Vakıflar Genel Müdürlüğü denetim makamı olup vesayet makamı değildir.

Madde metninden görüleceği üzere; Bir malın ya da hakkın başkalarına geçmemek üzere bir aileye özgülenmesine ve aile bireyleri arasında aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak biçimde geçmesine ilişkin her türlü tasarruf yasaktır.

Böyle bir tasarruf, Aile Vakfı kurma yoluyla dahi yapılamaz. Kurulacak bir vakıftan yararlanan aile bireylerine düzenli gelirler ve maşlar sağlayan vakıflar kurulamaz. Hukukun arkasından dolanmak ve miras hukukuna dair kazanımlar yaratmak amacıyla vakıf tesisi uygun değildir.

ÇALIŞANLARA VE İŞÇİLERE YARDIM VAKIFLARI

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Bu tür vakıflar da Türk Medeni Kanunu ve Vakıflar Mevzuatına tabidir. Bununla birlikte 6102 sayılı kanunun 522.maddesinde konumuzla ilgisi bulunmaktadır.

Konuya ilişkin ana yasal düzenleme Medeni Kanununun 110. Maddesinde yapılmıştır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakfı Madde 110-

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdürler.

Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler.

Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır.

Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmeleri, ödenti vermiş olmalarına veya vakfı düzenleyen hükümlerin kendilerine bu hakkı tanımış bulunmasına bağlıdır.

Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakıf senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesince karara bağlanır.

Öte yandan bu vakıfların 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 522. Maddesi ile de ilişkisi bulunmaktadır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Çalışanlar ve işçiler lehine yardım akçesi MADDE 522-

(1) Esas sözleşmede şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilir.

(2) Yardım amacına özgülenen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alacaktan ibaret olacağı da öngörülebilir.

(3) Şirketin bu amaca özgülediği yedek akçeden başka, yöneticilerden, çalışanlardan ve işçilerden aidat alınmışsa, iş ilişkisinin sonunda, vakıf senedine göre yapılan ayırmadan yararlanamadıkları takdirde çalışanlara ve işçilere hiç değilse ödedikleri tutarlar ödeme tarihinden itibaren kanuni faiziyle birlikte geri verilir.

Günümüz ortaklıklar hukukunun en önemli özelliklerinden biri işçilerin güvenliklerinin sağlanmasıdır. Güvenliği sağlayıcı tedbirler çok yanı sıra olarak düşünülmekte, bir taraftan işçilerin kâra ve yönetime katılmaları için çeşitli sistemler geliştirilirken diğer taraftan da merkezi sosyal sigortalar yanında özel yardım örgütlerinin kurulması olanaklarının yaratılması yönüne gidilmektedir.

Kârdan ayrılan belirli bir kısım, işçilerin sosyal güvenliklerini korumak amacıyla kurulan bir örgüt tarafından işletilebilir. Nitekim, TTK mad. 522, ortaklığın çalışanlar ve işçileri için, yardım sandıkları ve benzeri yardım örgütleri kurulması amacıyla yedek akçe ayrılacağına esas sözleşmede öngörülebileceğini belirtmektedir

Medeni Kanun ve Türk Ticaret Kanununun yukarıda zikredilen hükümlerinden hareketle kurulacak olan “**ÇALIŞANLARA VE İŞÇİLERE YARDIM VAKIFLARI**” ile ilgili olarak uygulamada aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

1. Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdürler.
2. Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler.
3. Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır.
4. Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmelerinin koşulu ödenti vermiş olmalarına veya vakfı düzenleyen hükümlerin kendilerine bu hakkı tanımış olmasına bağlıdır.
5. Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakıf senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesi tarafından karara bağlanır

VAKIF YÖNETİCİLERİ GÖREVDEN ALINABİLİRİMİ?

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

İş bu makalemizde vakıf yöneticilerinin Vakıflar Genel Müdürlüğünce hangi koşullarda görevlerinden alınacağına ilişkin mevzuat hükümlerini araştırmış bulunuyoruz.

Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.

I-MEDENİ KANUN

Türk Medeni kanunu 109.madde düzenlemesi ile vakıflara örgütlenme şekli bakımından çok önemli bir alan açmış durumdadır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Vakfın örgütü

Genel olarak Madde 109-

Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir.

II-VAKIFLAR KANUNU

Vakıflar Kanununun 6.cı maddesinin son fıkrasına göre; Vakıfların yönetim organı vakıf senedine göre oluşturulur ve bu vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye’de yerleşik bulunması gerekir. Yeni Vakıflara ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü web sitesinde bulunan örnek vakıf senedine göre ülkemizdeki yeni vakıfların yönetim yapısında aşağıdaki organlar bulunmaktadır.

- 1) Mütevelli Heyet
- 2) Yönetim Kurulu
- 3) Denetim Kurulu

Vakıf senetlerinde mütevelliler heyetinin vakfın en yüksek karar ve icra organı olarak belirlendiği durumda müteveli heyeti yönetim organı olur.

İş bu makalemizde vakıf yöneticilerinin Vakıflar Genel Müdürlüğünce hangi koşullarda görevlerinden alınacağına ilişkin mevzuat hükümlerini araştırmış bulunuyoruz.

Vakıflar kanununun 10.maddesinde **“Vakıf yöneticileri mahkeme kararı olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılmazlar”** hükmü bulunmaktadır.

Bununla birlikte; Vakıflar Kanunu 10 Madde Uyarınca Aşağıdaki durumlarda vakıf yöneticileri, Vakıflar Meclisinin vereceği karara dayalı olarak denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi tarafından görevlerinden alınabilir.

1. Vakfın amacına ve yürürlükte mevzuata uymayan,
2. Vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan,
3. Vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan,
4. Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan,
5. Denetim Makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden,
6. Medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil eden vakıf yöneticileri

Telifisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek hallerde dava sonuçlanıncaya kadar, Meclis kararı üzerine denetim makamı (Vakıflar Genel Müdürlüğü) tarafından vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyumca yönetilmesi ihtiyati tedbir olarak mahkemeden talep edilir.

Görevinden alınan vakıf yöneticileri meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar.

Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan veya medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan vakıf yöneticileri bu nedenlerle görevlerinden alınmışsa ve onlar aynı zamanda başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar.

Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar

III-DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN

5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanununun 2. maddesinde belirtilen ilkelere aykırı hareket eden vakıf yöneticileri hakkında da görevden alma işlemi uygulanır.

5072 sayılı kanununun 2.ci maddesi aynen aşağıdaki gibidir.

Temel ilkeler Madde 2-

a) Dernek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müstemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz.

b) Dernek ve vakıflar kamu kurum ve kuruluşlarının sundukları hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz.

c) Kamu hizmetlerinde kullanılan araç, gereç, evrak, form ve benzeri malzemenin, bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflardan temin edilmesi istenemez.

d) Kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak dernek ve vakıf organlarında görev alamaz.

e) Dernek ve vakıf organlarında görev alan kamu görevlileri, bu görevleri nedeniyle ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık alamaz.

f) Dernek ve vakıfların yardım toplama ve bağış kabul hizmetlerinde kamu görevlileri çalıştırılmaz.

g) Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılamaz.

h) Kamu kurum ve kuruluşları, personel maaş ve ücretlerinden, kaynağında kesinti yaparak bu Kanun kapsamındaki dernek ve vakıflara aktarma yapamaz.

ı) İhaleyi yapan kurum ve kuruluş bünyesinde bulunan veya bu kurum ve kuruluşlarla ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıf ve dernekler ile bunların sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketler, bu kurum ve kuruluşların 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre yapacakları ihalelere katılamazlar.

Anılan kanunun 2. Maddesindeki yasaklara uymayanlar aynı kanunun 3. Maddesi uyarınca cezalandırılırlar.

Madde Metni aynen aşağıdaki gibidir.

Cezalar Madde 3-

2. nci maddede belirtilen ilkelere aykırı hareket eden kamu görevlileri ile dernek ve vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca dernek ve vakıf yöneticileri hakkında görevden alma işlemi uygulanır.

Hizmetin verilebilmesi için dernek veya vakfa bağış yapılması ya da kullanılacak malzemenin dernek veya vakıftan temin edilmesinin zorunlu kılınması nedeniyle, kamu hizmeti engellenmiş veya geciktirilmiş ise ceza yarı nispetinde artırılarak tatbik edilir.

Dernek tüzüğü veya vakıf senedi bu Kanuna aykırı olan veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen dernek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan dernek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Bu dernek ve vakıfların yöneticileri hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanır.

VAKFIN KAPATILMASI VEYA GEÇİCİ OLARAK FAALİYETTEN ALIKONULMASI

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Bu makalemizde Vakıflar kanunu ile medeni kanun hükümlerine göre kurulmuş olan vakıfların kamu tarafından resen faaliyetlerinin geçici olarak durdurulmasına veya kapatılmasına ilişkin mevzuat hükümleri hakkında bilgi vermeye çalışacağız.

Konuya ilişkin temel düzenleme Türk Medeni Kanunu 115. Maddesinde yapılmıştır.

Buna göre; İçişleri Bakanlığı, Anayasada öngörülen hâllerde ve belirlenen usullere uygun olarak, denetim makamının da görüşünü almak suretiyle mahkemece bir karar verilinceye kadar vakfı geçici olarak faaliyetten alıkoyabilir ve derhâl mahkemeye başvurur. Hâkim başvuruyu gecikmeksizin karara bağlar.

Medeni kanun 116. Maddesinde ise vakfın sona ermesine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Vakfın sona ermesi Madde 116-

Amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir.

Yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır.

Vakıflar yönetmeliğinin 20.ci maddesi VAKFIN DAĞITILMASI başlıklı olup madde hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

Vakfın dağıtılması

MADDE 20 – (1) Vakfın amacı, Türk Medeni Kanununun 101 inci maddesinin son fıkrası hükmüne girdiği takdirde Genel Müdürlükçe vakfın dağıtılması için yetkili asliye hukuk mahkemesine başvurulur.

Vakıflar yönetmeliği 19. Maddesinde de vakfın kapatılmasına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Buna göre; Amacının gerçekleşmesi imkânsız hale gelen ve değiştirilmesinde de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer. Vakfın yönetim organı veya Genel Müdürlük vakfın amacının gerçekleşmesinin imkânsız hale geldiği kanısına varırsa dilekçe ile mahkemeye başvurarak durumun mahkeme siciline tescilini ister.

Mahkeme, gereğine göre Genel Müdürlüğün veya vakfın yönetim organının yazılı düşüncesini alarak vakfın dağılması ve tasfiye kurulu oluşumu istemini karara bağlar ve mahkeme dağılma kararını sicile tescil eder.

Sona eren vakfın kişiliği, ehliyeti tasfiye amacıyla sınırlı olmak üzere tasfiye sırasında da devam eder. Sona eren vakıfların malvarlığına ilişkin vakıflar yönetmeliği 21. Maddesinde düzenleme bulunmaktadır.

Buna göre; Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar, vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Genel Müdürlüğün ve devredilecek vakfın görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar ise Genel Müdürlüğe devredilir.

VAKIF YÖNETİCİLERİNİN HUKUKİ VE CEZAI SORUMLULUKLARI NELERDİR?

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Bu makalemizde vakıf yöneticilerinin hukuki ve cezai sorumlulukları konusunda Vakıflar Kanunu, Medeni Kanun ve Ceza Kanunu ve 5072 sayılı kanundaki hukuki düzenlemeleri sizler için araştırdık.

1-MEDENİ KANUN

Medeni kanunun 101. Maddesine göre; Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.

2-VAKIFLAR KANUNUNDAKİ DÜZENLEMELER

5737 sayılı Vakıflar Kanununun 10. Maddesinde Vakıf yöneticilerinin sorumlulukları ve görevden alınmasına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Vakıf yöneticilerinin sorumlulukları ve görevden alınması

MADDE 10 – Vakıf yöneticileri; vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadır.

Birinci fıkrada belirtilen zorunluluğa uymayanlar ile;

- a) Vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan,*
- b) Vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan,*
- c) Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan,*

d) Denetim Makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden,

e) Medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan,

Vakıf yöneticileri, Meclisin vereceği karara dayalı olarak Denetim Makamının başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesince görevlerinden alınabilir. Telafisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek hallerde dava sonuçlanıncaya kadar, Meclis kararı üzerine Denetim Makamınca, vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyımca yönetilmesi ihtiyati tedbir olarak mahkemeden talep edilir.

Görevinden alınan vakıf yöneticileri Meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar. Ayrıca ikinci fıkranın (c) ve (e) bentlerinde belirtilen nedenlerle görevinden alınan vakıf yöneticileri başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar.

Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar.

Vakıf yöneticileri mahkeme kararı olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılamazlar.

Vakıflar kanununun 11. Maddesinde ise Vakıf Yöneticilerine Kesilecek Olan İdari Para cezalarına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

İdarî para cezası

MADDE 11 – Genel Müdürlükçe yapılan tebligata rağmen, bu Kanun uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye veya vakıf senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Genel Müdürlükçe her bir eylem için beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. İdarî para cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir.

İdari para cezalarının ilgili yönetici gerçek kişiye ait olduğuna ve Vakıf bütçesinden ödenemeyeceği dikkate alınmalıdır.

2- TÜRK CEZA KANUNU

Türk Ceza Kanunu 53/1-d maddesi uyarınca; Kişiler, kasten işlemiş oldukları suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak;

“... d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan, yoksun bırakılır”

3-5072 SAYILI DERNEK VE VAKIFLARIN KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLERİNE DAİR KANUN

5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanununun 2. maddesinde belirtilen ilkelere aykırı hareket eden vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (5072 sayılı Kanun m.3)

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Cezalar Madde 3- 2 nci maddede belirtilen ilkelere aykırı hareket eden kamu görevlileri ile dernek ve vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile

cezalandırılır. Ayrıca dernek ve vakıf yöneticileri hakkında görevden alma işlemi uygulanır. Hizmetin verilebilmesi için dernek veya vakfa bağış yapılması ya da kullanılacak malzemenin dernek veya vakıftan temin edilmesinin zorunlu kılınması nedeniyle, kamu hizmeti engellenmiş veya geciktirilmiş ise ceza yarı nispetinde artırılarak tatbik edilir. Dernek tüzüğü veya vakıf senedi bu Kanuna aykırı olan veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen dernek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan dernek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Bu dernek ve vakıfların yöneticileri hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanır.

4-3628 SAYILI MAL BİLDİRİMİNDE BULUNULMASI, RÜŞVET VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KANUNU

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (ve Yönetmeliği) kapsamında vakıfların yönetim organlarında görev alanların mal bildiriminde bulunmaları da gerekli olup aksi durum yasal yaptırıma tabidir. Kanununun 10.maddesi hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

Madde 10 – 6 ncı maddede belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayana bildirimlerin verileceği mercilerce ihtarda bulunulur. İhtarın kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde mazeretsiz olarak bildirimde bulunmayana üç aya kadar hapis cezası verilir. Soruşturma ile ilgili olarak verilen süre zarfında mal bildiriminde bulunmayana üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir

Uygulamada vakıf yöneticilerinin zaman zaman hizmet nedeni ile güveni kötüye kullanma, hırsızlık, resmî belgede sahtecilik, zimmet, nitelikli dolandırıcılık, muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlemek gibi suçlara muhatap olmasına rastlanmaktadır. Konusu suç teşkil eden eylemlerin, vakıf yöneticilerini de kapsamında tuttuğu dikkate alınmalıdır.

VAKIFLARDA BAĞIMSIZ DENETİM

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Zorunlu Bağımsız denetimin kapsamı Türk Ticaret Kanununun 397 Maddesinde belirtilmiştir.

397. madde de denetime tabi olan anonim şirketlerin ve şirketler topluluğunun finansal tabloları denetçi tarafından, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunca yayımlanan uluslararası denetim standartlarıyla uyumlu Türkiye Denetim Standartlarına göre denetlenir denilmektedir.

TTK 397. Madde hükmünden görüleceği üzere zorunlu bağımsız denetime tabi olacak kurumlar arasında VAKIF kelimesi geçmemektedir.

Bu madde kapsamında Denetime Tabi olacak şirketlerin de Cumhurbaşkanlığınca belirleneceği ifade edilmiştir. (Madde 397/4)

Bakanlar Kurulu bu yetkisini değişik tarihlerde kullanmıştır.

Keza son olarak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile birlikte zorunlu bağımsız denetim kriterleri belirleme yetkisi Cumhurbaşkanlığınca kullanılmıştır.

Bu kararlara göre; Vakıflar Tüzel kişilik olarak bağımsız denetim kapsamında bulunmamaktadır.

Keza vakıf iktisadi işletmeleri de karar kapsamına alınmamıştır. Bakanlar Kurulunun 26.03.2018 tarih ve 2018/11597 sayılı kararı ile Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Kararda Vakıf İktisadi İşletmeleri bağımsız denetim kapsamına alınmamıştır.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun internet sitesinde konu hakkında sorulan bir soruya verdiği cevapta; “Bağımsız denetime tabi olma kriterlerini karşılaması nedeniyle yalnızca ilgili

sermaye şirketi iştiraklerinizin bağımsız denetim yaptırması gerekli olup, vakıflar Bağımsız Denetime Tabi Olacak şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında değildir. İlgili mevzuatınız bağımsız denetim öngörebilir.” denilmektedir.

Bununla birlikte VAKIFLAR tarafından kurulmuş olan sermaye şirketlerinden Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiş olan eşik değerleri aşanlar zorunlu bağımsız denetime tabi bulunmaktadır.

Bakanlar Kurulunun 26.03.2018 tarih ve 2018/11597 sayılı kararı ile Bağımsız Denetime Tabi şirketlerin Belirlenmesine Dair Karara ekli II sayılı listede Vakıf İştirakleri ile ilgili eşik değerler yayımlanmıştır.

Buna göre aşağıdaki eşik değerleri aşan vakıf iştirakleri **ZORUNLU BAğIMSIZ DENETİME TABİDİR.**

Sermayesinin en az %25'i kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, sendikalara, derneklere, vakıflara, kooperatiflere ve bunların üst kuruluşlarına doğrudan veya dolaylı olarak ait olan şirketler için eşik değerler:

- i) Aktif toplamı 30 milyon Türk lirası.
- ii) Yıllık net satış hasılatı 40 milyon Türk lirası.
- iii) Çalışan sayısı 125 kişi.

Daha sonra yukardaki karar Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi sonrasında 30.12.2022 tarih ve 6434 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile değiştirilmiş olup yeni eşik değerler aşağıdaki gibidir.

Sermayesinin en az %25'i kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, sendikalara, derneklere, vakıflara, kooperatiflere ve bunların üst kuruluşlarına doğrudan veya dolaylı olarak ait olan şirketler için eşik değerler:

- i) Aktif toplamı 60 milyon Türk lirası.
- ii) Yıllık net satış hasılatı 80 milyon Türk lirası.
- iii) Çalışan sayısı 100 kişi.

Öte yandan; Vakıflar 2008 yılına dek Vakıflar Genel Müdürlüğünün yanı sıra duruma göre SMMM, YMM ve bağımsız denetim kuruluşlarının denetimine tabi idi.

2008 yılından itibaren 5737 sayılı Vakıflar Kanununun yürürlüğe girmesiyle zorunlu iç denetim uygulamasına geçilerek, İÇ DENETİMİN varsa vakfın denetim organına aksi halde bağımsız denetim kuruluşuna yaptırılması zorunluluğu getirilmiştir.(Vakıflar Kanunu madde 43)

Keza vakıflar kanununun iç denetimle ilgili düzenlemelerin yapıldığı bölümdeki 45.ci maddesi de Bağımsız denetim Kuruluşundan Hizmet Alınması başlıklı olup; **“Denetimi yapacak bağımsız denetim kuruluşu denetlenen vakfın yetkili karar organlarınca seçilir”** hükmü bulunmaktadır

VAKIFLARA ÜYELİK MÜMKÜN MÜDÜR?

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Ülkemizde vakıflarla ilgili temel düzenleme Türk Medeni Kanununda yapılmıştır.

Medeni Kanununun 101. Maddesinin 3.fıkrasında yapılan düzenlemede göre” VAKIFLARDA ÜYELİK OLMAZ” hükmü vardı.

Ancak bu düzenleme Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesi ve Gaziantep 1.Asliye Hukuk Mahkemesi’nde açılan davalar ile iptal edilmek istenilmiştir.

Anılan mahkemeler davalar haklı görüp davayı Medeni Kanununun 101. Maddesinin3. Fıkrasındaki hükmün iptali için ANAYASA MAHKEMESİNE taşımışlardır.

Anayasa Mahkemesinin 28 Haziran 2008 tarih ve 26920 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2008/92 sayılı kararı ile 101’de yer alan “**vakıflarda üyelik olmaz” hükmünü iptal etmiştir.**

Bu kararla birlikte vakıflarda üyelik ve üyelik hak ve yükümlülükleri ile ilgili Vakıf Senedinde hüküm bulunması mümkün hâle gelmiştir.

Her ne kadar Anayasa Mahkemesi ilgili hükmü iptal etmiş olsa da, esasen vakıflarda üyelik, vakfın hukuki yapısına uygun değildir. Vakıflarda üyelik söz konusu olabilmekteyse de bunun dernek oluşumundaki ile eşdeğer bir üyelik olarak ele alınması kurumun doğası ile bağdaşmayacaktır.

Bununla birlikte; Vakıf senedinde üyeliğe kabul ve üyelikten çıkartılma ile ilgili hüküm getirilmesinde fayda vardır. Vakıf senedinde hüküm olmaması durumunda vakfa üye alınması mümkün olmayacaktır.

Anayasa Mahkemesinin kararını aşağıda bilgilerinize arz ediyorum.

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2005/14

Karar Sayısı : 2008/92

Karar Günü : 17/4/2008

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN MAHKEMELER:

1 - Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesi (E.2005/14)

2 - Gaziantep 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (E.2005/49)

İTİRAZLARIN KONUSU : 22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 101. maddesinin üçüncü fıkrasının, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13. ve 33. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

Bakılmakta olan davalarda, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu savını ciddi bulan Mahkemeler, iptali için başvurmuşlardır.

II - İTİRAZLARIN GEREKÇELERİ

Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin başvuru kararında özetle, davacının Türk İdareciler Vakfına üye olmak için yaptığı başvurunun reddine ilişkin Genel Kurul Kararı'nın Mahkemelerince iptal edildiği, ancak Yargıtay'ca, 4721 sayılı Yasa'nın 101. maddesinin "Vakıflarda üyelik olmaz" biçimindeki üçüncü fıkrası uyarınca anılan kararın bozulduğu, bozma kararına uyularak yapılan yargılama sırasında davacının bu fıkranın Anayasa'ya aykırılığı yönündeki iddiasının ciddi görüldüğü, Ülkemizde yeni vakıfların 1967 tarihli 903 sayılı Kanun'a göre kurulmaya başlandığı, bu vakıfların hemen tamamında vakıf üyeliği bulunduğu, bu şekilde kurulmuş olan vakıfların varlığını

sürdürmesinin, yeni üye kayıtlarının yapılmasına bağlı olduğu, Anayasa'nın 33. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurma, bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu ve son fıkrasında, bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirtilmiştir, ancak 1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 101. maddesinin üçüncü fıkrasının, vakıflara üyelik hakkını kullanılamaz hale getirdiği, vakıf ve dernekler arasında üyelik yönünden varolan eşitliği ortadan kaldırdığı, tek başına vakıf kurma imkanı olmayan, fakat bir vakfa üye olarak topluma ve kamuya maddi yardımda bulunmak veya ismini üye olacağı vakıf içerisinde yaşatmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin bu anayasal hakkını kullanmalarını engellediği, vakıf kurucularının da vakıflarına üye alma istek ve iradelerinin önüne kanunen engel konulduğu, hayatiyetleri yeni üyelerin varlığına bağlı vakıflarda üyeliğin kaldırılmasının, o vakfın tasfiyesi sonucunu doğuracağı, bu durumun, vakıfların hükmi şahsiyetlerinin devamlılığı ilkesiyle bağdaşır bir tarafının bulunmadığı, vakıflarda üye kaydının, vakıf kültürü ve vakıf medeniyetinin daha da güçlü ve kalıcı olmasını sağlayacağı ve vakıfların her geçen gün daha çok önem kazanan gönüllü kuruluşlar arasında yerini almasına yardımcı olacağı, ayrıca anılan fıkranın, 4721 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 1.1.2002 tarihinden önce kurulmuş olan vakıflarla, bu tarihten sonra kurulmuş ve kurulacak olan vakıflar arasında imkan ve işleyiş itibarıyla farklılığa sebep olacağı, fıkranın gerekçesinin de vakıflardaki üyeliğin kaldırılmasına mesnet olmayacağı, vakıflara üye olmanın vakıfların işlevini ve anlamını değiştirmeyeceği, belirtilen nedenlerle kuralın, Anayasa'nın

2., 5., 10., 13. ve 33. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği ileri sür÷lmüştür.

Gaziantep 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin başvuru kararında özetle, davacı Vakfın, vakıf senedinde yapılan tadilatın tescili istemiyle dava açtığı, Mahkemelerince, vakıf senedinin eski ve yeni metinleri Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne gönderilerek bu tadilatın tesciline engel bir durum olup olmadığının sorulduğu, Genel Müdürlüğün, yeni üye alımını içeren kısmın 4721 sayılı Yasa'nın 101. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca metinden çıkarılması gerektiğini belirttiği, yargılama sırasında davacının anılan fıkranın Anayasa'ya aykırılığı yolundaki iddiasının ciddi gör÷ldüğü, Anayasa'nın 33. maddesinde, herkesin, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğunun, hiç kimsenin bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamayacağı ve maddenin son fıkrasında da, bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirtildiği, böylece Anayasa'nın 33. maddesinde, derneklerle ilgili yapılan düzenlemenin, vakıflar hakkında da uygulanacak Anayasa hükmü haline geldiği, Anayasa'nın 11. maddesinde de "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." hükmünün yer aldığı, vakıf ve derneklerin 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 2. kısmındaki 47. maddeden itibaren yapılan düzenleme ile tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar olduğu, aynı Kanun'un 47., 56. ve 101. maddelerindeki tariflerde de, belli bir amaca göre örgütlenmiş ve özgülenmiş kişi ve mal toplulukları olan dernek ve vakıfların, kamu menfaatine çalışan, kâr amacı olmayan tüzel kişiler olduğunun açıkça vurgulandığı, yine aynı Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen "sürekli amaç ..."ın devam edebilmesi için vakıf kuruluşuna da üye olunmasının kuruluşun devamı için zorunluluk arzettiği, bu

nedenlerle “Vakıflarda üyelik olmaz” biçimindeki kuralın Anayasa’nın 33. maddesine aykırı olduğu ve iptali gerektiği ileri sürülmüştür.

III - YASA METİNLERİ

A - İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’nun, iptali istenen üçüncü fıkrayı da içeren 101. maddesi şöyledir:

“Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır.

Bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar vakfedilebilir.

Vakıflarda üyelik olmaz.

Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz.”

B - Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararlarında Anayasa’nın 2., 5., 10., 13. ve 33. maddelerine dayanılmıştır.

IV - İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 8. maddesi uyarınca yapılan ilk inceleme toplantılarında, dosyalarda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V - BİRLEŞTİRME KARARI

22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 101. maddesinin üçüncü fıkrasının iptali istemiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin 2005/49 Esas sayılı davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2005/14 Esas sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, birleştirilen davanın esasının kapatılmasına, esas incelemenin 2005/14 Esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 23.5.2005 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A - İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Yasa'nın 101 ve devamındaki maddelerde vakıflarla ilgili düzenlemelere, 56 ve devamındaki maddelerde de derneklerle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

Yasa'nın 101. maddesinde, vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları olarak tanımlanmış, bir malvarlığının bütünü veya gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan hakların vakfedilebileceği, vakıflarda üyelik olmayacağı ve Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa'nın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, milli birliğe ve milli menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamayacağı belirtilmiştir. Devamındaki maddelerde de, vakfın kuruluş şekli, vakıf

senedi, mirasçı ve alacaklıların dava hakları, vakfın örgütü, denetimi, yönetimin, amacın ve malların değiştirilmesi, yıllık rapor, faaliyetten geçici alıkoyma, vakfın sona ermesi ve diğer hükümler düzenlenmiştir.

Yasa'nın 56. maddesinde ise, dernekler, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları olarak tanımlanmış ve devamındaki maddelerde de, dernek kurma hakkı, tüzel kişiliğin kazanılması, dernek üyeliği ve bunun kazanılması, koşulları ve sona ermesi, üyelerin hakları ve yükümlülükleri, dernek organları, bu organların niteliği, oluşumu, görev ve yetkileri, çalışma usulleri, derneklerin sona ermesi, derneklerin faaliyetleri, örgütlenmesi gibi konularla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda yer alan düzenlemeler, bu Kanun hükümlerine göre kurulmuş ve kurulacak olan vakıflar ile 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi hükümlerine göre kurulmuş olan vakıfları kapsamaktadır.

İtiraz konusu kural, 4721 sayılı Yasa'nın 101. maddesinin "*Vakıflarda üyelik olmaz*" biçimindeki üçüncü fıkrasıdır. Kuralın gerekçesinde, "*Üçüncü fıkrada, vakıflarda üyeliğin söz konusu olamayacağı esası getirilmiştir. Ülkemizde belirli dönemlerde söz konusu olabilen dernekleşme yerine vakıf kurma eğilimleri, böylece yeterli mal ve hakların belirli bir amaca özgülenmesinin aranması ve derneklerden farklı olarak vakıflarda üyelik olamayacağının öngörülmesi ile sınırlandırılmış olacak ve bu suretle dernek benzeri vakıflar kurulması değil, gerçek anlamda tarihi gelişimine ve işlevine uygun şekilde vakıf kurulması yolu, yasal güvence altına alınmış olmaktadır.*" denilmiştir.

4721 sayılı Yasa'dan önce yürürlükte olan 743 sayılı Yasa'da, vakıflarda üyeliği engelleyecek nitelikte bir hüküm bulunmadığı halde, 1.1.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Yasa'nın 101. maddesinin itiraz konusu üçüncü fıkrası ile vakıflarda üyelik olmayacağı öngörülmüştür.

B - İtiraz Konusu Kuralın Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Başvuru kararlarında, Anayasa'nın 33. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma, derneğe üye olma ya da üyelikten çıkma hakkına sahip olduğunun ve maddenin son fıkrasında da, bu maddede yer alan düzenlemelerin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirtildiği, Anayasa'nın 33. maddesi ile tanınan vakıflara üye olma hakkının itiraz konusu kural ile kullanılamaz hale geldiği, böylece dernekler ve vakıflar arasındaki eşitliğin ortadan kaldırıldığı, tek başına vakıf kurma imkanı olmayan ancak bir vakfa üye olarak topluma ve kamuya maddi yardımda bulunmak veya ismini üye olacağı vakıf içinde yaşatmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerin bu anayasal hakkı kullanmalarının engellendiği, hayatîyetleri yeni üyelerin varlığına bağlı olan vakıflarda üyeliğin kaldırılmasının bu vakıfların tasfiyesi sonucunu doğuracağı, bu durumun ise tüzel kişiliğin devamlılığı ilkesi ile bağdaşmadığı, vakıflarda üyeliğin olması ile vakıf kültürü ve vakıf medeniyetinin daha güçlü ve kalıcı olmasının sağlanacağı, ayrıca itiraz konusu kuralın, 1.1.2002 tarihinden önce kurulan vakıflarla bu tarihten sonra kurulan ve kurulacak olan vakıflar arasında imkan ve işleyiş farklılığı doğuracağı, kuralın gerekçesinin de vakıflarda üyeliğin olmaması için dayanak olamayacağı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 13. ve 33. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralda, vakıflarda üyelik olmayacağı belirtilmek suretiyle, gerçek ve tüzel kişilerin vakıflara üye olmaları engellenmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 13. maddesinde, *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz”* denilmiştir.

Anayasa'nın *“Dernek kurma hürriyeti”* başlığını taşıyan 33. maddesinde de,

“Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Birinci fıkraya hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.” denilmiştir.

Anayasa'nın 33. maddesinde, herkese, önceden izin almaksızın dernek kurma, derneklere üye olma ya da üyelikten çıkma özgürlüğü tanınmıştır. Maddede vakıflara üyelik konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemiş ancak son fıkrada, bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirtilmiştir. Derneklerin ve vakıfların kuruluşları, amaçları, işlevleri, işleyişleri ve yönetimleri aynı değil ise de, Anayasa'nın 33. maddesinin birinci ve son fıkraları birlikte değerlendirildiğinde, herkesin, vakıflara üye olma özgürlüğüne sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği öngörüldüğünden, vakıflara üye olma özgürlüğünü ortadan kaldıran itiraz konusu kural Anayasa'ya aykırılık oluşturmaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2., 13. ve 33. maddelerine aykırıdır; iptali gerekir.

Kural iptal edilmiş olduğundan ayrıca Anayasa'nın 5. ve 10. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VII - SONUÇ

22.11.2001 günlü, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 101. maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, 17.4.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VAKIFLARDA İKTİSADİ İŞLETME KURMA

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Vakıflar kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek için kurucularca tahsis edilen kaynaklar dışında yeni kaynak ihtiyacı duyabilirler. Ayrıca kuruluş amaçlarından bir kısmının gerçekleştirilmesi ekonomik ve sosyal alanda faaliyet göstermelerini gerektirir.

Bu amaçlar çerçevesinde işletmeler kurulur. Dernek ve vakıfların kendileri mükellef olmasalar da bunlara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisi mükellefi olmaları gerekmektedir.

Bu makalemizde Vakıfların İktisadi işletme kurmasına ilişkin mevzuat hükümleri ile bu işletmelerin kuruluş süreçleri ve kuruluş için istenilen belgeler ve Ticaret Siciline kayıt işlemleri hakkında yaptığımız araştırmaları paylaşacağız.

I- VAKIFLAR KANUNU

Vakıflar kanununun 26.cı maddesi gereği Vakıflar; amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler.Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

İktisadî işletme ve şirket kurulması

MADDE 26 – *Vakıflar; amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Genel Müdürlüğe bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler. Şirketler dahil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez. Kurucuların çoğunluğu yabancı uyruklu olan vakıfların kurduğu yahut paylarının yarısından fazlasına bu nevi vakıfların sahip olduğu şirketlerin mal edinmeleri hakkında aynı vakıfların mal edinmelerini düzenleyen hükümler uygulanır.*

Genel Müdürlük; Cumhurbaşkanı kararıyla Genel Müdürlük ve mazbut vakıfların gelirleri ve akar malları ile iktisadî işletme veya şirket kurmaya yetkilidir. Şirket hisseleri ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesi, paraya çevrilmesi, değerlendirilmesi ve bunlara bağlı her türlü hakkın kullanılması ile ortaklık paylarına bağlı hakların kullanılması Genel Müdürlük tarafından yürütülür

Madde metninden açıkça görüleceği üzere; Şirketler dahil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez

II- TÜRK TİCARET KANUNU

Türk Ticaret Kanununun 11. Maddesinde TİCARİ İŞLETME ile ilgili hükümler bulunmaktadır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Ticari işletme

Bütünlük ilkesi MADDE 11-

(1) Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir.

(2) Ticari işletme ile esnaf işletmesi arasındaki sınır, Cumhurbaşkanı kararıyla belirlenir.

*(3) Ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme **değerini**, **kiracılık hakkını**, ticaret unvanı ile diğer fikrî mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını içerdiği kabul olunur. Bu devir*

sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün hâlinde konu alan diğer sözleşmeler yazılı olarak yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan edilir.

Bununla birlikte Türk Ticaret kanununun 16.cı maddesinde de TACİR SAYILMA ile ilgili hükümler bulunmaktadır.

Madde metni aşağıdaki gibidir.

Tüzel kişiler MADDE 16-

(1) Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler ve kendi kuruluş kanunları gereğince özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek üzere Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar da tacir sayılırlar

(2) Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişileri ile kamu yararına çalışan dernekler ve gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar, bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar.

TTK 44/1. Maddesinde ise vakıfların iktisadi işletmelerinde kullanacakları unvan konusunda aşağıdaki şekilde düzenleme yapılmıştır.

“Ticari işletmeye sahip olan dernek, vakıf ve diğer tüzel kişilerin ticaret unvanları, adlarıdır.”

III-KURUMLAR VERGİSİ KANUNU

5520 sayılı Kurumlar Vergisi kanununun 2. Maddesinde kurumlar vergisinin mükellefleri sayılmıştır.

Kurumlar vergisi kanunu uyarınca VAKIF TÜZEL KİŞİLİĞİ vergi mükellefi değildir

Bununla birlikte kanunun 2. Maddesinin 5.cı bendinde vakıfların iktisadi işletmelerinin kurumlar vergisi mükellefi oldukları hüküm altına alınmıştır.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

(5) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.

IV- İKTİSADİ İŞLETMENİN ÖZELLİKLERİ

Gelir idaresi web sitesinde yayınlanmış olan derneklere ait iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi ile ilgili rehberde detaylı olarak yer aldığı üzere iktisadi işletmenin tanımı ve temel özellikleri aşağıdaki gibidir

Ticari işletme, esnaf faaliyeti için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan, devamlı ve bağımsız şekilde icra edilen faaliyetlerin yürütüldüğü işletmelerdir.

İşletmelerin belirgin özellikleri bağlılık, devamlılık ve faaliyetin ticari, sınai veya zirai bir mahiyet arz etmesidir. Diğer bir anlatımla iktisadi işletmenin unsurları, ticari faaliyetin de temel özelliklerinden olan, bir organizasyona bağlı olarak piyasa ekonomisi içerisinde bedel karşılığı mal alım-satımı, imalatı ya da hizmet ifaları gibi faaliyetlerdir.

Buna göre derneklere ait iktisadi işletmenin temel özellikleri aşağıdaki gibidir.

1- Dernek veya vakfa ait veya bağlı olması (ait olma, sermaye bakımından; bağlı olma ise idari bakımdan bağlılığı ifade eder)

2- Sermaye şirketi veya kooperatif şeklinde kurulmamış olması,

3- Faaliyetin ticari, sınai veya zirai bir mahiyet arz etmesidir.

4- Ticari zirai veya zirai faaliyetin devamlı olması

Vakıfların eğitim ve sağlık gibi bir takım hizmetleri bir bedel karşılığı olmaksızın yerine getirmeleri halinde, bu faaliyetler dernek veya vakfa bağlı iktisadi işletme olarak nitelendirilmeyecektir ve vergileme söz konusu olmayacaktır.

Ancak, sözü edilen hizmetlerin yerine getirilmesi için yapılan masrafların hizmet verilenlerden tahsil edilmesi veya bu kişilerden veya ailelerinden bağış adı altında bir bedel alınması durumunda, bu faaliyetler, derneğe ait iktisadi işletme olarak kabul edilecek ve kurumlar vergisine tabi olacaktır.

İktisadi işletmelerin temel özellikleri aşağıdaki gibidir.

1- Devamlılık Unsuru:

Bir hesap dönemi içinde aynı veya ayrı faaliyet alanlarında ticari mahiyet arz eden işlemlerin birden fazla yapılmasıdır. Aynı hesap döneminde tek işlem nedeniyle ticari faaliyetin devamlılık unsurunun oluştuğunu kabul etmek mümkün olmamakla birlikte, faaliyetin organizasyon gerektirmesi veya amacının ticari olması durumunda devamlılık unsurunun varlığı kabul edilir.

Ticari organizasyon, sermaye tahsisi, iş yeri açılması, personel istihdamı, ticaret siciline kaydolmak gibi unsur ve şartlardan tümü veya bir kısmı yerine getirilmek suretiyle belirli şekilde kurulmuş olacaktır.

Bu takdirde bu organizasyon içinde bir takvim yılında veya iki veya üç yılda tek bir işlem yapılmış olsa dahi ticari faaliyetin varlığı kabul edilecektir.

2- Bağlılık Unsuru:

Derneğe ait veya bağlı olması (ait olma, sermaye bakımından; bağlı olma ise idari bakımdan bağlılığı ifade eder)

3- Faaliyetin Ticari, Sınai ve Zirai Nitelik Arz Etmesi Unsuru:

İktisadi işletmenin tanımı içinde yer alan ve devamlı olarak yapılan ticari, sınai veya zirai faaliyetten söz edebilmek için bu işletmenin tedavül ekonomisine katılması, başka bir ifadeyle işletmede üretilen veya alınan malların veya verilen hizmetin bir bedel karşılığı satılmış olması gerekir.

4- Ekonomik Faaliyetin Ticari Organizasyonu Gerektirmesi

Ekonomik faaliyetin ticari organizasyonu gerektirmesi ve yılda birden fazla tekrar ettirilmesi veya her yıl bir defa olmakla beraber müteakip yıllarda ya da birkaç yıl arayla yapılmasına karşılık periyodik olarak tekrar etmesi durumunda da bu faaliyetin devamlı olduğunun kabulü gerekmektedir.

V-İKTİSADİ İŞLETMELERİN YASAL YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Vakıflara bağlı iktisadi işletmeler diğer işletmeler gibi mükellefiyet tesis ettirme, defter tutma, beyanname verme, belge düzenine uyma (fatura, gider pusulası, ödeme kaydedici cihaz fişi vb.) ile Vergi Usul Kanunu'nda belirtilen tüm vergisel yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır.

Bu yükümlülükler aşağıda maddeler halinde açıklanmaktadır.

1-Tacir Sayılma ve Türk Ticaret Siciline Kayıt Yaptırma Zorunluluğu:

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 16/1 maddesine göre; ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten dernekler tacir sayılırlar.

Ancak TTK 16/2 Maddesi hükmüne göre; kamu yararına çalışan dernekler bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar.

Kamuya yararlı vakıfların bir ticari işletme işletmesi halinde, dernek tüzel kişiliği tacir sayılmaz, sadece derneğe ait ticari işletme tacir sıfatını taşır.

Amaçlarına ulaşmak için ticari işletme işleten dernekler, bu işletmeyi ticaret siciline kaydettirmek zorundadır.

Türk Ticaret Kanununa göre tacirler, kanun hükümlerine uygun olarak bir ticaret unvanı seçmeye ve kullanmaya, işletmelerini ticaret siciline kaydettirmeye ve ticari defterler tutmaya mecburdurlar. Bu amaçla, derneğin adı ve ticari işletmesine ait bilgilerin sicile kaydedilmesi zorunludur.

2-Defter Tutma Zorunluluğu

Vergi Usul Kanununun 172 nci maddesi uyarınca derneklere ait iktisadi işletmelerin mezkur Kanunun esaslarına göre defter tutma zorunluluğu bulunmakta ve defter tutma bakımından tüccarların tabi oldukları hükümlere uymaları icap etmektedir.

Vergi Usul Kanununun 176 ıncı maddesinde tüccarlar defter tutma bakımından iki sınıfa ayrılmış olup, I inci sınıf tüccarların bilanço esasına göre, II nci sınıf tüccarların ise işletme hesabı esasına göre defter tutmaları gerekmektedir.

Bununla birlikte, aynı Kanunun 177 nci maddesinde, her türlü ticaret şirketleri ile kurumlar vergisine tâbi olan diğer tüzel kişilerin I inci sınıfa dâhil oldukları hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede, vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazançları kurumlar vergisine tâbi olduğundan, kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan iktisadi işletmelerin, bilanço esasında tutulan ve Vergi Usul Kanununun 183 üncü maddesinde tanımlanan yevmiye defterini, 184 üncü maddesinde tanımlanan defterikebiri, 185 inci maddesinde tanımlanan envanter defterini ve ayrıca faaliyetleri gereği tutulması gereken diğer defterleri tutmaları ve tasdike tabi olanları aynı Kanun hükümlerine göre tasdik ettirmeleri gerekmektedir.

Bununla birlikte, müracaatları halinde, işlerinin icabı bilanço esasına göre defter tutmalarına imkân veya lüzum görülmeyenlerin, işletme hesabına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilmekte olup, bu durumda, söz konusu defterlerin yerine işletme hesabı defterinin kullanılacağı tabiidir.

Öte yandan, Kurumlar vergisinden muaf olmakla beraber diğer vergilerden birine tâbi olan vakıflara ait iktisadi işletmelerin de muaf olmadıkları vergiler için defter tutmaları zorunludur.

Ayrıca, muhasebe kayıtlarının, Vergi Usul Kanununun kayıt nizamına ilişkin hükümleri ile Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine uygun olması ve dernek merkezinin muhasebe kayıtları ile iktisadi işletmenin muhasebe kayıtlarının birbiriyle karışmasını önleyecek şekilde ayrı ayrı izlenmesi ve aynı Kanunun belge düzeni ile ilgili hükümlerine riayet edilmesi gerekmektedir.

3- İflasa Tabi Olma

Türk Ticaret Kanununun 20/1 maddesi uyarınca, tacirler, her türlü borçlarından dolayı iflasa tabidirler. İflasa tabi olma bakımından, tacirin borçlarının adi işlerden mi, yoksa ticari işlerden mi kaynakladığı önem taşımaz. Amacına ulaşmak için ticari işletme işleten dernekler de, tacir sayıldıklarından, iflasa tabidirler.

Özel amaçlı bir vakıf açısından bu sonuç kesindir, söz konusu dernekler, borçlarından dolayı iflas yoluyla takip edilebilir ve iflasına karar verildiği takdirde, bu derneğe ilişkin kayıt re'sen silinir.

4- Beyanname Verme ve Verginin Ödenmesi

Vakfa ait iktisadi işletmeler, elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vermekle yükümlü oldukları vergi beyannamelerini (kurumlar vergisi, KDV, gelir stopaj vb.) ilgili vergilerin kendi kanunlarında düzenlenen sürelerde,

bağlı buldukları vergi dairesine vermek ve tahakkuk eden vergileri vadesinde ödemekle mükellefler.

5-Vakıflar Genel Müdürlüğü Denetimi

Vakıfların iktisadi işletmeleri denetime tabidir. Vakıfların, iktisadî işletme ve iştiraklerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır. Genel Müdürlük

Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından vakıfların; iktisadi işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemleri denetlenir (VK m. 33, VY m. 39)

VI- İKTİSADİ İŞLETMELERİN VERGİLENDİRİLMESİ DURUMU

İktisadi işletme sayılmak için gerekli şartları taşıyan vakıfların iktisadi işletmeleri;

1. Kazanç gayesi güdüp gütmediklerine,
2. Faaliyetin, kanunla verilmiş görevler arasında bulunup bulunmamasına,
3. Tüzel kişiliğe sahip olup olmamalarına,
4. Bağımsız muhasebelerinin bulunup bulunmamasına,
5. Kendilerine tahsis edilmiş sermaye veya iş yerlerinin olup olmadığına

Bakılmaksızın vergiye tabi tutulurlar.

Vakfın bu faaliyet için herhangi bir personel istihdam etmemesi, bu faaliyetten kar beklentisi olmaması veya kiralamaya ilişkin gelir ve faaliyet için ayrı bir bütçe veya sermaye tahsis etmemesi de bu faaliyetin İktisadi İşletme olarak değerlendirileceği gerçeğini değiştirmemektedir.

Buradaki temel kıstas, vakıfça yürütülen faaliyetin, faaliyetten yararlananlara bir bedel karşılığında sunulmasıdır. Vakıflarca yürütülen ve karşılığında aynı veya nakdi hiçbir bedel talep edilemeyen faaliyetler, nitelikleri ve mali büyüklüğü ne olursa olsun ticari faaliyet olarak değerlendirilemez ve İktisadi İşletme kapsamına alınamaz.

Üyelerine veya 3. kişilere herhangi bir konuda, kurs, seminer, eğitim veya öğretim hizmeti sunan bir dernek, bu iş karşılığında yaptığı masrafları dernek bünyesinden karşıladığı müddetçe yürütülen faaliyetin vergi ile hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır.

Ancak aynı vakıf bu işler için yaptığı masrafları “Eğitim materyali masrafı katılım bedeli, araç gereç masrafı katılım bedeli” gibi adlar altında katılımcılardan bağış yolu ile tahsil ederse yaptığı faaliyet iktisadi bir faaliyet olur ve vergileme kapsamında değerlendirilir.

Diğer taraftan;

1. Satılan mal veya hizmete ait bedelin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması,
2. Kâr edilmemesi,
3. Kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi

Bunların iktisadi işletme olma vasfını değiştirmeyecektir.

Vakıflara ait veya bağlı olarak faaliyet gösteren ve tüzel kişiliği bulunan iktisadi işletmelerce elde edilen kazançlar üzerinden tarh edilecek kurumlar vergisinin muhatabı anılan iktisadi işletmelerdir.

Vakıfların kamuya yararlı derneklerden sayılması bunlara bağlı iktisadi işletmelerin vergilendirilmesine engel teşkil etmemektedir.

VII-İKTİSADİ İŞLETME KURULUŞ SÜRECİ VE TİCARET SİCİLİNE TESÇİLİ

Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 55 ve 56.cı maddelerinde VAKIFLARA AİT İKTİSADİ İŞLETMELERİN TESÇİLİNDE istenilen belgeler yer almaktadır.

Madde metinleri aynen aşağıdaki gibidir.

Tescil başvurusunda istenen belgeler MADDE 55-

(1) Vakıflara ait ticari işletmelerin tescil başvurusunda;

a) Vakfın unvanı, merkezi, vergi kimlik numarası; işletmeyi temsile yetkili kılınan kişilerin adı ve soyadı, yerleşim yeri, kimlik numarasının da yer aldığı 24 üncü maddede öngörülen taahhütname veya bu bilgilerin yer verildiği başvuru dilekçesi,

b) İşletmeyi temsile yetkili kişilerin Kanununun 40 ıncı maddesi uyarınca düzenlenmiş imza beyannameleri,(1)

c) Vakfın tüzel kişiliğinin devam ettiğini gösteren resmi belge,

ç) Vakıf senedinin aslı ile birlikte ibraz edilmek kaydıyla bir örneği veya noter onaylı örneği,

d) Taahhütnamede veya başvuru belgesinde yer almaması halinde vakıf yöneticilerinin bu göreve seçilmelerine ilişkin yetkili organ kararının bir örneği,

e) İşletmenin açılmasına ve tesciline ilişkin yetkili organ kararının noter onaylı örneği, müdürlüğe verilir.

(2) Vakfın bir ticari işletme kurabilmesinin resmi bir makamın iznine veya onayına bağlı olduğu hallerde, bu izin veya onaya ilişkin belge de müdürlüğe verilir.

Tescil MADDE 56-

(1) Vakıflara ait ticari işletmelerde aşağıdaki olgular tescil edilir:

a) Vakfın unvanı ve merkezi.

b) Vakfın amacı.

c) Ticaret unvanı.

ç) MERSİS numarası.

d) İşletmenin merkezi ve açıkça belirtilmiş konusu.

e) İşletmenin yönetim ve temsili ile görevlendirilmiş kişilerin adı ve soyadı, vatandaşlığı, kimlik numarası, yerleşim yeri, temsil ve imza şekli.

f) Vakfın yönetimi ve temsili ile görevlendirilmiş kişilerin adı ve soyadı, vatandaşlığı, kimlik numarası, yerleşim yeri.

g) İşletmenin kuruluş kararının tarihi ile varsa sayısı ve hangi organ tarafından verildiği. ğ) Varsa tahsis edilmiş sermaye.

Kaydın silinmesi MADDE 57-

(1) Vakfa ait ticari işletmenin faaliyetine son verilmesi halinde vakfın yetkili organı tarafından alınmış kararın noter onaylı bir örneği ile işletmeye ait aktif ve pasiflerin sıfırlandığını gösterir yetkililerce imzalanmış beyan müdürlüğe ibraz edilir. Başvuru üzerine işletmenin kaydı silinir.

(2) Vakfın tüzel kişiliğinin sona erdiğinin ilgili resmi makam tarafından bildiri halinde ticari işletmeye ait kayıtlar resen silinir.

VAKIFLARDA BAĞIŞ ALMA VE YARDIM TOPLAMA

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Vakıf senedinde açıkça belirtilmesi kaydıyla, vakıflar amaçlarına uygun faaliyetlerini yerine getirmek ve idari masraflarını karşılamak amacıyla gerçek ve tüzel kişilerden bağış alabilirler.

Uygulamada bağış ve yardım arasındaki fark, daha çok yardımın talep üzerine yapılması noktasında belirginleşmektedir. İkisi arasındaki farkı belirlemede gelir getirici faaliyetin niteliği, kapsamı ve yapıldığı yer önem kazanabilmektedir.

Vakıfların kendi adreslerinde, bağış makbuzu karşılığında veya vakfın kendi internet sitesi üzerinden bağış kabul edilebilmesi olanaklı bulunurken, organizasyonlar yaparak, ilan veya duyuru ile veya merkezleri dışında gerçekleştirdikleri gelir getirici faaliyetleri yardım toplama faaliyeti olarak kabul edilmekte ve Yardım Toplama Kanunu hükümleri çerçevesinde izne tabi tutulmaktadır.

İş bu makalemizde Vakıflar Kanunu, vakıflar Yönetmeliği ve Yardım Toplama Kanunlarındaki uyarınca bağış ve yardım toplama ile ilgili düzenlemeleri araştırdık.

I-VAKIFLAR KANUNU VE VAKIFLAR YÖNETMELİĞİ

Vakıflar kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek üzere yardım da toplayabilirler; ancak yardım toplama izne bağlı kılınmıştır.

Vakıflar kanunu 25/2.fıkrasına göre;

“Vakıflar; yurt içi ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi bağış ve yardım alabilirler, yurt içi ve yurt dışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere aynı ve nakdi bağış ve yardımda bulunabilirler. Nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılması banka

aracılığı ile olur ve sonuç Genel Müdürlüğe bildirilir. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikle düzenlenir.”

Nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılması banka aracılığı ile olur ve sonuç bir ay içerisinde bağlı bulunulan Bölge Müdürlüğüne bildirilir. Yurtdışından yardım ve bağış alan veya yurt dışına bağış ve yardım yapan vakıflar Vakıflar Yönetmeliğinin ekinde yer alan formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar.

Bildirim formuna yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgelerin örnekleri de eklenir. Bildirimin bölge müdürlüğü tarafından onaylı bir örneği ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

Konuya ilişkin düzenlemeler Vakıflar Yönetmeliği 35. Madde de yapılmış olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Bağış ve yardımlar

MADDE 35 – (1) *Vakıflar; yurtdışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan alacakları nakdi bağış ve yardımlar ile yurtdışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere yapacakları nakdi bağış ve yardımları banka aracılığı ile yaparak bir ay içerisinde bölge müdürlüğüne bildirirler.*

(2) Yurtdışından bağış ve yardım alan vakıflar Ek-3'teki formu, yurtdışına bağış ve yardım yapan vakıflar ise Ek-4'deki formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne verirler.

(3) Bildirim formuna yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgelerin örnekleri de eklenir.

(4) Bildirimin bölge müdürlüğü tarafından onaylı bir örneği ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir.

II- YARDIM TOPLAMA KANUNU

1-Vakıfların Yardım Toplama Faaliyetleri İçin İzin Almaları Gerekir Mi?

Vakıflar yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar. Ancak, kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, Cumhurbaşkanınca belirlenip ilan edilir. İzin alınmadan girişilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince derhal men edilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır.

Yardım Toplama Kanununun 6.cı maddesi aynen aşağıdaki gibidir.

İzin alma zorunluğu: Madde 6 –

Kişiler ve kuruluşlar, yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar. Ancak, kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, Cumhurbaşkanınca belirlenip ilan edilir.

İzin alınmadan girişilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince derhal men edilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır. (Ek fıkra:27/12/2020-7262/7 md.) İzinsiz yardım toplama faaliyetinin internet ortamında yapıldığının tespiti hâlinde ilgili valilik veya İçişleri Bakanlığı tarafından içerik ve/veya yer sağlayıcıya, yardım toplama faaliyetine ilişkin içeriğin çıkarılması için internet sayfalarındaki iletişim araçları, alan adı, IP adresi ve benzeri kaynaklarla elde edilen bilgiler üzerinden elektronik posta veya diğer iletişim araçları ile bildirimde bulunulur. İçeriğin en geç yirmi dört saat içinde içerik ve/veya yer sağlayıcı tarafından çıkarılmaması veya içerik ve yer sağlayıcıya ilişkin bilgilerin edinilememesi ya da teknik nedenlerle bildirimde bulunulamaması hâlinde ilgili valilik veya İçişleri Bakanlığı internet ortamındaki söz konusu içeriğe ilişkin erişimin engellenmesine karar verilmesi için sulh ceza hâkimliğine başvurur. Hâkim, talebi en geç yirmi dört saat içinde duruşma yapmaksızın karara

bağlar ve gereği yapılmak üzere doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna gönderir. Bu karara karşı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilir. Bu fıkra kapsamında verilen erişimin engellenmesi kararı, içeriğe erişimin engellenmesi (URL vb.) yöntemiyle verilir.

YARDIM TOPLAMA FAALİYETLERİ İÇİN İZİN ALINACAK MAKAM

Konu yardım toplama kanunu 7.ci maddesinde düzenlenmiş olup madde hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

İzin vermeye yetkili makamlar: Madde 7 –

Yardım toplama faaliyeti bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsıyorsa yardım toplama faaliyetine girişecek gerçek veya tüzel kişilerin yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alınır ve izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir. Yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemler dernekler birimlerince yürütülür.

2-yardım toplama izin başvuru dilekçesinde hangi bilgi ve belgeler yer almalıdır?

Yardım toplama kanununun 6.cı maddesinde izin başvuru dilekçesinde yer alacak hususlar detaylı olarak belirlenmiş bulunmaktadır.

Buna göre;

Başvuru dilekçelerinde hangi amaçla ve ne miktarda yardım toplanacağı, yardım toplama faaliyetlerinin sürdürüleceği il ve ilçeler, yardım toplama şekillerinden hangilerinin uygulanacağı, kaç kişi çalıştırılacağı ve yardım toplamada kullanılacak makbuz miktarı belirtilir.

Toplanacak yardım miktarını belirlemeye yarayacak keşif özeti, rapor ve benzeri bilgi ve belgeler de müracaat dilekçesine eklenir. Vakıf yönetim organında görevli olanların açık kimlikleri ve adresleri de başvuruda belirtilir. Kamu görevlilerinin çalıştırılmasının düşünülmesi halinde ilgili valilik ve kaymakamlıklardan alınmış izin belgeleri de eklenir.

İzin veren makam tarafından gerekli görülecek diğer bilgi ve belgeler daha sonra tamamlattırılır

3-Yardım Toplama İzin Başvurusu Değerlendirilirken Nelere Dikkat Edilir?

Yardım toplama kanununun 9. Maddesinde değerlendirme kriterleri düzenlenmiştir.

Buna göre; İzin vermeye yetkili makamlar tarafından başvuru üzerine; işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşıp ulaşamayacağı ve gerekli görülen diğer konular üzerinde inceleme yapılır

4-Vakıflar Hangi Yollarla Yardım Toplayabilir?

Yardım toplama kanununun 5.ci maddesinde yardım toplama usulleri belirlenmiştir.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Madde 5 – Bu Kanuna göre; makbuzla, belirli yerlere kutu koyarak, bankalarda hesap açtırarak, yardım pulu çıkararak, eşya piyangosu düzenleyerek, kültürel gösteriler ve sergiler yoluyla, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek veya bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle yardım toplanabilir.

Buna göre yardım toplama usulleri aşağıdaki gibidir.

1. Makbuzla,
2. Belirli yerlere kutu koyarak,
3. Bankalarda hesap açtırarak,
4. Yardım pulu çıkararak,
5. Eşya piyangosu düzenleyerek,
6. Kültürel gösteriler, sergiler, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenleyerek,
7. Bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle yardım toplanabilir

6-Yardım Toplama İçin Alınan İzin Süresi Ne Kadardır?

Kanunun 10 maddesine göre; Yardım toplama süresi bir yılı geçmeyecek şekilde izin veren makam tarafından belirlenir. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makam tarafından en fazla 1 yıl daha uzatılabilir